

UNIVERZITA KARLOVA v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Lukáš Frantál

Rekreační využití vodních nádrží v Česku
se zaměřením na přehradní nádrž Lipno a Máchovo jezero

Bakalářská práce

Praha 2007

Vedoucí práce: RNDr. Dana Fialová, Ph.D.

Na tomto místě bych rád bych poděkoval RNDr. Daně Fialové, Ph.D. za její cenné rady a trpělivost, své rodině a přátelům za podporu a v neposlední řadě všem, kteří se mnou spolupracovali v rámci dotazníkovém šetření.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedených informačních zdrojů.

V Praze dne

Obsah

Seznam zkratk, tabulek, grafů, obrázků a příloh	4
1 Úvod	6
2 Rešerše literatury	8
2.1 Obecná literatura o cestovním ruchu	8
2.2 Literatura vztahující se k vodním nádržím	10
3 Metodika práce	12
4 Význam cestovního ruchu pro ČR.....	15
4.1 Vodní nádrže v ČR a jejich význam pro cestovní ruch	16
4.2 Diferenciace nádrží podle významu rekreačního využití	20
5 Charakteristika vodní nádrže Lipno	26
5.1 Lokalizační předpoklady	27
5.2 Selektivní předpoklady	29
5.3 Realizační předpoklady	31
6 Charakteristika Máchova jezera	37
6.1 Lokalizační předpoklady	38
6.2 Selektivní předpoklady	40
6.3 Realizační předpoklady	41
7 Výsledky dotazníkového šetření	45
7.1 Výsledky dotazníkového šetření v oblasti přehradní nádrže Lipno	47
7.2 Výsledky dotazníkového šetření v oblasti Máchova jezera	54
8 Srovnání obou lokalit z hlediska cestovního ruchu	59
9 Závěr	64
10 Seznam literatury	67
11 Přílohy	70

Seznam zkratek

CR – Cestovní ruch

ČSÚ – Český statistický úřad

CHKO – Chráněná krajinná oblast

KČT – Klub českých turistů

k. ú. – Katastrální území

MMR – Ministerstvo místního rozvoje České republiky

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

SLDB – Sčítání lidu, domů a bytů

OIR – Objekty individuální rekreace

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Základní struktura využití půdy Česka ve vybraných letech

Tabulka č. 2: Umělé vodní nádrže v Česku (bez rybníků) v roce 2004

Tabulka č. 3: Charakteristika obcí Lipenska v roce 2006

Tabulka č. 4: Počet OIR a lůžková kapacita na Lipensku

Tabulka č. 5: Oblíbenost rekreačních aktivit v oblasti přehradní nádrže Lipno

Tabulka č. 6: Nejvíce navštěvované lokality v oblasti přehradní nádrže Lipno

Tabulka č. 7: Oblíbenost rekreačních aktivit v oblasti Máchova jezera

Tabulka č. 8: Nejvíce navštěvované lokality v oblasti Máchova jezera

Tabulka č. 9: Zatíženost území CR a příjmy z CR ve sledovaných oblastech v roce 2006

Seznam grafů

Graf č. 1, 2: Národnostní struktura respondentů

Graf č. 3, 4: Věková struktura respondentů

Graf č. 5, 6: Vzdělanostní struktura respondentů

Graf č. 7: S kým se respondent v lokalitě rekreuje (Lipno)

Graf č. 8: Frekvence návštěv oblasti (Lipno)

Graf č. 9: Forma ubytování v oblasti přehradní nádrže Lipno

Graf č. 10: Informační zdroje (Lipno)

Graf č. 11, 12: Charakter trávení volného času (Lipno)

Graf č. 13, 14: Vnímání důležitosti kvality okolního prostředí (Lipno)

Graf č. 15, 16, 17: Hodnocení kvality služeb v oblasti přehradní nádrže Lipno

Graf č. 18: S kým se respondent v lokalitě rekreuje (Máchovo jezero)

Graf č. 19: Frekvence návštěv oblasti (Máchovo jezero)

Graf č. 20: Forma ubytování v oblasti Máchova jezera

Graf č. 21: Informační zdroje (Máchovo jezero)

Graf č. 22, 23: Charakter trávení volného času (Máchovo jezero)

Graf č. 24, 25: Vnímání důležitosti kvality okolního prostředí (Máchovo jezero)

Graf č. 26, 27, 28: Hodnocení kvality služeb v oblasti Máchova jezera

Graf č. 29: Příjmy jednotlivých obcí z rekreačních poplatků v letech 2001 - 2007

Seznam obrázků

Obr. č. 1: Životní cyklus destinace CR

Seznam příloh

Příloha č. 1: Vodní nádrže nadregionálního významu v roce 2006

Příloha č. 2: Vodní nádrže v povodí řeky Vltavy (podle české správy vodních děl) v roce 2006

Příloha č. 3: Vodní nádrže v povodí řeky Labe (podle české správy vodních děl) v roce 2006

Příloha č. 4: Vodní nádrže v povodí řeky Ohře (podle české správy vodních děl) v roce 2006

Příloha č. 5: Vodní nádrže v povodí řeky Moravy (podle české správy vodních děl)
v roce 2006

Příloha č. 6: Vodní nádrže v povodí řeky Odry (podle české správy vodních děl) v roce 2006

Příloha č. 7: Letní rekreace a turistika u vody v Česku v roce 2006

Příloha č. 8: CR v obci Černá v Pošumaví v letech 2005 - 2007

Příloha č. 9: CR v obci Frymburk v letech 2005 - 2007

Příloha č. 10: CR v obci Nová Pec v letech 2005 - 2007

Příloha č. 11: CR v obci Horní Planá v letech 2005 - 2007

Příloha č. 12: CR v obci Lipno nad Vltavou v letech 2005 – 2007

Příloha č. 13: CR v obci Přední Výtoň v letech 2005 - 2007

Příloha č. 14: CR v obci Doksy v letech 2005 - 2007

Příloha č. 15: Dotazník pro návštěvníky oblasti Lipenské vodní nádrže a Máchova jezera
(v češtině)

Příloha č. 16: Obrazová galerie

1 Úvod

Cestovní ruch (dále jen CR) a rekreace představují významné, dynamicky se rozvíjející hospodářské odvětví nejen ve vyspělých zemích světa, ale i v mnoha zemích rozvojových, v kterých se jedná zejména o ekonomický přínos příjezdového CR. Ačkoliv se můžeme dočíst o existenci aktivit spojených s CR probíhajících již v 19. století, kdy CR byl součástí života společenských elit navyšující jejich kvalitu života, masivní rozvoj tohoto odvětví je zaznamenáván až od poloviny 20. století a zahrnuje již širokou veřejnost. Jedná se tedy o poměrně mladé hospodářské odvětví. Fenomén CR a rekreace je spojen s rozvojem fondu volného času a jeho rostoucím podílem v životě lidí. V dnešní době dochází prostřednictvím různých faktorů, jako je například stále se rozvíjející proces urbanizace, ke změnám životního stylu lidí, který klade poměrně vysoké nároky na lidský organismus a představuje pro něj určitou tělesnou a psychickou zátěž. Zde se tak nabízí prostor pro CR a rekreaci jako vhodné prostředky k regeneraci sil. CR se tak stal integrální součástí vývoje postindustriální společnosti.

S CR úzce souvisí termín rekreace. V užším pojetí tohoto termínu se podle Výkladového slovníku cestovního ruchu (Pásková, Zelenka 2002) jedná o souhrn odpočinkových aktivit provozovaných ve volném čase. Na rekreaci se zde pohlíží jako na jednu z forem CR – rekreační cestovní ruch. V širším pojetí se rekreací chápe využití volného času, jehož součástí může být aktivní pohyb, aktivní nebo pasivní účast na různých akcích, cestování, turistika. Gardavský (1986) hovoří o rekreaci jako o jedné z nejvýznamnějších a nejkompexnějších součástí volnočasových aktivit, jejímž obsahem není produkt, ale prožitek a poukazuje na její heterogenitu v oblasti činností a aktivit, které v sobě zahrnuje. Rekreaci dává do souvislosti s růstem podílu volného času, růstem životní úrovně, zvyšující se mobilitou a s měnícím se způsobem života společnosti vůbec.

K významným lokalitám vyhledávaným zejména v letní sezóně za účelem rekreace patří vodní plochy. Můžeme tak mluvit o vodním cestovním ruchu (z angl. water tourism) (Pásková, Zelenka 2002). Za atraktivní jsou považovány tyto lokality jak domácími, tak i zahraničními návštěvníky. Tato práce se blíže zaměřuje na dvě lokality CR spojené s rekreačním využitím vodních ploch. Jsou jimi přehradní nádrž Lipno a Máchovo jezero (vžitý, geograficky nesprávný, název pro Velký respektive Velký Dokeský rybník). Tyto oblasti představují příklady vyhledávaných rekreačních oblastí Česka. Atlas cestovního ruchu České republiky (Vystoupil 2006) je označuje za 2 nejvýznamnější lokality pobytové rekreace u vody.

CR se stal pro místní obce jedním z důležitějších finančních příjmů rozpočtů obcí. Ale nejen to, našli bychom zajisté i některé další pozitivní dopady CR pro tyto oblasti, uvedme například impuls pro rozvoj malého a středního podnikání, nové pracovní příležitosti. CR však přináší pro zúčastněné obce i určité povinnosti spojené s vynaložením finančních prostředků, za určitých předpokladů může mít CR i negativní dopady související se zatížením území odrážející se zejména ve stavu životního prostředí. Aby se mohl CR v dané oblasti rozvíjet, je nutno vytvářet vhodné podmínky a zázemí pro jeho účastníky. Proto je vhodné sledovat vývoj, předpoklady a míru využití potenciálu CR a to nejen na celostátní úrovni, ale i přímo v jednotlivých regionech. Na jejich základě pak stanovovat strategie rozvoje. K výběru tohoto tématu mě mimo jiné vedl osobní zájem, protože v jedné z těchto lokalit trvale bydlím a tudíž mi není lhostejné další směřování rozvoje tohoto regionu.

Tato práce si klade za cíl analyzovat a zhodnotit potenciál a postavení CR vázaný na vodní plochy jednak v rámci celého Česka a jednak ve dvou výše zmíněných oblastech. Zjistit, zda došlo v průběhu let ke změnám významu CR v místních obcích, nastínit směry jeho dalšího možného rozvoje v souladu se zásadami udržitelného rozvoje. Dále si klade za cíl zjistit strukturu návštěvníků, jaké druhy aktivit návštěvníci vyhledávají, jak hodnotí úroveň zdejších služeb, jak celkově hodnotí svůj pobyt, zda v důsledku svého pobytu uvažují o další návštěvě regionu. Takoví návštěvníci jsou z hlediska ekonomického přínosu klíčoví. Dílčí otázkou práce je také míra sezónnosti projevující se v těchto oblastech.

Dílčí otázky:

- jaký je potenciál vodních ploch v Česku, jejich možné rekreační využití
- jak dalece je rozšířena a oblíbena rekreace u vody v Česku
- jaké lokality mají regionální a nadregionální význam rekreace u vody
- jaké jsou společné znaky geografické polohy těchto lokalit
- jakou roli hraje rekreace při záměru výstavby vodních nádrží
- jaké rozdíly najdeme mezi rekreací u přehradní nádrže Lipno a Máchovo jezero
- jakým směrem se ubírá rozvoj CR v těchto oblastech

2 Rešerše literatury

Ačkoliv aktivity spojené s CR můžeme zaznamenat již v polovině 19. století (jeho novodobý vznik je často spojován s průběhem průmyslové revoluce), první odborné publikace se objevují až začátkem 20. století a zejména pak od poloviny 20. století. V této době CR přestává být „exkluzivní“ záležitostí, zahrnuje širší spektrum sociálních skupin a umožňuje tak zapojení širší masy lidí. Tento rozvoj je umožněn mimo jiné rozvojem dopravy a jiných odvětví, celkově se zlepšuje materiálně-technická základna, vznikají instituce provázané na aktivity v CR. Společně se stoupající dynamikou rozvoje je tak problematice CR věnována pozornost i z odborného hlediska a objevují se první odborné publikace. Vzhledem k multidisciplinarnosti a komplexnosti tohoto odvětví se setkáváme nejen s geograficky zaměřenou literaturou, ale i s literaturou zaměřenou na ekonomickou či sociologickou stránku problematiky.

Systematické zkoumání počíná od 20. let 20. století, vědecký výzkum od 50. let, následovaný v 60. letech sociologickým obdobím a obdobím exaktních metod a vědecké kritiky (Vystoupil, Wokoun 1987). I v Česku má CR dlouholetou tradici. Jak uvádí např. Holeček (1999), CR byl u nás zaznamenán již v 19. století (Klub českých turistů vznikl už v roce 1888), podniky orientující se na CR se objevují v meziválečném období – vznik Čedoku v roce 1920 (Hesková 2006). K výraznějšímu rozvoji CR však dochází až v poválečném období a v druhé polovině 20. století a proto i české články se objevují až od 50. let zmíněného století (Vágner 1999).

2.1 Obecná literatura o cestovním ruchu

První české publikace týkající se CR se zaměřují zejména na objasnění tohoto pojmu, klasifikování jeho druhů a forem. Regionálně se poté zaměřují na přírodní a kulturní podmínky nejen pro účely rekreace. Mezi česky, resp. slovensky psanou literaturu zabývající se CR z geografického hlediska uveďme práci P. Mariota (1983), ve které se autor podrobněji věnuje rozboru faktorů a předpokladů pro rozvoj CR. Ty dělí na lokalizační, realizační a selektivní. Vztahem CR a rekreace se podrobněji zabývá Vystoupil, Wokoun (1987). Kromě toho řeší pozitivní a negativní interakci návštěvníků a turistů s životním prostředím, typologii míst a rajonizaci CR a rekreace, v souvislosti s CR zmiňuje problematiku územního plánování, podružně se věnuje rekreačním aktivitám. Nutné je však přihlídnout k době, kdy byla práce napsána, protože opomíjí některé formy CR, které v té době ještě nebyly rozvinuty.

Další literaturou, která se v obecné rovině zabývá geografii CR je řada učebnic určených jak pro střední školy, tak zejména pro vysoké školy. Takovými díly jsou například Zeměpis cestovního ruchu (Holeček, Mariot, Střída 2001) soustředící se opět obecně na problematiku CR jako společenského jevu dnešní doby. Autoři se poté věnují jeho rozboru jednak v regionech (krajích) Česka, jednak na makroregionální úrovni v rámci světa. V kapitolách věnovaných CR Česka se učebnice omezuje spíše pouze na regionálně utříděný výčet významných středisek CR. Pro vysoké školy jsou určeny podrobněji zpracovaná skripta (Štěpánek, Kopačka, Šíp 2001). Ekonomický pohled na danou problematiku přináší poměrně komplexně pojatá práce Heskové (2006). Autorka vysvětluje systém CR, podrobně popisuje jeho historický vývoj ve světě a zejména pak specifika vývoje v Česku. Obsáhlá je část věnovaná ekonomické stránce CR. Zajímavé jsou kapitoly o typologii a specifických podnicích CR, o jeho hospodářských a sociálních účincích. Autorka nově přináší doposud spíše opomíjené téma institucionálního rámce CR Česka. Poměrně zdařilou prací jsou i skripta od autorů Trnková, Slámová, Wichsová, Pospíšil (1995). Autoři se kromě obecných definic CR zabývají kladnými i zápornými dopady CR, uvádějí jak dopady ekonomické, sociální, kulturní, tak i dopady na životní prostředí. Z ekonomicky zaměřených prací můžeme dále zmínit titul určený pro Fakultu informatiky a managementu univerzity v Hradci Králové (Štýrský 2005). Práce nastiňuje problematiku geografie světového hospodářství a podobně jako ostatní vysokoškolské učebnice popisuje CR v jednotlivých regionech s důrazem na Evropu, v ostatních regionech pouze velmi povrchně. Ve velmi obecném duchu se nese práce od Hraly (2004). Velice užitečnou publikací napomáhající orientaci v problematice CR je Výkladový slovník cestovního ruchu od Páskové a Zelenky (2002). Od stejných autorů je článek v časopise Geografické rozhledy věnovaný dopadům CR (2007). Podnětný je i další titul od této autorky (Pásková 2003). Jedná se o disertační práci zabývající se komplexně vlivy CR, které jsou navíc uváděny na příkladě Českého Krumlova.

Ze zahraniční literatury věnované rekreaci a cestovnímu ruchu jmenujme Recreational Tourism (Ryan 2003) popisující ekonomické, sociální a psychologické faktory determinující požadavky na rekreaci. Práce opět řeší dopady cestovního ruchu dělené do 3 skupin na ekonomické, dopady na životní prostředí a sociální dopady. Coppock, Duffield (1975) se věnují problematice pasivní a aktivní rekreace.

2. 2 Literatura vztahující se k vodním nádržím

Dříve než přistoupíme k literatuře týkající se vodních nádrží, je vhodné definovat tento termín. Vodní nádrž chápeme prostor sloužící k dlouhodobějšímu zadržování vody. Vzniká buď přirozeně, pak se jedná o přírodní vodní nádrž – jezero, nebo uměle výstavbou přehrady (hráze), v tomto případě se jedná o rybníky či údolní nádrže (Kestřánek a kol. 1984). Odborná vodohospodářská veřejnost striktně rozlišuje termíny vodní nádrž a přehrada. Vodní nádrž je označován prostor, kde je voda zadržována, přehrada je samotná stavba, která vytvoření umělé vodní nádrže umožnila (Broža a kol. 2005). V obecné češtině se často význam slova přehrada metonymicky přenesl na celou přehradní nádrž.

Literatura věnovaná čistě vodním nádržím se etabluje spíše z prací technicky zaměřených na stavbu těchto děl. Většina titulů pouze charakterizuje kvantitativní vývoj vzniku, datuje vznik jednotlivých vodních nádrží, popisuje technické parametry a stavební zvláštnosti, případně vysvětluje obecně funkci vodních nádrží v prostředí a důvody jejich výstavby. Navíc se jedná zpravidla o starší literaturu. Takovým příkladem je titul Vodní nádrže a přehrad (Kratochvíl 1961). Podrobný přehled hydronym podává titul zpracovaný Kestřánkem a kol. (1984), který kromě abecedního přehledu vodních nádrží popisuje hydrografickou pozici Česka. Snahou této práce je sjednotit hydrografické názvosloví. Patrně nejaktuálnější prací zabývající se vodními nádržemi je titul s názvem Přehrady Čech, Moravy a Slezska (Broža a kol. 2005). Publikace přináší ucelený popis a charakteristiku nejvýznamnějších vodních děl Česka. Nicméně opět se jedná o technickou dokumentaci výstavby vodních děl a technologických zařízení přehradních těles. O vazbě vodních nádrží a rekreačním využití se autor příliš nezmiňuje. Geograficky více zaměřenou literaturou je práce Kříže (1996), která je ovšem velmi stručná, zaměřená fyzickogeograficky a omezuje se spíše na výčet a lokalizaci vodních nádrží. Jezerům České republiky se podrobně věnuje Jánský, Šobr a kol. (2003). Vzhledem k velikosti českých jezer však nelze uvažovat o jejich rekreačním využití. Titulem slibujícím dle názvu zaměření na vodní nádrže z pohledu rekreačního využití je sborník referátů z VI. konference o biosféře s názvem Využití vodních ploch k rekreaci (1974). Sborník je ovšem vzhledem k době jeho vzniku poplatný režimu, referáty mnohdy psány nevědecky, autoři se často ani nevěnují danému tématu. Doposud velmi málo prací se komplexně a podrobně věnuje vodním nádržím z hlediska jejich rekreačního využití. Dostupná zahraniční literatura také spíše opomíjí toto téma. Výjimkou je takto tematicky zaměřená práce z geografického institutu v Salzburgu, nazvaná Fremdenverkehr im Trumer Seengebiet (Salletmaier 1993).

V teoretickém úvodu se věnuje historickému přechodu doslova od „pracovní společnosti“ ke „společnosti volného času“, zabývá se teoriemi volného času, jeho diferenciací a vztahu k CR. Pro tuto práci je však přínosnější druhá část věnovaná vývoji a stavu CR v oblasti Trumersee, do níž autor zahrnuje jezera Obertramersee, Mattsee (Niedertrumersee) a Grabersee ležící severně od Salzburgu. Autor se komplexně a velmi podrobně věnuje CR v této oblasti již od počátečních fází sahajících do druhé poloviny 19. století. Věnuje se zejména dynamice rozvoje, poukazuje na křivky vývoje s krizí masového turismu v oblasti, hodnotí potenciály a problémy, vybavení turistickou infrastrukturou v jednotlivých obcích a porovnává je, hodnotí organizační strukturu CR, poukazuje na možnosti integrace CR se zemědělstvím apod. Příkladá výsledky dotazníkových šetření zaměřených například na preferované aktivity návštěvníků oblasti, statistiku přenocování dle obcí a druhu ubytování. Užitečným dílem z pohledu rekreace a CR nejen vzhledem k vodním nádržím je Atlas cestovního ruchu České republiky vydaný MMR ve spolupráci s Masarykovou Univerzitou v Brně. Ve výsledku jedinou dostupnou literaturou věnující se problematice rekreačnímu využití vodních nádrží jsou diplomové práce geografické sekce Přírodovědecké fakulty. Přestože se většina z nich spíše soustředí na výzkum a analýzu CR v rámci určitého regionu (většinou okresu), zmiňují se o rekreačním významu vodních nádrží náležejících do jimi zkoumaných regionů. Diplomovou prací zabývající se přímo CR a rekreací v oblasti Lipenska je práce Benešové (2005). Poměrně podrobně zde analyzuje předpoklady pro rozvoj CR v této oblasti. Rekreační využití v zázemí Brna s důrazem na Brněnskou přehradu uvádí Zatloukalová (2005). Goldová (2004) zmiňuje význam rekreačního využití vodních ploch na Znojemsku spíše okrajově, přesto sama poukazuje na velký význam těchto lokalit pro rozvoj CR. Dílčí informace o rekreačním využití vodních nádrží poskytují diplomové práce zaměřené na problematiku druhého bydlení v určitém regionu, např. Domalewski (2003).

Regionální literatura týkající se obou oblastí je hůře dostupná. Zabývá se většinou přírodním rázem oblastí či ochranou přírody, případně čistě Šumavou. Takovým příkladem je práce s názvem Chráněné oblasti ČR – svazek VIII. Českobudějovicko (Albrecht a kol. 2003). Početná skupina literatury má charakter průvodců. Na informace je však nutno pohlížet s určitým nadhledem a pokud možno ověřovat je z jiných zdrojů. To platí i pro využití novinové články z deníků MF Dnes a Hospodářské noviny. Regionální informace poskytují oficiální internetové stránky obcí a regionů. Nutné je však přistupovat kriticky, protože se zpravidla jedná o informace s cílem propagace daných lokalit. Při sestavování dotazníku byla využita práce Hendla (2005) a Dismana (2000), které podrobně rozebírají jednotlivé formy kvalitativního výzkumu a uvádějí názorné příklady.

3 Metodika a zdroje dat

Na počátku práce byla prostudována dostupná literatura zabývající se obecně CR tak i CR zaměřeným na rekreaci v okolí vodních nádrží. Veškerá použitá literatura je řádně citována v seznamu literatury. Po získání základního přehledu o tematice CR a rekreace u vody byla snaha o analýzu předpokladů Česka pro tento druh rekreace jednak počtem a rozsahem vodních ploch, jednak typem těchto ploch, případně účelem jejich výstavby. Na základě dat uvedených v Atlase cestovního ruchu České republiky (Vystoupil 2006) byly identifikovány vodní nádrže s regionálním a nadregionálním významem CR v jejich zázemí (přílohy č. 1, 7). Snahou bylo najít společné předpoklady a determinanty rozvoje CR v jejich zázemí. Tímto problémem se zabývá první část bakalářské práce.

Druhá část práce je věnována zmiňovaným dvěma vodním nádržím, v jejichž zázemí došlo či dochází k významnému rozvoji CR. Těmito oblastmi jsou katastrální území (dále jen k. ú.) obcí v okolí přehradní nádrže Lipno a Máchova jezera. Prvním krokem byl sběr dat týkajících se základních informací o obcích a dat analyzujících stav CR v těchto obcích. Dostupná data jsou uveřejněná Českým statistickým úřadem (ČSÚ). Základním zdrojem je Statistický lexikon obcí ČR s informacemi ze Sčítání lidu, domů a bytů 1991, příp. 2001 (SLDB 1991, 2001). Prostřednictvím dat ČSÚ lze získat informace související s druhým bydlením (počet objektů individuální rekreace, dále jen OIR), počet hromadných ubytovacích zařízení, lůžkovou kapacitu a její vytíženost. Problémem je velikost administrativních jednotek, za které jsou data přístupná. Data získaná SLDB 1991 poskytují informace o počtu OIR až na úrovni obcí a základních sídelních jednotek, ve SLDB 2001 už data za tyto jednotky a vůbec OIR jako takové chybí. Do sčítání byly zahrnuty pouze objekty mající číslo popisné. Proto je nezbytné využít data Českého úřadu zeměměřického a katastrálního (ČÚZK). Informace o počtech hromadných ubytovacích zařízení a lůžkové kapacitě na úrovni obcí je ještě složitější. ČSÚ poskytuje data za administrativní jednotky na úrovni krajů, okresů či za vymezené turistické regiony. Počet lůžkové kapacity není přesně stanovitelný ani prostřednictvím poplatku z ubytovacích kapacit, stejně jako počet přenocování prostřednictvím rekreačního poplatku. Ten se vztahuje pouze na některé fyzické osoby. A tak nejlepším způsobem zjištění těchto informací je kontaktování příslušných obecních úřadů. Kontakty na osoby, které jsou kompetentní sdělit informace spojené s rozvojem CR v obcích, byly získány prostřednictvím oficiálních internetových stránek obcí. Po získání kontaktů byly příslušné osoby na obecních úřadech (případně městském úřadě) osobně vyhledány, většinou se jednalo o starosty obcí.

Zde byla jimi poskytnuta řada informací týkající se počtu OIR, ubytovací kapacity, příjmů z rekreačních poplatků a poplatků z ubytovací kapacity a informace o projektech souvisejících s rozvojem CR, na jejichž realizaci se nějakým způsobem obec podílela. Kromě obecních úřadů lze získat informace o rozpočtech všech obcí na internetových stránkách Ministerstva financí České republiky (<http://www.info.mfcr.cz/aris/>). Společně se získáváním těchto dat byla prostudována regionální literatura týkající se obou sledovaných lokalit za účelem analýzy dílčích předpokladů pro rozvoj CR. Pro zjištění potenciálu CR v oblasti je vhodné užít některé ukazatele používané v sociální geografii i ukazatele konstruované speciálně pro potřeby CR a rekreace. Některými z nich tato práce využívá v případě obou sledovaných oblastí – počet obyvatel, katastrální výměra, hustota zalidnění, počet ekonomicky aktivních, míra nezaměstnanosti (tabulka č. 3). Pro hodnocení oblastí z hlediska CR byly použity ukazatele pracující s lůžkovou kapacitou, počtem OIR, které jsou vztaženy na plochu katastrálního území, počet obyvatel, příslušnou vodní plochu (tabulka č. 4, 9). Pro hodnocení finančního přínosu CR byly analyzovány příjmy z rekreačních poplatků a poplatků z ubytovací kapacity (graf č. 29).

Pro detailnější hodnocení rekreačního využití a vůbec analýzu CR obecně je v dané lokalitě nezbytné provést terénní šetření. S oficiálními statistickými daty povětšinou nevystačíme. Data jsou kvantitativního charakteru a neposkytují tak adekvátní informace kvalitativní, tedy například informace o kvalitě služeb nabízených v dané lokalitě, o spokojenosti návštěvníků, o jejich preferovaných aktivitách, ani o tom, co návštěvníci případně postrádají. Proto je nutné získat subjektivní měkká data formou terénního šetření či řízenými rozhovory. Pro výzkum v této práci, který je součástí regionální studie, bylo provedeno terénní dotazníkové šetření v oblasti přehradní nádrže Lipno a v oblasti Máchova jezera. Mělo za cíl zjistit strukturu rekreatantů daných oblastí, jejich orientaci na specifické služby v okolí, hodnocení kvality těchto služeb, jejich spokojenost při rekreaci apod. Dotazník byl vyhotoven dohromady ve 4 jazycích – češtině, němčině, angličtině a zejména kvůli vysoké návštěvnosti lipenské oblasti turisty z Nizozemska též v nizozemštině. Jeho struktura je členěna zhruba do 3 typů otázek. Úvodní část otázek je zaměřena na základní informace o pobytu rekreatantů, následující část zjišťuje preferované aktivity návštěvníků, jejich priority a styl trávení dovolené, odhalení atraktivních míst v okolí vodních nádrží, hodnocení úrovně základních služeb CR a celkové hodnocení pobytu rekreatantů v oblasti vůbec. Poslední část dotazníku obsahuje otázky identifikačního charakteru pro přehled a kategorizaci respondentů. Vlastní dotazníkové šetření probíhalo v obou lokalitách průběžně během letní sezóny roku 2006.

Šetření bylo časově soustředěno do nejnavštěvovanějších měsíců července, srpna a prvního týdne v září. Dotazování byli turisté v zázemí obou vodních nádrží. V případě Máchova jezera se jednalo o celý prostor kolem vodní plochy, v případě přehradní nádrže Lipno byli dotazováni turisté v obcích Lipno nad Vltavou, Frymburk a Horní Planá. Osobně autorem bylo dotazníkové šetření provedeno v oblasti Máchova jezera ve dvou obdobích 12. 7.-16. 7. 2006 a 10. 8.–15. 8. 2006. V oblasti přehradní nádrže Lipno bylo dotazníkové šetření provedeno průběžně díky trvalému bydlišti autora v této oblasti. Časoprostorová redukce sběru dotazníků vycházející z časových možností autora byla částečně omezena spoluprací s informačním centrem ve Starých Splavech, Lipně nad Vltavou a některými ubytovacími zařízení v okolí obou vodních nádrží. Celkem bylo získáno 150 plnohodnotně vyplněných dotazníků (Máchovo jezero – 65, přehradní nádrž Lipno – 85). Aby bylo možno vyvodit z dotazníků obecně platné závěry, muselo by být samozřejmě provedeno dotazníkové šetření s větším množstvím respondentů.

4 Význam cestovního ruchu v Česku

V průběhu 90. let 20. století v důsledku politických změn a otevření hranic Česka došlo k zvýšení zájmu o Česko jako o destinaci CR. Svůj podíl na tom má především růst zahraničního příjezdového cestovního ruchu, což dokládají data dokumentující počet zahraničních návštěvníků přijíždějících do Česka, prezentovaná agenturou Czech Tourism, ČSÚ i MMR. Nastala nová situace umožňující jak větší příliv návštěvníků ze zahraničí, tak zahraničního kapitálu podporující rozvoj aktivit spojených s CR.

Jako jeden ze základních údajů pro sledování vývoje počtu návštěvníků v dané zemi je počet turistů ubytovaných v hromadných ubytovacích zařízeních. Ten dosáhl v Česku v roce 2006 počtu téměř 6,5 milionu. Ve srovnání s počátkem 90. let se jedná o významný nárůst, když v roce 1992 dosahoval počet zahraničních turistů v těchto zařízeních pouze 2,6 milionu. To se samozřejmě také projevilo v počtu přenocování v těchto zařízeních, kde byl růst ještě o něco větší, z 6,6 milionu přenocování v roce 1992 na 20 milionů v roce 2006. Nutno podotknout, že více než polovina zahraničních návštěvníků připadá na Prahu, jenž je nejlákavější destinací Česka pro zahraniční turisty. Nárůst nebyl kontinuální, maxima dosáhl v polovině 90. let, kdy nastalo období mírného poklesu až do přelomu století, kdy počet zahraničních turistů i počet přenocování opět stoupal. Takový vývoj s sebou přinesl nárůst počtu ubytovacích zařízení, který byl v absolutní hodnotě nejvíce zaznamenán v kategorii hotelů. Větší relativní růst v procentech ovšem zaznamenaly ubytovací zařízení typu kempů a chatových osad. Z ekonomického hlediska se CR podílí devizovými příjmy na HDP přibližně 4 %, což představuje 45 % devizových příjmů z celé oblasti služeb.

Vnitrostátní cestovní ruch měl již vybudovanou bohatou tradici v podobě vázaného CR, druhého bydlení, zakořeněna byla také tradice vodáctví, trampingu, působila zde řada dobrovolných organizací, jako například Klub českých turistů (KČT) a tak nevykazoval výraznější nárůst. Počátkem 90. let byl charakteristický rozvoj a růst zahraničního CR především ze strany českých občanů. Zvýšený zájem byl dán změnou společenského systému po roce 1989, kdy občanům Česka bylo umožněno svobodně cestovat do zahraničí. Přesto dle statistik ČSÚ nijak dramaticky neoscilloval počet domácích návštěvníků v hromadných ubytovacích zařízeních, který se pohybuje kolem 6 milionů. Celkový počet zahraničních i domácích turistů v hromadných zařízeních činil v roce 2006 12,7 milionu (ČSÚ, Czech Tourism). Nutno však podotknout, že tato statistika nezahrnuje jednodenní návštěvníky. Ti představují značné procento mezi českými občany. Navíc statistiky nezahrnují druhé bydlení, které je v Česku napříč všemi generacemi stále velmi oblíbené a rozšířené.

Dle mnoha průzkumů provedených na zakázku agentury Czech Tourism stále většina českých občanů preferuje více dovolenou v tuzemsku. Samozřejmě se vyskytují rozdíly preferencí na základě věkové stratifikace. Zejména ve věkové skupině mladých lidí do 25 let převažuje preference zahraniční rekreace. Vysvětlení proč preferovat domácí rekreaci můžeme nalézt v ceně celkového pobytu, pocitu většího osobního bezpečí, ve vzdálenosti do cílové destinace, která je limitující zejména pro generaci rodičů s dětmi, a v nepřítomnosti jazykové bariery. Orientace na domácí turisty a návštěvníky by se tak neměla opomíjet. Růst vnitrostátního cestovního ruchu můžeme hodnotit z ekonomického hlediska jako pozitivní jev. Lidé utrácejí jimi vydělané finanční prostředky prostřednictvím služeb CR v tuzemsku a neutrácejí je za hranicemi Česka.

4.1 Vodní nádrže v Česku a jejich význam pro cestovní ruch

Česko nemá k dispozici celé spektrum hydrologických prvků. Jako vnitrozemský stát postrádá hlavní lokalizační přírodní předpoklad pro rozvoj rekreačního CR vázaného na vodní plochy, kterým je přítomnost moře. Proto těžko bude konkurovat v této formě CR evropským státům ležícím u Středozemního moře, které patří k nejatraktivnějším destinacím letní rekreace. Přesto i v Česku patří rekreace u vody spolu s vodní turistikou mezi tradiční formy CR. Zejména značná převaha domácích návštěvníků preferuje letní dovolenou, kterou si většina z nich spojuje s pobytem u vody (Czech Tourism).

Rekreace u vodních ploch je v Česku vázána na vodní nádrže, které jsou nedílnou součástí české krajiny. Na otázku, jaký je „vodní“ potenciál Česka není jednoznačná odpověď. Pokud zahrneme všechna jezera, údolní nádrže, rybníky různých účelů - požární, zemědělské, průmyslové, záchytné, lesní, rekreační, okrasné a další, dostáváme se k počtu přes 25 000. Na seznamu Světového soupisu přehrad zahrnující významnější vodní díla jich je uvedeno 120 (Broža a kol. 2005). Ve statistikách ČSÚ v přehledu základní struktury využití ploch v Česku (tabulka č. 1) se uvádí celkově k roku 2004 rozloha vodních ploch 43 550 ha. Starší zdroje (Kestránek a kol. 1984) se zmiňují o celkovém počtu 21 000 rybníků s plochou dohromady 49 000 ha. Z hlediska této práce není zcela důležité podchytit celkovou rozlohu vodních ploch, jedná se spíše o utvoření si hrubé představy o rozloze, protože samozřejmě ne všechny započítané vodní plochy jsou vhodné k rozvoji rekreace.

Tabulka č. 1: Základní struktura využití ploch v Česku ve vybraných letech

Využití půdy v ha	2002	2003	2004
Celková výměra	1 005 666	1 005 687	1 005 731
Zemědělská půda	495 834	495 377	494 968
Nezemědělská půda	509 832	510 310	510 763
v tom:			
Lesní plochy	375 077	375 462	375 768
Vodní plochy	43 455	43 484	43 550
Zastavěné plochy a nádvoří	10 522	10 543	10 514
Ostatní plochy	80 778	80 821	80 931

Zdroj: ČSÚ [<http://www.czso.cz>]

Z definice uvedené v kapitole 2.2 vyplývá, že mezi vodní nádrže patří jednak nádrže přírodní a uměle vytvořené. Přírodními vodními nádržemi označujeme jezera, kterých je v Česku velmi málo. Významnější jezera ledovcového původu se vyskytují na Šumavě. Menší jezera vznikla v krasových oblastech (Macošské), v rašeliništích (např. Velké a Malé Mechové jezírko) a ze starých říčních ramen (např. rezervace Křivé jezero) (Jánský, Šobr a kol. 2003, Kestránek 1984). Jezera v Česku patří mezi vodní útvary malých plošných a objemových dimenzí a proto nemá příliš smysl o nich hovořit ve spojitosti s rekreačním cestovním ruchem. Nicméně představují jinou, neméně podstatnou úlohu přírodních atraktivit, jejichž výskyt v blízkosti jiné vodní nádrže využívané k rekreaci může hrát významnou roli. Takovým příkladem je Plešné jezero, které se nachází nedaleko lipenské vodní nádrže a je tak pro turisty pobývající v této lokalitě lákavou přírodní atraktivitou (viz kapitola 5. 1). Jezera se často vyskytují v chráněných územích – v národních parcích, chráněných krajinných oblastech a rezervacích. Podrobnou studii zabývající se jezery České republiky je publikace Jezera České republiky (Jánský, Šobr a kol. 2003).

Nedostatek přirozených vodních nádrží byl u nás nahrazen nejdříve výstavbou rybníků, později údolních nádrží a právě tyto jsou využívány k rekreačním účelům a mají značný význam zejména z hlediska domácího cestovního ruchu. Rybníkářství má u nás dlouholetou tradici, která sahá až do 12. století, kdy byl v roce 1115 založen nejstarší doložený rybník na území Čech na základě zakládací listiny kladrubského kláštera. V oblasti Třeboňské pánve se začaly zakládat rybníky za vlády Jana Lucemburského a následně i Karla IV., kdy vznikl nejstarší jihočeský rybník Dvořiště. V období husitství dochází k útlumu pro ekonomický úpadek oblasti a pro válečné útrapy. Největší rozmach rybníkářství v Česku se datuje od 15. století s vyvrcholením v 16. století, kdy u nás byly vybudovány největší rybníky a celé rybníční soustavy. Ve své době patřily rybníky k vrcholným vodohospodářským dílům evropského kontinentu vůbec.

Spojujeme s nimi jména slavných rybníkářů, jako byli Josef Štěpánek Netolický, Jakub Krčín z Jelčan, či Mikuláš Ruthard z Malešova. Do výstavby rybníků byly často zapojeny šlechtické rody, na jejichž panství se rybníky rozrůstaly. K nejvýznamnějším šlechtickým rodům v tomto ohledu patřily Rožmberkové. Během jejich patronace se začíná vytvářet důmyslná soustava, která propojuje rybníky a přivádí vodu z okolních řek a vzniká tak Třeboňská rybníční soustava o výměře téměř 8 000 ha. V 17. a 18. století dochází k vlně úpadku, kdy jsou některé rybníky zaváženy a vysoušeny. Velmi se na tom projevila jedna z Josefských reforem, kdy se zvýhodnila cena pšenice a tak plocha rybníků ustupuje jejímu pěstování. Například počátkem 19. století bylo v jižních Čechách vysušeno 5 velkých a 12 malých rybníků. Ve 20. století se počet rybníků ustálil a místy došlo i k jejich navýšení vlivem výstavby požárních nádrží, které se dají považovat za rybníky moderního ražení. V současnosti je hlavní úsilí vynakládáno na odbahnění rybníčních soustav a na zpevnění hrází, které byly během velkých povodní poničeny (Andreska 1997, Kříž 1996). Nejvíce rybníků je v současnosti v soustavě řek Lužnice a Nežárky v Třeboňské a Českobudějovické pánvi, dále v Labské nížině na Českomoravské vrchovině, v povodí dolní Dyje a Odry (Kříž 1996). Přestože byly rybníky prvotně stavěny za účelem rybního hospodářství, již od počátku plnily v krajině mnoho dalších funkcí. V současné době je touto funkcí i rekreace v jejich širším zázemí. Jasným příkladem toho jsou rybníky v obou jihočeských pánvích. Výjimku tvoří rybníky chráněné určitým stupněm ochrany (např. Malý Tisý, Lednické rybníky).

Dalším typem, pro účely rekreace u vody významnějším, jsou údolní (přehradní) nádrže. Na rozdíl od rybníků využívají jako nádržní prostor vždy říční údolí, proto vykazují značně liniové rozmístění. Podstatný podíl údolních nádrží byl vybudován až ve druhé polovině 20. století. Mezi lety 1945–1990 bylo postaveno celkem 80 vodních nádrží. Přesto většina míst, kde byly následně přehradní nádrže budovány, byla vyhledána a doporučena již na přelomu 19. a 20. století (Broža a kol. 2005). Většina českých vodních nádrží je víceúčelová (včetně rekreace), základní funkcí je zpravidla akumulace vody pro různé účely. Pro některé je však rekreační využití vyloučeno. Přehled využití nám umožní základní rozdělení na vodárenské nádrže a ostatní nádrže (tabulka č. 2). Vodárenské nádrže slouží jako zdroj povrchové vody užívané k úpravě pitné vody pro zásobování obyvatelstva. V těchto nádržích je koupání, rekreační sporty včetně rybaření a přístup k vodní nádrži zakázán. U ostatních nádrží, u kterých je možné rekreační využití, je uplatňován princip ochrany vod vymezený příslušnými ustanoveními. Přehled vodních nádrží rozdělený na vodárenské a ostatní je uveden v tabulce č. 2 a v přílohách č. 1, 2, 3, 4.

Vodní nádrže jsou zde rozděleny v souladu s dlouhodobou strukturou správy vodních děl u nás, nikoliv podle přirozených hydrologických povodí evropských veletoků Labe, Odry a Dunaje.

Tabulka č. 2: Umělé vodní nádrže v Česku (bez rybníků) v roce 2004

povodí	do 1 mil. m ³		1 - 10 mil. m ³		11 - 99 mil. m ³		100 a více mil. m ³		celkem	
	VOD	OST	VOD	OST	VOD	OST	VOD	OST	VOD	OST
Vltava	5	5	4	6	3	6	1	3	13	20
Labe	0	10	4	5	1	3	0	0	5	18
Morava	2	5	10	3	2	5	0	1	14	14
Ohře	4	2	5	4	4	2	0	1	13	9
Odra	0	2	1	1	2	2	0	1	3	6
celkem	11	24	24	19	12	18	1	6	48	67

Zdroj: <http://www.aquaforum.cz>

Poznámka: VOD – vodárenské nádrže, OST – ostatní umělé nádrže

Pro rozvoj rekreačního CR nestačí pouze přítomnost dané vodní nádrže. Je potřeba mít v zázemí vodních nádrží další přírodní či kulturní atraktivity, které turisty do lokality přilákají. Stále převládá trend poznávací turistiky následované relaxací v širokém pojetí smyslu slova. Vhodnou kombinací přírodních předpokladů jsou hory v zázemí vodních nádrží. V tom má opět výhodu sousední stát Rakousko. Četná jezera ledovcového původu (narozdíl od ledovcových jezer v Česku výrazněji plošně větší) jsou zde obklopena vrcholky Alp. Příkladem je zmiňovaná oblast Trumersee, kde rekreační CR má dlouhou tradici (Salletmaier 1993). I proto se zde v menší míře projevuje sezónnost, která je v Česku v lokalitách CR vázaných na vodní nádrže problémem. Komplikuje jednak ekonomický provoz ubytovacích a stravovacích zařízení, ovlivňuje zaměstnanost v regionu a vůbec znesnadňuje investice do infrastruktury CR. Pro větší atraktivitu lokalit je však navíc nutné doplnit nabídku turistům dostatečným množstvím volnočasových aktivit, které jsou jimi vyhledávány a hrají při rozhodování o výběru destinace významnou roli. Podle četných průzkumů uveřejňovaných agenturou Czech Tourism jsou stále v popředí při rozhodování turistů právě podmínky k realizaci svých oblíbených volnočasových aktivit.

Rekreace u vodních ploch je značně ovlivněná klimaticky a je tak v Česku výrazně orientována na letní období. Proto se zde, jak již bylo zmíněno výše, uplatňuje efekt letní sezónnosti. Snad jedinou výraznější výjimkou je vodní nádrž Lipno, kde jsou zejména díky geografické poloze a přírodním předpokladům vhodné podmínky pro rekreaci i v zimním období. Místní obce se je snaží stále zkvalitňovat prostřednictvím nabídky širokého spektra služeb. Projevy letní sezónnosti se tak v této oblasti neustále snižují. Přesto jsou zde výrazné prostorové diference.

Zimní sezóna je z převážné části vázána spíše pouze na jižní část lipenské vodní nádrže, kterou bychom mohli vymezit od obce Frymburk po obec Lipno nad Vltavou. Podrobnější analýza podmínek a rozvoje zimní rekreace je uveden v kapitole 5. 3.

Výrazným problémem omezujícím rekreaci projevujícím se zejména v posledních letech je velký stupeň eutrofizace vodních nádrží. Vlivem činnosti člověka dochází ke znečišťování vody a tím ke zhoršování podmínek k využití vodních ploch pro CR. Specifickým problémem některých vodních nádrží je zvýšená tvorba sinic v letním období, která má mnoho příčin. Mezi nejčastější příčiny patří důsledek dřívějšího intenzivního zemědělského využívání zázemí nádrží, absence čistíren odpadních vod z pohledu nádrží na horních tocích řek, nenapojení mnoha rekreačních objektů v zázemí nádrží na kanalizační síť. Jedná se o problém, který vyžaduje dlouhodobější koncepční řešení. Významný zdroj živin pro rozvoj sinic je totiž sedimentován na dně vodních nádrží, což omezuje možnost rychlého způsobu řešení.

4. 2 Diferenciace nádrží podle významu rekreačního využití

Atlas cestovního ruchu České republiky (Vystoupil 2006) na základě hodnocení 276 vodních nádrží Česka vymezuje z hlediska rekreačního využití 2 stupně významnosti vodních nádrží. Kritérii pro diferenciaci byl v první řadě počet středisek letní rekreace a jejich vybavenost, šíře nabídky služeb a sportovního vyžití, uvažována byla dostatečná kapacita ubytovacích zařízení. První stupeň významnosti představují vodní nádrže regionálního významu. Toho dosahují ty nádrže, u kterých se nachází nějaké ubytovací zařízení poskytující alespoň omezenou nabídku služeb a sportovního vyžití. Druhý stupeň tvoří vodní nádrže nadregionálního významu. Za vodní plochy nadregionálního významu jsou považovány lokality, ve kterých se nachází alespoň dvě střediska rekreace u vody s nadprůměrnou nabídkou služeb a sportovního vyžití, včetně dostatečné kapacity ubytovacích zařízení. Na základě těchto kritérií dosáhlo alespoň jednoho stupně významnosti celkem 104 nádrží. Do skupiny vodních ploch nadregionálního významu se řadí 15 vodních nádrží včetně rybníků (příloha č. 1). Nižšího stupně významnosti dosáhlo 89 vodních ploch (příloha č. 7) (Vystoupil 2006).

Z prostorového hlediska jsou vodní nádrže relativně nerovnoměrně rozmístěny. Nejvíce vodních nádrží významných z hlediska rekreačního využití tvoří Vltavskou kaskádu. Hodnocení jejich rozmístění podle krajů nám ukazuje na vysokou koncentraci vodních nádrží s rekreačním významem v Jihočeském kraji, dále v Jihomoravském, Libereckém, Karlovarském kraji a v kraji Vysočina.

Naopak relativně málo vodních ploch vhodných k rekreaci je soustředěno na severní Moravě, konkrétně v Olomouckém, Moravskoslezském ale i Zlínském kraji. Uvažujeme-li pouze vodní plochy nadregionálního významu, pak pohled do krajů Česka je ve srovnání s celkovým hodnocením poněkud odlišný. Specifickým příkladem je kraj Vysočina. Ten patří ke krajům s velkým počtem vodních ploch, ale zároveň je jeden z pěti krajů (Praha, Ústecký, Zlínský, Vysočina a Olomoucký), který nedisponuje vodní plochou nadregionálního významu. Svoji pozici v tomto ohledu potvrdil kraj Jihočeský, ve kterém jsou lokalizovány čtyři nadregionálně významné vodní plochy (Lipno, Orlík, Hejtman a Staňkovský rybník). Dvě vodní nádrže nadregionálního významu se vyskytují v kraji Karlovarském, Jihomoravském a Pardubickém. Podrobnější náhled na rekreaci u vodních nádrží můžeme získat analýzou středisek v jejich okolí. Uvažujeme-li za hlavní ukazatel významnosti kapacitu ubytovacích zařízení, pak mezi nejvýznamnější patří tyto obce:

1. Doksy (Máchovo jezero)	6. Vranov nad Dyjí (Vranov)
2. Seč (Seč)	7. Černá v Pošumaví (Lipno)
3. Lipno nad Vltavou (Lipno)	8. Frymburk (Lipno)
4. Horní Planá (Lipno)	9. Pastviny (Pastviny)
5. Chlum u Třeboně (Staňkovský rybník)	10. Slapy (Slapy)

Celkově je ve střediscích letní rekreace u vody soustředěno přibližně 16 % lůžkové kapacity ubytovacích zařízení Česka. Na střediska u vodních nádrží s nadregionálním významem připadá více než polovina této kapacity (Vystoupil 2006). Otázkou je, proč zrovna těchto 15 vodních nádrží dosahuje v oblasti ČR nadregionálního významu, zda mají něco společného, co turisty láká k jejich návštěvě. V této části bych se tak rád pokusil najít společné determinanty, které podmiňují to, že právě tyto nádrže jsou klasifikovány jako oblasti s nadregionálním významem letního rekreačního CR. Mezi prvními determinanty, které nás jistě napadnou, je vliv geografické polohy vůči regionálním centrům. Vezměme tedy v úvahu blízkost velkých měst. Uvažujme vzdálenost měst s počtem obyvatel nad 30 000 do 20 km. Takové kritérium polohy však nespĺňuje 7 nádrží, což je téměř polovina. Jmenovitě jsou to nádrže Lipno, oba jihočeské rybníky, Seč, Pastviny, Nové Mlýny a Slapy. V případě Slap však musíme zvážit mnohem větší vliv Prahy, stejně tak zřejmě vliv Brna pro nádrže Nové Mlýny. Jako další argument proti významnějšímu vlivu blízkosti velkých měst je i v dnešní době vysoký stupeň mobility obyvatel. Vzdálenost tak nehraje příliš velkou roli. To potvrzují i výsledky mnoha průzkumů prováděných s rekreanty v jednotlivých regionech ČR.

Ukazují, že více než polovina domácích návštěvníků přijíždí do středisek z větší vzdálenosti než 100 km a k přepravě využívá auto. Blízkost velkých měst hraje roli zejména pro druhé bydlení či krátkodobou (jednodenní, dvoudenní) rekreaci, jak se ukazuje v mnoha předešlých pracích zabývajících se touto tematikou. To platí jednak pro nádrže nadregionálního a zejména pak regionálního významu. Na příkladu nádrže Hracholusky dokumentuje tento fakt ve své práci Domalewski (2003), který se zabývá druhým bydlením na Plzeňsku. Zde autor uvádí, že nejvýraznějšího počtu rekreačních objektů na 100 trvale obydlených domů dosahuje oblast vodní nádrže Hracholusky. U Hracholusek je koncentrováno přibližně 10 % z celkového počtu rekreačních objektů na Plzeňsku. Mezi rekreačními objekty převažují chaty, což autor vysvětluje poměrně „pozdní“ výstavbou přehrady. V té době již byla transformace chalup za svým vrcholem. Ovšem nelze počítat s další příliš intenzivní výstavbou OIR. Od 90. let v této oblasti byla výstavba v mnohých obcích zakázána. Zákazy byly zdůvodňovány hranicí CHKO Křivoklátsko, dalším faktem je přesycenost krajiny chatami (Domalewski 2003). Prostor se tak otevírá pro „komerční“ sféru CR. Rozvoj jiných forem CR nastal zejména až od 90. let 20. století. Podobným příkladem, ovšem na regionální úrovni, je Brněnská nádrž. Ta je využívána zejména obyvateli Brna k druhému bydlení či ke krátkodobým pobytům. OIR se zde stavěly zejména v 60. a 70. letech (Zatloukalová 2005). K dalšímu růstu významu, jak poukazuje autorka, by mohlo dojít v souvislosti s rozvojem kongresového cestovního ruchu v Brně. Vodní nádrží využívanou po dlouhá léta především pro druhé bydlení byla i vodní nádrž Lipno, která sloužila jako rekreační oblast pro obyvatele Českého Krumlova a Českých Budějovic. Velmi specifická forma rekreace se vyvinula u vodních nádrží Nové Mlýny, jak dokumentuje příloha č. 15. Při východním a severovýchodním břehu dolní nádrže se liniově vyskytují nevzhledné obytné buňky, obytné přívěsy a podobná zařízení bez sociálního zázemí, které je povětšinou společné bez jakéhokoliv napojení na kanalizaci. Břehy jsou zde neupravené, mnohdy s množstvím odpadků. Z ekologického hlediska byla již výstavba nádrží velmi kontroverzní. Kritika výstavby se objevovala již před jejím začátkem a neutichá dodnes. Problematická je zejména dolní nádrž, někdy též zvaná Novomlýnská, kde jsou stále nejasnosti s rekreačním využitím této nádrže a tak rekreační potenciál je zde podstatně nižší než v případě horní (Mušovské) nádrže. Hlavní příčinu méně intenzivního rozvoje CR na tomto úseku Novomlýnských nádrží lze hledat v tom, že ihned po dokončení výstavby vodního díla koncem 80. let docházelo ke zpochybňování existence a funkce dolní nádrže a k tendencím vrátit lužní krajinu do původního stavu. Nejasnosti kolem existence dolní nádrže vedly ke stagnaci a opožděné výstavbě rekreační základny.

Nekonceptnost plyne i z naplňování obsahu plánovacích dokumentů. V územně plánovací dokumentaci je v zájmové oblasti vodního díla stanoveno celkem pět rekreačních zón. V obecném pojetí širšímu rekreačnímu využití však slouží pouze rekreační zóna Pasohlávky, ostatní zóny se více přibližují jedné specializaci, a to rybolovu. Nicméně i zde jsou provozovány s různou intenzitou letní rekreační aktivity, jako jsou windsurfing, koupání a jiné (Hanák 2003).

Zajímavé je hledisko dopravní dostupnosti z velkých měst v rámci hodnocení geografické polohy. V tomto ohledu jsou na tom nejlépe nádrže Nové Mlýny, kolem nichž vede dálnice z Brna na hranice s Rakouskem, dále Slapy v rámci pražské aglomerace, nádrž Žermanice s okolními 4 městy dosahujícími více než 50 000 obyvatel. Velice příhodnou geografickou polohu má i Máchovo jezero, které leží v „centrální“ poloze několika okresních měst, navíc časová dostupnost z Prahy je také výhodou.

Velikost vodní nádrže z hlediska významu jejího využití není příliš rozhodující. Rozlohou nejmenší vodní nádrží nadregionálního významu je rybník Hejtman, který tvoří ovšem jakousi „dvojičku“ se Staňkovským rybníkem, proto uvažujme jako nejmenší nádrž Pastviny se 110 ha. Tato rozloha jí řadí k středně velkým nádržím (Broža a kol. 2005). Podle mého mínění stupeň významnosti pro rekreační využití ovlivňuje rok ukončení výstavby a uvedení do provozu. Mezi 15 nádržemi nadregionálního významu jsou „nejmladší“ nádrže Nové Mlýny uvedené do provozu v roce 1978. Plná třetina výstavby vodních děl s nadregionální významem spadá do 60. let, 8 vodních nádrží tohoto významu bylo dokončeno již před rokem 1960. Všechny tedy byly vybudovány před nebo v průběhu vrcholu domácího cestovního ruchu v podobě druhého bydlení, které zajisté podnítilo rozvoj infrastruktury pro ČR a položilo tak základ pro další rozvoj ČR v těchto oblastech. Pro turisty zajímavou vodní nádrží by se mohla v budoucnu stát vodní nádrž Slezská Harta. Jedná se o poměrně novou vodní nádrž, která byla nakonec po problematických letech spojených se započítáním její výstavby před rokem 1989 a následnou stavbou po roce 1989, což s sebou přineslo změny politického klimatu a úvahy, zda vůbec nádrž dostavět, uvedena do provozu v roce 1997. Rozvoj ČR v jejím zázemí však může komplikovat prvotní účel stavby. Jedná se totiž o vodárenský zdroj s přísnou hygienickou ochranou, ale i přesto se počítá s jejím regulovaným rekreačním využitím. Rozsáhlá vodní plocha leží v atraktivním podhorském prostředí a její rekreační potenciál se pomalu začíná za přispění okolních obcí pozvolna rozvíjet. Mohla by tak oživit Bruntálsko, které patří k periferním oblastem Česka (Havlíček 2005).

Dalším, téměř pro všechny společným, a podle mého názoru z uvedených faktorů nejdůležitějším jsou přírodní předpoklady rozvoje CR. Ty patří do skupiny lokalizačních předpokladů, které spolu se selektivními a realizačními předpoklady tvoří primární předpoklady rozvoje CR. Přírodní atraktivitu území dokládá výskyt velkoplošných chráněných území v blízkosti všech nádrží s nadregionálním významem s výjimkou nádrží Hracholusky, Slapy a Orlík. Některé vodní nádrže jsou přímo součástí velkoplošných chráněných území (Lipno, jihočeské rybníky, Seč), některé leží na jejich hranici (Vranov, Nové Mlýny). Všechny se však nalézají v okruhu do 15 km, což je přijatelná vzdálenost i pro provozování cykloturistiky s menšími dětmi. Přesto i u výše zmíněných nádrží, v jejichž blízkosti se nevyskytují velkoplošná chráněná území, se nacházejí maloplošná chráněná území. Nejvýhodnější polohu z tohoto hlediska má vodní nádrž Lipno, jejíž vodní hladina zasahuje do CHKO Šumava a leží na hranici NP Šumava, který je zařazen do seznamu biosférických rezervací UNESCO. Na hranici NP leží také Vranovská přehradní nádrž. V blízkosti Máchova jezera se rozkládá hned několik CHKO, včetně biocentra evropského významu – Polomených hor (Školní atlas České republiky 2001). Tato vodní nádrž je navíc zasazena do kulturně zajímavé krajiny s velkým množstvím hradů a tvrzí. Přírodní předpoklady jsou vhodným lokalizačním prvkem a impulsem pro provozování oblíbených volnočasových aktivit, v jejichž popředí stojí pěší turistika a cykloturistika. V zázemí všech 15 nádrží se vyskytuje několik značených cyklotras či cyklostezek. Většina lokalit kolem vodních nádrží je hodnocena v rámci rajonizace CR jako venkovská krajina s velmi příznivými předpoklady pro rozvoj CR (celkem 8). Do této skupiny se zařazují obce s plochami vhodnými k rekreaci dosahují 50 % a více. Tři lokality spadají do oblasti venkovské krajiny s průměrnými předpoklady pro rozvoj CR (20 – 49,9 % ploch vhodných k rekreaci), dvě lokality spadají do horských oblastí (Lipno, Pastviny), 2 lokality do urbanizovaných prostorů (Jesenice, Skalka) (Vystoupil 2006).

Samozřejmě velmi důležitým předpokladem pro rozvoj CR v těchto oblastech jsou realizační předpoklady, které už však záleží na iniciativě lidí a jejich zapojení do rozvoje CR v daných oblastech. Předpoklady takového charakteru si vyžadují podrobnější studii a analýzu. Zjistěte má smysl rozvíjet CR v těchto oblastech. Rozvoj je v souladu s koncepcí státní politiky CR v České republice pro období 2007-2013 uveřejněnou MMR. V rámci priority číslo 1, která je zaměřena na podporu tvorby konkurenceschopných národních a regionálních produktů CR, jsou mezi nejvýznamnějšími typy CR, pro které jsou v Česku předpoklady, zmíněny 2 body z 5, dotýkající se rozvoje CR v oblastech s vodními nádržemi.

Jedná se jednak o bod s názvem dovolená v přírodě, která mimo jiné zmiňuje dovolenou u vody, venkovský CR a agroturistiku, regionální a speciální turistické produkty. Druhým bodem je sportovní a aktivní dovolená zahrnující všechny formy nejrozšířenějších sportů, jako jsou turistika, cykloturistika, vodní sporty, hipoturistika, golf a další. Myslím si, že pro většinu z uvedených sportů jsou vhodné podmínky v zázemí vodních nádrží. V rámci jednotlivých opatření je důležité opatření číslo 2 zaměřující se na podporu tvorby specifických regionálních produktů CR šetrných k životnímu prostředí. Mezi nimi jsou uváděny letní rekreace u vody, venkovský cestovní ruch a vinařský cestovní ruch, pěší turistika a cykloturistika. Samozřejmě rozvoj CR má své dopady na okolní prostředí a proto je nutné rozvíjet tuto hospodářskou oblast koncepčně s ohledem na okolní charakter krajiny. Dopady CR na rozdíl od jiných hospodářských odvětví jsou méně zřetelné, mají odlišný průběh a často jsou nehmotné povahy. Plánování rozvoje CR vyžaduje holistický mezioborový přístup (Pásková 2003).

5 Charakteristika oblasti přehradní nádrže Lipno

Pro účely této bakalářské práce byla oblast přehradní nádrže vymezena administrativně na základě k. ú. obcí přiléhajících k přehradní nádrži. Jmenovitě se jedná o území obcí Nová Pec, Horní Planá, Černá v Pošumaví, Frymburk, Přední Výtoň a Lipno nad Vltavou (dále jen Lipensko). Všechny zmíněné obce s výjimkou obce Nová Pec spadají z administrativního hlediska do okresu Český Krumlov. Obec Nová Pec je již součástí okresu Prachatice. Lipensko zaujímá celkově území o rozloze 367,41 km² (ČSÚ 2007). Tato oblast leží v jihozápadní části jihočeského kraje při hranicích s Rakouskem. Jedná se o příhraniční oblast se zajímavou geografickou polohou. Oblast leží v jihovýchodní části Šumavské hornatiny, kde se v širším zázemí střetávají kulturní vlivy tří evropských zemí – Česka, Rakouska a Německa. Dostatečný počet hraničních přechodů je dobrým předpokladem pro spolupráci a propojení infrastruktury ČR s bezprostředně sousedícími regiony v Bavorsku a Horním Rakousku. Tento fakt zvyšuje atraktivitu oblasti z hlediska přeshraničního CR. V minulosti bylo Lipensko izolovanou periferní oblastí s přísně střeženým příhraničním pásmem. Nepřístupnost oblasti, zejména pak pravého břehu Lipna, měla vliv na zachování jedinečného společenství přírodních krás bez civilizací nenarušeného přírodního prostředí. Negativním rysem této situace byla hospodářská zaostalost regionu. Po roce 1989 se oblast opět vrátila k historicky přirozenému vývoji. Z hlediska rajonizace CR patří sledovaný region do oblasti Šumava (Dohnal 1985, Vystoupil 2006).

Přehradní nádrž představuje dominantu v krajinném rázu této oblasti. Její přítomnost má pro místní obce mimořádný hospodářský význam. Samotná myšlenka vybudování nádrže nebyla nikterak nová. Již v roce 1892 existoval návrh na vybudování soustavy nádrží kolem obce Frymburk a Želnavy se snahou eliminovat škody způsobené jarními povodněmi. Další projekt systému 3 přehrad byl navrhován koncem 19. století, ovšem ztroskotal na odporu vlastníků půdy. Zásadní průlom přinesl až rok 1945 spojený se změnami majetkoprávních vztahů v celé oblasti (Broža a kol. 2005). Konečné rozhodnutí pro výstavbu znamenal výnos vodohospodářského odboru z roku 1946. Přehradní nádrž byla nakonec vybudována v letech 1952 – 1959 a tvoří tak v současnosti nejvýše položený stupeň Vltavské kaskády. Rozprostírá se na ploše 4 870 ha v širokém údolí mezi šumavskými hřebeny v nadmořské výšce 726 m n. m (při maximálním vzduť hladiny). Hlavní osa nádrže je zhruba rovnoběžná se státní hranicí, od níž jí odděluje zalesněné horské pásmo. Nádrž je dlouhá 48 km a v některých místech dosahuje šířky až 10 km (Broža a kol. 2005).

Prvotním krokem pro stanovení turistického významu jednotlivých obcí, středisek či regionů z pohledu jejich turisticko-rekreačního využití by měly být analýza a hodnocení předpokladů pro rozvoj CR. Teprve na základě těchto analýz je možné seriózně zvažovat rozvojové šance CR ve významnějším než lokálním měřítku. Ne každá obec či oblast je vhodná pro rozvoj CR. Ten by měl být rozvíjen tam, kde k tomu má nejlepší předpoklady. Stejně tak jako je ve většině odborných prací zabývajících se cestovním ruchem uváděna struktura předpokladů pro rozvoj CR dělená na 3 typy, i tato práce navazuje na tuto tradici a zachovává toto dělení na předpoklady lokalizační, selektivní a realizační. S ohledem na to, že se jedná o bakalářskou práci je nutno podotknout, že práce nemá za cíl příliš podrobně analyzovat jednotlivé předpoklady. Úkolem je spíše nastínit hlavní znaky a rysy těchto předpokladů. Pokud jsou analyzovány blíže některé lokality, tak se jedná o jejich výběr na základě výsledků provedeného dotazníkového šetření, které poukázalo na tyto lokality jako atraktivní pro turisty.

5.1 Lokalizační předpoklady

Tento typ předpokladů, jak vyplývá z výše uvedeného, je pro možnosti rozvoje CR primární a značně tak determinuje lokalizaci aktivit spojených s CR. Lokalizační předpoklady se většinou dále dělí na přírodní a kulturně-historické (Mariot 1983, Kopačka, Šíp, Štěpánek 2001). Při rozhodování turistů o návštěvě regionu hrají tyto předpoklady u pobytových forem CR významnou roli. Přirozeně nám tak dělí více a méně atraktivní cílové oblasti. Místní atraktivita se mohou vyskytovat jednak ve formě solitérů (hrady, zámky, poutní místa apod.) nebo se může jednat o územně větší celky (NP, CHKO, urbanistické celky). Přírodní předpoklady mají relativně neměnný charakter. S rozvojem cestovního ruchu však dochází k antropogenním tlakům na přírodní prostředí, jehož kvalita tak může být trvaleji narušena.

Klimaticky můžeme oblast Lipenska klasifikovat jako chladnou oblast s velmi krátkým až krátkým létem a dlouhou zimou. Místy je oblast klasifikována jako mírně teplá. Průměrná roční teplota se pohybuje kolem 5 – 5,5 °C. Ve vyšších polohách při hranicích s Rakouskem klesá pod 4 °C. Vlivem okolního reliéfu a expozice míst jsou však některá místa teplejší nebo chladnější, než by odpovídalo jejich nadmořské výšce (Albrecht 2003, Quitt 1971).

V případě oblasti Lipenska je nejdůležitější lokalizační složkou přírodní bohatství, které je založeno na rozmanitosti a jedinečnosti forem reliéfu, bohatství fauny a flóry se zastoupením vzácných druhů. Velkou roli zde hraje fakt, že většina území leží v CHKO Šumava, která je od roku 1963 největším velkoplošným chráněným územím Česka.

Součástí tohoto velkoplošného chráněného území je oblast pravého břehu lipenské přehrady až k obci Přední Výtoň a levý břeh sledující linii obcí Frymburk – Černá v Pošumaví - Hůrka a severně od obcí Horní Planá, Pernek. Nejcennější části vyhlásila vláda České republiky v roce 1991 za Národní park Šumava. Ten ovšem zasahuje do popisované oblasti pouze v jejím severozápadním cípu. Při západním okraji oblasti u hranice s Rakouskem leží Trojmezenská hornatina s podcelky Plešská hornatina, Novopecká kotlina a dále k jihu Vítkokamenská hornatina, Výtoňská kotlina a Lučská hornatina. Nejvyšší nadmořské výšky dosahují vrcholy právě v Trojmezenské hornatině (Smrčina 1332 m n.m., Hraničnick 1283 m n. m.) a patří k těm vyšším v rámci celé Šumavy. Vítkokamenské hornatině dominuje Vítkův Kámen (1035 m n. m.) v blízkosti samotné lipenské přehrady se stejnojmenným nejvýše položeným hradem v Česku (David, Soukup 2000).

K nejcennějším lokalitám patří oblast Smrčiny s rozlehlými horskými smrčinami ležící na území národního parku, turisty uváděné Plešné jezero v oblasti Trojmezenské hornatiny a Čertova stěna. Plešné jezero leží asi 7 km západně od obce Nová Pec na hranici s Rakouskem pod skalní stěnou nejvyšší hory české části Šumavy Plechým (1378 m n. m.) a je tak nejjižněji položeným jezerem Šumavy. Hladina leží v nadmořské výšce 1087 m n. m. v karu zahloubeném v severovýchodním svahu Plechého. Hráz je tvořena mohutnou čelní morénou. Z jezera vytéká Jezerní potok, který se stal významnou zdrojnicí později vybudovaného Schwarzenberského kanálu (Jánský, Šobr a kol. 2003). Další přírodní zajímavostí v okolí nádrže již méně známou je zmiňovaná Čertova stěna, která je součástí národní přírodní rezervace Čertova stěna – Luč vyhlášená na ploše 9 ha v roce 1956. Rozkládá se v údolí Vltavy mezi vodními nádržemi Lipno I. a Lipno II. 3 km severozápadně od obce Vyšší Brod. Z geomorfologického hlediska se jedná o ukázkou periglaciální a fluviální modelace terénu (Albrecht 2003). Les a balvanová moře na jihovýchodních svazích hory Luč a na západním svahu hřbetu Čertovy stěny spolu s tokem Vltavy zde vytváří ojedinělou přírodní scenérii. Nejznámější útvar Čertova stěna je mohutná žulová skalní hradba, pod níž leží balvanové moře. Ta se vyskytují i na jihovýchodním a východním úpatí hory Luč nad železniční tratí. Rozkládají se tak po obou březích Vltavy. Botanicky je tato přírodní rezervace vzácná výskytem lesních reliktních a skalních stanovišť. Kromě uvedených chráněných území je v okolí lipenské nádrže přibližně 20 přírodních rezervací (Albrecht 2003).

Z kulturních zajímavostí v bezprostředním okolí nádrže bychom měli především jmenovat hrad Vítkův Kámen založený Vítkovci ve 13. století, který plnil zpočátku funkci správního střediska panství a později pevnosti na středověké obchodní stezce vedoucí z Lince v Rakousku do Přídolí u Českého Krumlova (Sedláček 1884) a hojně turisty navštěvovaný cisterciácký klášter ve Vyšším Brodě založený pány z Rožmberka v roce 1259. Technickou kulturní památkou je Schwarzenberský plavební kanál, jedna z nejpodivuhodnějších vodních staveb z konce 18. a počátku 19. století na našem území. 45 km dlouhý kanál umožnil dopravit do té doby nevyužitelné šumavské dřevo po Dunaji do Vídně a po Vltavě do Prahy (Záloha 1984). Samotné obce mají také svou zajímavou historii. V blízkém okolí sledovaného území se nacházejí další významné kulturní památky – hrad Rožmberk a město Český Krumlov zařazené na seznam památek UNESCO. Město Český Krumlov je turisty této oblasti nejnavštěvovanější lokalitou vůbec (tabulka č. 6).

Díky výše uvedenému má Lipensko výborné předpoklady pro pěší turistiku. Tvoří zázemí centrální Šumavy a stává se často výchozím bodem pro mnohé výlety do okolí. Pravý břeh přehrady se zachovalou přírodou je vyhledáván milovníky cyklosturistiky, která stále získává v Česku na oblibě. Tok Vltavy pod přehradou překonává velmi vysoký spád a je tak využíván pro pořádání českých i mezinárodních mistrovství ve vodním slalomu. V roce 2003 se zde dokonce konalo mistrovství světa v raftingu. Město Vyšší Brod je pak výchozím bodem mnohých rekreačních vodáků pro sjezd Vltavy.

5.2 Selektivní předpoklady

Mezi selektivní předpoklady zařazujeme různé charakteristiky obyvatel, které je vedou k tomu, aby cestovali a využívali rekreačních oblastí“ (Benešová 2005). Vyjadřují způsobilost obyvatel dané oblasti podílet se na CR aktivně či pasivně, tedy přijímat účastníky CR i stávat se jimi (Holeček, Mariot, Střída 2001). Řadíme sem různé faktory politické, administrativní, demografické, urbanizační a jiné.

Tabulka č. 3: Charakteristika obcí Lipenska v roce 2006

Obec	k. ú. v ha	Vodní plocha v ha	Počet obyvatel	Hustota zalidnění bez vodních ploch obyv/km ²	Počet EA	Míra nezam. v %	Variační rozpětí míry nezam.
Černá v Pošumaví	5 038	981	827	20,4	429	14,3	9,3
Frymburk	5 407	1 586	1 318	34,5	748	12,4	7,6
Horní Planá	9 926	2 000	2 213	27,9	1 179	11,4	5,6
Lipno nad Vltavou	1 949	445	576	38,3	284	9,1	5,0
Nová Pec	6 638	234	590	9,2	323	9,8	8,0
Přední Výtoň	7 783	76	214	2,8	150	8,2	6,7

Zdroj: ČSÚ, Statistika MPSV

Jak dokládá tabulka č. 3, obce v oblasti Lipenska patří podle počtu obyvatel spíše k malým obcím a celkově tak vytvářejí venkovský ráz krajiny s poměrně roztržštěnou sídelní strukturou. Ta byla ovlivněna historickým vývojem s ohledem na to, že se velká část území nacházela v hraničním pásmu. Mnohá sídla zanikla především v souvislosti s nuceným odsunem početně dominantního německého obyvatelstva po II. světové válce a v souvislosti s pozdější koncentrací obyvatel do větších měst a obcí, ve kterých byly soustředěny bytové a pracovní příležitosti, služby občanské vybavenosti. Dalším významným faktorem byla samotná výstavba přehradní nádrže Lipno a v neposlední řadě také zvýšené zabezpečení státní hranice a s tím související omezení pohybu osob v pohraničí. To vše se dodnes odráží v nízké hustotě zalidnění oblasti. Míra nezaměstnanosti v jednotlivých obcích osciluje kolem průměru okresu Český Krumlov (10,4 %) (ČSÚ). Má výrazné sezónní výkyvy v neprospěch zimních měsíců vůči letním, jak dokládá variační rozpětí míry nezaměstnanosti za jednotlivé měsíce v roce v tabulce č. 3.

Vzhledem k tomu, že se oblast v posledních letech stále více profiluje jako rekreační, roste význam zastoupení služeb CR. Jedná se převážně o služby obchodní, ubytovací a stravovací. Mezi ekonomickými subjekty v obcích Lipenska mají převahu právě ty, co se orientují na obchod, služby a stravování. Pouze v obcích Přední Výtoň a Nová Pec stále převažují ekonomické subjekty zaměřené na zemědělskou činnost (Gelná 2006). Mezi jednotlivými obcemi existují výrazné rozdíly. Výrazně odlišnou od ostatních lipenských obcí je obec Nová Pec. Již samotnou přítomností v obci je znát chudoba ve srovnání s ostatními obcemi Lipenska. Obec je dlužníkem a hrozila jí exekuce na majetek, zadlužila se při realizaci projektu centrálního zásobování teplem z biomasy. Projekt byl závislý na produkci pilin a štěpky z místní pily, která v následných majetkoprávních převodech krachovala. Projekt nebyl schopen zpětně produkovat peníze na umoření půjčky.

Tradiční vodácký kemp je zcela zanedbaný, je to pouze louka bez sociálního zázemí. Kdysi vyhlášená hospoda s ubytovací kapacitou u vlakového nádraží je v ruinách. Naproti tomu jsou v obci některé pěkné nové stavby privátních investorů.

V důsledku své periferní polohy v rámci Jihočeského kraje, tvořilo v minulosti Lipensko rekreační zázemí především pro obyvatele měst Český Krumlov a České Budějovice a tvoří jí v rámci druhého bydlení dodnes. Politická situace před rokem 1989 tak jako v jiných regionech Česka i zde ovlivnila způsob rekreace v tomto období. Oblibě se zejména těšilo druhé bydlení ve formě chataření a tak vznikly v okolí Lipna zejména v 60. a 70. letech zóny s různou koncentrací OIR. Pozitivní roli hrála zejména relativně dobrá dostupnost z míst trvalého bydliště. Kromě chataření se v oblasti uplatňoval i vázaný cestovní ruch. V oblasti tak vyrostlo mnoho podnikových chat. Jako podniková rekreační zařízení sloužily i domy přímo v centru obcí. Ty byly po revoluci většinou privatizovány, převedeny do vlastnictví obce či soukromého vlastnictví (informace z obecních úřadů). V dnešní době se majitelé objektů individuální rekreace neselektují pouze z řad českých občanů. V oblasti se objevují nové trendy druhého bydlení, příkladem může být time-sharing (Kadlecová 2006). Z důvodů vhodných lokalizačních podmínek, zachovalé přírody a kvalitního životního prostředí byla oblast vyhledávána pro ozdravné pobyty dětí ze strukturálně postižených regionů se špatnou kvalitou ovzduší a životním prostředím vůbec, zejména pak z oblastí podkrušnohorských pánví. Ozdravné pobyty byly realizovány především formou škol v přírodě a dětských táborů. Objekty škol v přírodě byly mnohdy ve vlastnictví měst mimo Jihočeský kraj.

V dnešní době je rekreace v oblasti determinována spíše sociálním a ekonomickým postavením návštěvníků. Významnou roli pro rozvoj CR hraje vysoká úroveň mobility návštěvníků. Automobil je nejvyužívanějším dopravním prostředkem. Nový impuls pro rozvoj CR zažila oblast v druhé polovině 90. let díky množství investic. Velké investice z hlediska finančního objemu sem mířily a stále míří především ze strany zahraničních firem.

5.3 Realizační předpoklady

Tvoří vlastní infrastrukturu CR s potřebnými službami a možnostmi pro zužitkování všech ostatních předpokladů pro úspěšný rozvoj CR. Umožňují tak uskutečňovat nároky účastníků CR. Jednou z částí realizačních předpokladů je dopravní systém, který ovlivňuje dostupnost oblasti, bez níž by oblast nemohla být dostatečně využívána a dále rozvíjena. Oblast je relativně dobře napojena na regionální centra, povrch komunikací je mnohdy za finančního přispění z evropských fondů zkvalitňován.

Četnost autobusových linek podle mého názoru odpovídá významu a využitelnosti i s ohledem na to, že hlavním dopravním prostředkem využívaným turisty je auto. Autobusové spojení je možné v letní sezóně i mimo ni ve všední den i o víkendech. Frekvence spojů se v jednotlivých obcích liší. Pozitivní faktem je, že dopravní spoje vzájemně propojují všechny obce v okolí nádrže. Železniční spojení je možné ve všech uvedených obcích s výjimkou obcí Frymburk a Přední Výtoň. Kromě běžných spojů fungují v jednotlivých částech roku (zimní i letní sezóně) speciální akce dopravců. České dráhy během letní sezóny umožňují přepravu lodí a kol. Lodě jsou přepravovány na železničních trasách se stanicemi, které jsou tradičními nástupními místy vodácké turistiky – Vyšší Brod a Lenora, případně Soumarský most. Jinou akcí českých drah je „Šumavské léto s párou“. Jedná se o nostalgické projížďky Šumavou historickými vlaky. Pro cykloturisty jsou v letní sezóně zřízeny autobusové linky s přepravou kol, které jsou součástí jihočeské krajské sítě cyklobusů. Systém propojuje dohromady sedm linek spojující turisticky nejzajímavější regiony kraje. Cyklobusy jezdí mimo sezónu pouze o víkendech od poloviny června do konce září, v období prázdnin jezdí i ve všední dny. Obdobou těchto linek v zimní sezóně jsou skibusy. Ty vyjíždějí o víkendu od poloviny prosince zhruba do konce března z Českých Budějovic přes Český Krumlov, Černou v Pošumaví a Frymburk do skiareálu Kramolín v obci Lipno nad Vltavou. Ve všední dny jezdí pouze v úterý, středu a čtvrtek na večerní lyžování. Od letošního roku je nově v provozu lipenská linka vypravená z obce Horní Planá, která v zimní sezóně jezdí pravidelně každý den. Lodní doprava na přehradní nádrži v minulosti propojovala většinu obcí v okolí nádrže, jezdily pravidelné linky. V současnosti jsou během letní sezóny v provozu dva parníky. Lodní doprava funguje formou okružních jízd s hlavním nástupním místem v přístavišti Lipno nad Vltavou a Frymburk.

Pro mezinárodní CR mají velký význam hraniční přechody. Hlavní hraniční přechody bez časového omezení pro veškeré dopravní prostředky jsou přechody Strážný (s Německem) a Studánky (s Rakouskem). Ty jsou doplněny několika hraničními přechody menšího významu. Mnohé slouží pouze pro pěší a cyklisty a jsou otevřeny pouze během letní sezóny. Zejména pro návštěvníky provozující cykloturistiku mají tyto hraniční přechody velký význam, umožňují tak napojení na síť cyklostezek na rakouské straně. Pro pěší fungují přechody Plešné jezero (Hlozschlag), pro pěší a cyklisty Ježová (Iglbach), Koranda (St. Oswald), navíc pro motocyklisty Zadní Zvonková (Schöneben). Automobilová doprava je možná pouze přes hraniční přechod Přední Výtoň (Guglwald) (<http://www.austria.info>).

Počet stravovacích zařízení významně stoupl od poloviny devadesátých let a podle mého názoru plně odpovídá poptávce. Na Lipensku jsou zastoupeny různé formy těchto zařízení – restaurace, hostince, pizzerie, kavárny, vinárny, bistra, bufety. Zařízení typu rychlé občerstvení nejsou příliš běžná. Stravovací zařízení dosahují různé kvality. Pozitivní roli v tomto ohledu hraje konkurenční prostředí. Mnohá restaurační zařízení se snaží do nabídky zařadit své místní speciality, některá se soustředí na jídla připravovaná z ryb. Významný podíl restauračních zařízení je součástí ubytovacích zařízení.

V oblasti Lipenska je koncentrován poměrně velký počet ubytovacích zařízení s velkou lůžkovou kapacitou. Tato zařízení se nacházejí především na levém břehu přehradní nádrže. Stejně tak jako u stravovacích zařízení je typ i kvalita ubytování různorodá. Ubytovací kapacity se soustředí do hotelů, penzionů, apartmánů a kempů. Struktura ubytovacích zařízení se začala výrazně měnit od počátku 90. let. OIR, podniková zařízení a kempy začaly doplňovat ve větší míře hotely, penziony, ubytování v soukromí a v posledních letech také apartmány. Celkovou lůžkovou kapacitu je velmi složité určit. Statistická data jsou ČSÚ uveřejňována pouze na úrovni okresů, či v rámci regionů ČR, pouze Atlas cestovního ruchu České republiky obsahuje kartogramy s přibližným počtem lůžkové kapacity v jednotlivých obcích. Benešová (2005) zabývající se ve své diplomové práci ČR na Lipensku odhaduje lůžkovou kapacitu na 32 000 lůžek včetně OIR. Nicméně relativně nejpřesnější údaje poskytují samotné obecní úřady (tabulka č. 5). Lůžková kapacita v hotelech a penzionech je většinou soustředěna do nejvýznamnějších obcí, případně do jejich okolí (Horní Planá, Lipno nad Vltavou, Frymburk). Další ubytovací zařízení se vyskytují poměrně kontinuálně podél levého břehu přehradní nádrže.

Tabulka č. 4: Počet OIR a lůžková kapacita na Lipensku v roce 2006

Obec	OIR	Lůžková kapacita v hromadných ubytovacích zařízeních	Z toho v kempech
Černá v Pošumaví	500	4 950	400
Frymburk	1 000	2 260	1 000
Horní Planá	620	1 000	1 000
Lipno nad Vltavou	450	2 500	600
Nová Pec	125	395	600
Přední Výtoň	80	360	90
celkem	2 775	11 465	3 690

Zdroj: Informace poskytnuté příslušnými obecními úřady

Druhotnou otázkou je vytižení této lůžkové kapacity a jeho výkyvy v průběhu roku. Samozřejmě je vytiženost ovlivněna samotným typem ubytovacího zařízení. Je rozdíl mezi kempy, chatami a hotely či penziony. Ubytování v kempech je do značné míry ovlivněno počasím. Dalším faktorem je atraktivita polohy v rámci širšího zázemí z hlediska možnosti celoročního vyžití, kvality nabízených služeb, efektivní marketing a prezentace zařízení.

Kvalita ubytovacích zařízení je různorodá. Nedostatky jsou především v kvalitě lidských zdrojů. Kvalita a vzhled mnohých podnikových zařízení zůstala od doby převedení do soukromého vlastnictví neměnná bez znatelného navýšení kvality. Nicméně lze říci, že kvalita zařízení i nabízených služeb výrazněji roste v důsledku konkurence. Také kvalita některých kempů se nesmírně zlepšila. Uveďme například Camping Frymbruk, který má v pronájmu na 50 let od roku 1992 nizozemská rodina. Ta pozvedla úroveň nabízených služeb a společně s cílenou propagací mimo jiné na zahraničních veletrzích ČR přilákala zahraniční turisty. Ti do té doby zavítali do kempů jen minimálně. Tím se samozřejmě vytvořil tlak i na ostatní kempy v blízkém okolí, které jsou postupně nuceny zvyšovat úroveň kvality. Nový impuls pro rozvoj celého CR v oblasti Lipenska znamenala druhá polovina 90. let. Postavena zde byla ubytovací zařízení s vysokým standardem poskytovaných služeb. Dalo by se říci, že rozvoj odstartovala v roce 1998 realizace projektu nizozemské firmy nazvaný Marina Lipno v obci Lipno nad Vltavou, která byla na počátku mnoha dalších zahraničních investic směřujících v rámci CR do oblasti Lipenska. Výstavba celého areálu má širší dopady, zejména pak pro sousední obce Frymbruk a Přední Výtoň. Provozovatelem je nizozemská firma Landal Greenparks, která vlastní 56 obdobných rekreačních parků v Holandsku, Německu, Belgii a Rakousku. Objekt v současnosti čítá dohromady 246 apartmánů s 900 lůžky (informace firmy Landal GreenParks). Apartmán si mohla koupit fyzická i právnická osoba s tím, že si vymezí určité období, kdy bude apartmán využívat pro své rekreační účely. Ve zbylém období se zavázala k tomu, že apartmán poskytne provozovateli k pronájmu ostatním návštěvníkům. Tento způsob rekreace je jednou z moderních forem druhého bydlení obvyklých v zemích západní Evropy. Společně s tzv. time-sharingem se rozvíjí v posledních letech i v Česku (Kadlecová 2006). Na tuto investici navázali další projekty, za všechny jmenujme např. Riviéru Lipno či aktuálně Doky Lipno. Součástí areálu Mariny Lipno je jachetní přístav s promenádou, restaurace, půjčovna jízdních kol a od prosince roku 2002 také Aquaworld se saunou a vodními atrakcemi. Naproti tomuto komplexu nad komunikací následovala výstavba nového moderního centra obce s informačním centrem, půjčovnami sportovního vybavení a dalšími apartmány.

Další výstavba rekreačních zařízení se soustřeďuje do okolí dolní stanice lanovky lyžařského areálu Kramolín, dále do kopce nad novým centrem obce. Výstavba v této obci vytváří tlaky i na ostatní obce. Kromě již dnes probíhající přestavby bývalého areálu školy v přírodě, (s celkovou plánovanou výší investic dosahující 400 milionů Kč), kde bude stát wellness hotel s kapacitou 600 lůžek, se plánuje výstavba rekreační vesnice v blízkosti Hruštic v k. ú. obce Frymburk (Milsová 2007, Zuntých 2007).

Sportovní vyžití je v oblasti Lipenska víceméně závislé na počasí. V případě dobrého počasí Lipensko skýtá mnoho možností sportovního vyžití. Stále intenzivněji je oblast využívána cykloturisty. Vhodný terén je zejména na pravém břehu přehrady, kde je minimální silniční provoz nebo je zcela vyloučen. Pozitivem je bohatá síť značených cyklotras s návazností na síť cyklotras na rakouské straně, kterou umožňuje 6 hraničních přechodů. Pravý břeh je dostupnější díky třem převozům. V provozu jsou od jara do podzimu. V oblasti Lipenska byly cyklotrasy a cyklostezky budovány v nedávné době, dobře dostupné jsou i mapy s jejich značením. V současnosti je vyznačeno na Lipensku 6 navzájem propojených cyklotras. V rámci dvou páteřních cyklotras je možno objet na kole celou přehradní nádrž. Některé úseky jsou cyklostezkami, tudíž jsou určeny pouze pro pěší a cyklisty. V současnosti je ve výstavbě cyklostezka vedoucí kolem břehu Lipna mezi obcemi Lipno nad Vltavou a Frymburk, díky níž bude ještě více propojena infrastruktura CR obou obcí. Výstavba počítá s rozpočtem 35 milionů Kč, projekt byl podpořen dotací 11 220 383 Kč z programu Interreg III A (Gelná 2006). Cykloturistika je (jak bylo již výše zmíněno) podporována i místními dopravci.

Výborné podmínky nabízí přehrada pro vodní sporty. Celé pobřeží je v podstatě přístupné každému s výjimkou kempů přiléhajících k břehům Lipna. Množství písčiny či travnatých pláží veřejných i přírodních je možno využít ke koupání, plavání, opalování a relaxaci. V případě špatného počasí lze využít Aquaworld v obci Lipno nad Vltavou s krytým bazénem, vodními atrakcemi a saunou. Oblíbené je rybaření. Jak však částečně ukázalo dotazníkové šetření, spíše mezi místními obyvateli. Nicméně je možnost si ve vybraných místech zakoupit povolení k rybolovu. V okolí nádrže je několik půjčoven, kde je možné si půjčit šlapadla, loďky, kanoe, windsurfy či plachetnice. Atraktivním sportem je windsurfing, případně kiteboarding. Nejoblíbenější lokalitou díky příznivým podmínkám s širokou vodní plochou je obec Černá v Pošumaví. Vybavení pro oba sporty je možné si půjčit přímo na místě. Dalším sportem, pro který zatím není plně využit potenciál přehrady je jachting. U břehů Lipna je několik Yacht klubů včetně nutného zázemí se spouštěcím zařízením.

Přestože projekt Marina Lipno nabízí kotviště pro 138 plavidel do délky 15 m s elektrickými přípojkami, není příliš hojně využíván. Tradiční je spíše Yacht klub Kovářov a Černá v Pošumaví, které jsou sportovně zaměřené. Pořádají se zde oficiální závody českého poháru, mistrovské závody i na mezinárodní úrovni či pouze závody pro jachtařské nadšence. Menší přístavy jsou také ve Frymburku a na Hrdoňově se základním zázemím. Protože je na Lipně zakázán kromě veřejné dopravy, policie a plavební správy jakýkoliv provoz motorových člunů, lze očekávat i nadále rozvoj jachtingu. K tomu má přispět i již zmiňovaný projekt v Hrušticích, který počítá s místem pro 118 jachet (Milsová 2007). Kromě jachtařských závodů se na Lipně pořádají závody v dálkovém plavání, s doprovodnými netradičními sporty jako je kanoepolo, pod hrází se konají závody na divoké vodě. Velmi oblíbená a v letní sezóně až masově provozovaná je vodácká turistika. Sjízdne úseky jsou na horní Vltavě v úseku Lenora příp. Soumarský Most – Nová Pec vedoucí zónou NP a úsek dolní Vltavy z Vyššího Brodu přes Český Krumlov, Zlatou Korunu, Boršov nad Vltavou s možností jízdy až do Českých Budějovic. Nejrozšířenější síť půjčoven je v obcích Lenora, Soumarský Most a Vyšší Brod. Některé půjčovny umožňují převezení kanoí či raftů přes vodáky neatraktivní Lipno a propojují tak oba dva úseky. Horní úsek vede přísně chráněnou zónou s omezeným vstupem na břeh a tak se musí zdolat během jednoho dne. Proto zde není ani žádný kemp a možnost občerstvení, které jsou až v Nové Peci. Dolní úsek z Vyššího Brodu je pravým opakem s hojným počtem vodáckých hospůdek a kempů.

Kromě tradičních sportů je možné si zahrát minigolf, tenis, volejbal fotbal, basketbal, většinou však na hřištích nižší kvality. Kvalitní hřiště jsou spíše u hotelových zařízení. Do sportovního využití pro turisty je vhodné zapojit například školní hřiště, tak jako nově vystavěné v obci Frymburk. Lipensko nabízí také golfové hřiště využívající kopcovitého terénu u obce Lipno nad Vltavou. V roce 2005 byla poblíž ski areálu Kramolín soukromou firmou vybudována letní bobová dráha (Gelná 2006). V Horní Plané mohou turisté poznávat přírodní krásy okolí prostřednictvím hippoturistiky. V obci Lipno nad Vltavou jsou pořádány sportovní programy zajišťující vyhlídkové lety či tandemové seskoky.

Množství aktivit nabízí Lipensko i v zimní sezoně, pro které je neustále zlepšována kvalita a šíře poskytovaných služeb. V roce 2003 bylo renovováno lyžařské středisko Kramolín, kde byla nově otevřena dolní stanice areálu přímo v obci s jezerní sjezdovkou s parkovištěm pro 450 aut. Odpadly tak problémy s horší dostupností areálu. Ta je podpořena zmíněnou autobusovou dopravou. Na přestavbě s celkovým rozpočtem 35 milionů Kč se podílela firma Lipno Servis a obec Lipno nad Vltavou (informace obecního úřadu). Komplex areálu zahrnuje snowboardový park, dětský zábavný Foxpark s kobercovými vleky.

Při nedostatku sněhové pokrývky je možné umělé zasněžování. Investováno bylo do informačního zázemí s internetovými stránkami areálu, kde jsou zveřejňovány aktuální sněhové podmínky, počasí, samozřejmostí jsou webové kamery. Zázemí je tvořeno doprovodnými službami – lyžařskou školou, servisy, půjčovnami, restauracemi. Při dolní stanici lanovky se staví nové sportovní centrum. Areál spolupracuje s ostatními šumavskými lyžařskými centry, je možné si zakoupit společnou permanentku „superskipas“ Šumava. Ta je ale podle mého názoru málo využívaná z důvodu značné vzdálenosti Kramolína od ostatních šumavských středisek. Od minulé sezony tak spolupracuje Kramolín s rakouským lyžařským areálem Hochficht a nabízejí také společnou permanentku. Menší vlek funguje i v obci Frymbruk, který stejně jako Kramolín nabízí od minulé sezóny večerní lyžování. Pro příznivce běžeckého lyžování jsou v okolí řádově v desítkách kilometrů strojově upravované stopy pro klasiku i bruslení.

V oblasti Lipenska se nabídka kulturního vyžití zlepšuje jen pozvolna a mezi jednotlivými obcemi jsou velké rozdíly. O pořádání kulturních akcí se starají mnohdy místní občanská sdružení ve spolupráci s obecními úřady. Pořádají se obecní slavnosti, nepravidelné koncerty, případně letní festivaly. V několika obcích fungují diskotéky lákající především mladé návštěvníky. Převážně německými turisty navštěvované je muzeum spisovatele Adalberta Stiftera otevřené v jeho rodném domě v Horní Plané. Charakter společenského setkání mají ukázky plavení dřeva na Schwarzenberském kanále. Pro kulturní vyžití je pozitivem blízkost města Český Krumlov, hradu Rožmberk či kláštera a poštovního muzea ve Vyšším Brodě, což dokládají i výsledky dotazníkového šetření. Nejoblíbenější lokalitou je samozřejmě Český Krumlov navštěvovaný valnou většinou turistů (tabulka č. 6). Zde se konají mnohé kulturní akce včetně místní rarity – otáčivého hlediště. Věhlasný je každoroční festival vážné hudby, Slavnosti pětilisté růže či hudební festival „Jazz na konci léta“. Oblíbený je hrad Rožmberk s jeho nočními prohlídkami. V obci Lipno nad Vltavou jsou pro turisty pořádané zajímavé kulturní programy, např. výlety do Prahy, Rožmberka, prohlídky vodní elektrárny v Lipně nad Vltavou a další. Pro programy jsou zajištěni anglicky, německy a nizozemsky mluvící průvodci.

Mezi ostatní služby můžeme zařadit obchody sloužící nejen turistům, ale i místním občanům. Horší je síť infocenter. To funguje v Lipně nad Vltavou. Turisté jsou většinou seznamováni s možnostmi a nabídkou služeb v rámci recepcí svých ubytovacích zařízení, která tak infocentra suplují.

6 Charakteristika oblasti Máchova jezera

Oblast Máchova jezera leží v jihozápadní části Libereckého kraje a je vymezena k. ú. pouze jedné obce, kterou jsou Doksy. Tato obec zahrnuje celkem 8 částí obce včetně Starých Splavů, které též leží na břehu Máchova jezera (Územně identifikační registr ČR). Území patří administrativně do okresu Česká Lípa. Město Doksy leží 13 km jihovýchodně od centra tohoto okresu – České Lípy. Takto vymezená oblast představuje území o ploše 7 493 ha (ČSÚ), z toho plocha Máchova jezera zabírá 284 ha (Broža a kol. 2005). Ačkoliv bude v práci zmiňován vžitý název Máchovo jezero, z geografického hlediska se jedná o rybník. Po dlouhá léta byla nádrž nazývána Velkým rybníkem (Grosser Teich), své poetické jméno dostala až po roce 1945 (Oficiální internetové stránky města Doksy). Ve většině zdrojů je považován za zakladatele rybníka Karel IV., který jej nechal vybudovat v roce 1366. Broža a kol. (2005) se zmiňuje o tom, že Karel IV. pouze rozšířil stávající rybník vyplňující prohlubeň na území rozsáhlých rašelinišť. Rybník byl podle něj i poté zřejmě několikrát rozšířen. Máchovo jezero je v současnosti největším rybníkem v Libereckém kraji a devátým největším v České republice (třetí největší český rybník, který leží jinde než v Jihočeském kraji) (Andreska 1997). Hráz nádrže se nachází na Robečském potoce (přítok Ploučnice), kromě něj do jezera přitéká ještě Břežský potok, který nad Máchovým jezerem napájí Břežský rybník. Máchovo jezero leží v nadmořské výšce 266 m n. m. Uprostřed jezera jsou dva ostrůvky zvané Myší zámek a Kachní ostrov. Oba jsou nepřístupné, protože jsou vyhlášeny ornitologickou rezervací.

Město Doksy leží na jeho jihozápadním a jižním břehu, u hráze a částečně pod ní na severozápadě leží Staré Splavy. Hlavním účelem výstavby byla akumulace vody za účelem ochrany území pod Máchovým jezerem před povodněmi a chov ryb. Ke konci 19. století začal být tehdy Velký rybník intenzivněji využíván k rekreačním účelům. Z hlediska rajonizace ČR patří region do turistické oblasti zvané Máchův kraj.

6.1 Lokalizační předpoklady

Oblast Máchova jezera má v rámci Česka výbornou geografickou polohu. Nachází se v centrální poloze několika větších měst – České Lípy, Litoměřic, Mladé Boleslavi, Jablonce nad Nisou, Liberce. Časově dostupná je oblast pro návštěvníky a turisty z Prahy. I proto se staly Doksy již v minulosti oblíbeným letoviskem a rekreačním střediskem a brzy i nejvyhledávanějším letním střediskem Libereckého kraje. Klimaticky patří region do mírně teplé podnebné oblasti s počtem letních dnů 40 – 50.

Průměrná teplota v červenci činí 16 – 18°C (Quitt 1971, Školní atlas České republiky 2001). Oblast je zasazena do atraktivní zvlněné lesnaté krajiny Ralské pahorkatiny s nejvyšším vrcholem Ralsko (696 m n. m.) Centru oblasti dominuje dvojvrchol Bezdězů (Bezděz 604 m n. m., Malý Bezděz 577 m n. m.), přímo u Máchova jezera leží vrchol Borný (446 m n. m.). Zdejší lesy jsou převážně borové s písčitém podkladem. V okolí se nachází několik dalších rybníků, které zde byly vybudovány během 15. a 16. století, např. Břehyňský rybník, Novozámecký rybník, Dolanský rybník (Broža a kol. 2005). Na sever i na jih od jezera leží rozlehlé pískovcové plošiny, rozrušené na mnoha místech hlubokými stržemi s četnými skalními věžemi, stěnami a terasami. Na rozdíl od jiných pískovcových oblastí Čech tu nenalezneme skalní města, i když některé lokality jako jsou Hradčanské stěny k nim nemají daleko. Nejzajímavějšími útvary Hradčanských stěn, donedávna nepřístupných kvůli zdejšímu vojenskému prostoru, jsou Skalní brána (jakási miniatura Pravčické brány) a skalní blok zvaný Psí kostely. Region je bohatý na přírodní zajímavosti, které jsou vyhlášeny jako maloplošná chráněná území. K cenným lokalitám oblasti patří přírodní rezervace Břehyně – Pecopala s jedním z nejstarších rybníků v Čechách (založen 1287), který je hnízdištěm velkého množství druhů vodních ptáků. Svoje jméno rezervace dostala podle vrchu Pecopala, v jehož okolí se vyskytují strže a rokly. Vzácnou ornitologickou lokalitou je i okolí Novozámeckého rybníka vyhlášené národní přírodní rezervací. Přírodně zajímavá místa se vyskytují i v bývalém vojenském újezdu Ralsko, pokud neležela přímo v centrech vojenského výcviku (David, Soukup 1995). Nedaleko oblasti Máchova jezera se nachází CHKO Kokořínsko s rozlohou 271,57 km². Zdejší krajina má kaňonovitý charakter, v severní části přechází v pahorkatinu. Nejnavštěvovanější část CHKO představuje Kokořínský důl, sledující kaňonovité údolí potoka Pšovky s množstvím postranních roklí. Pro toto území jsou typické pískovcové skály, z nichž mnohé vytvářejí rozličné útvary (nejznámější jsou Pokličky).

Bezesporně nejznámější a velmi navštěvovanou kulturní památkou v okolí, jak dokazuje i dotazníkové šetření, je hrad Bezděz tyčící se na stejnojmenném kopci. Jedná se o královský gotický hrad založený ve 13. století. Turisty hojně navštěvovaný je také hrad či zámek Houska. Z mnoha dalších středověkých hradů, na které byla tato oblast poměrně bohatá, jsou v současnosti pouze zříceniny – Ralsko, Bernštejn, Děvín, Jestřebí. V řadě obcí se dochovaly ukázky lidové architektury s hrázděnými a roubenými domy. Přímo v Doksech je renesanční zámek s parkem, muzeum básníka Karla Hynka Máchy, po němž dostala oblast své jméno (Máchův kraj). Součástí muzea je také expozice věnovaná historii rybníkářství na Českolipsku.

Doksy a Staré Splavy mohou být výchozím bodem pro mnoho dalších výletů i ke vzdálenějším místům (Liberec, zámek Lemberk, sklářská města Nový Bor a Kamenický Šenov, Panská skála u Kamenického Šenova, skalní hrad Sloup).

6.2 Selektivní předpoklady

Jak již bylo zmíněno výše, intenzivněji byla oblast Máchova jezera pro rekreační účely využívána již koncem 19. století. Ve městě Doksy byly v roce 1906 založeny lázně s celoročním provozem, kde se léčily nemoci dýchacích cest, nespavost, neuróza, blednička. V této době se také začala rozmáhat výstavba hotelů a penzionů. Dobové prameny z 20. let 20. století píší o Doksech jako o severočeských lázních, rekreačním letovisku s hotely, penziony a ubytováním v soukromí (Burachovič, Wieser 2001). Započata byla luxusní vilová zástavba zejména ve Starých Splavech. V roce 1928 byla zřízena na jižním břehu velká pláž, na vodní hladině začínají jezdit první motorové lodě. Význam Doks narozdíl od většiny dalších lokalit příliš nepoklesl ani po druhé světové válce a odsunu německého obyvatelstva. Rozvoj CR ovšem pokračoval bez lázní, které ztratily na proslulosti a v 50. letech byly zrušeny (Oficiální internetové stránky města Doksy). V okolí Máchova jezera se poté začaly stavět podnikové chaty a chatové osady sloužící k rekreaci zaměstnanců. Vázaný cestovní ruch má významné zastoupení dodnes. Doposud mají svá rekreační zařízení na břehu nádrže podniky z Prahy, Libereckého a Ústeckého kraje (např. podnik Preciosa, Česká spořitelna či Policie ČR Ústí nad Labem) (vlastní terénní šetření).

Město Doksy mělo k 31. 12. 2006 celkem 5 112 obyvatel. Jedná se tak v rámci Česka spíše o menší město. V letech 1949 – 1960 bylo dokonce okresním městem. Hustota zalidnění po odečtení vodních ploch je poměrně nízká – 73 obyvatel/km² (ČSÚ). Podíl ekonomicky aktivních tvořil v roce 2006 56 % z celkového počtu obyvatelstva. Průměrná roční míra nezaměstnanosti činila v tom samém roce pouze 6,82 %, což je pod dlouhodobým průměrem okresu Česká Lípa (kolem 8 %) i pod celorepublikovým průměrem. Variační rozpětí mezi jednotlivými měsíci činí 4,1 % (Statistika MPSV). To poukazuje pouze na mírný sezónní efekt s lepší zaměstnaností během letních měsíců. Na území obce bylo v roce 2004 registrováno celkem 1 237 podnikatelských subjektů. Podíváme-li se na jejich strukturu, zjistíme, že výrazným způsobem dominuje sektor služeb. Nejmenší podíl zastoupení mezi podnikatelskými subjekty má zemědělský sektor. Zemědělství, lesnictví a rybolov společně se samostatně hospodařícími rolníky představují zhruba 10 % podnikatelských subjektů. Průmysl společně se stavebnictvím tvoří 20 % a obchod, prodej, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží, pohostinství plných 46 %.

Při započítání ostatních obchodních služeb, dopravy a spojů činí tento podíl 63 % (ČSÚ). Přesto je na místě poznamenat, že počet podnikatelských subjektů nevypovídá o velikosti podniků, to znamená ani o výsledné struktuře zaměstnanosti. Ve výsledku lze soudit, že v obci je více menších podnikatelských subjektů v sektoru služeb, průmyslové a zemědělské podniky bývají většinou větší. Podle Programu rozvoje cestovního ruchu Libereckého kraje je v obci Doksy nadprůměrný počet ekonomicky aktivních v pohostinství a ubytování v rámci okresu i v rámci kraje. Podnikatelskou činnost v tomto odvětví pak klasifikuje jako velmi nadprůměrnou v rámci kraje i celého Česka.

6.3 Realizační předpoklady

Území má díky jeho dopravní poloze poměrně kvalitní síť veřejné odpravy. Frekventované jsou autobusové linky spojující Doksy s regionálními centry. Autobusová linka do okresního města Česká Lípa jezdí několikrát denně. Velmi dobré je autobusové spojení s Prahou, které má 10 různých přímých spojů týdně. Kromě přímých spojů lze využít mnoha spojů s přestupy, díky frekventovaným linkám Praha – Česká Lípa – Nový Bor, Praha – Mladá Boleslav, Mladá Boleslav – Nový Bor. Spojení jsou posílena o víkendech a v letních měsících. Region je dostupný i po železnici. Bohužel železniční síť v rámci celého Libereckého kraje nelze hodnotit jako příliš exponovanou. Chybí napojení na národní železniční koridor, žádná železniční trať není elektrifikována ani zdvojkolejněna (Program rozvoje cestovního ruchu Libereckého kraje – analýza dopravní infrastruktury). Páteřní železniční tratí je trať Bakov nad Jizerou – Česká Lípa vedoucí přes zastávky v Doksech i Starých Splavech. V případě oblasti Máchova jezera stejně jako v oblasti přehradní nádrže Lipno však platí fakt, že většina turistů se do oblasti dopravuje autem.

Lodní dopravu na Máchově jezeře zajišťují 4 motorové lodě provozované společností REGIO Máchova kraje, a.s. Tento druh dopravy má na Máchově jezeře dlouholetou tradici. První motorová loď byla spuštěna na hladinu ve 20. letech 20. století. Na vodní nádrži funguje během července a srpna pravidelná lodní přeprava s 5 zastávkami mezi Doksy a Starými Splavy. Od května do října mohou turisté využít okružních plaveb. V okolí Máchova jezera je provozováno podle mého odhadu vycházejícího z terénního průzkumu kolem 30 větších stravovacích zařízení s možností posezení, z nichž většina je součástí ubytovacích zařízení.

Stravovací zařízení se nacházejí v podstatě kolem celého břehu Máchova jezera. Největší koncentrace stravovacích zařízení je přirozeně v Doksech a Starých Splavech. Zastoupeny jsou restaurace včetně venkovních zahrádek, bistra, kiosky, kavárny, pizzerie, vinárny.

V letní sezóně jsou nejčtenějším typem stravovacích zařízení kiosky a rychlá občerstvení koncentrované kolem hlavních pláží. V provozu jsou pouze během letní sezóny. Mnoho menších stravovacích zařízení se nachází v areálech větších rekreačních objektů – chatových osad a kempů, které slouží převážně ubytovaným turistům. Kvalita stravovacích zařízení je různorodá, většinou odpovídá typu ubytovacího zařízení v jeho okolí. Opravdu kvalitních restauračních zařízení je však spíše málo. Proto by měl v budoucnu být kladen důraz právě na zkvalitnění úrovně těchto zařízení, nikoliv na kvantitativní nárůst. Vysvětlení tohoto stavu lze hledat ve výrazné letní sezónnosti této oblasti. Sezóně limitované příjmy nemotivují příliš podnikatele ke zkvalitňování poskytovaných služeb. Následováním příkladem může být vyhlášený Hostinec na Rychtě v Jestřebí, který nabízí příjemné posezení ve stylovém rekonstruovaném roubeném stavení s ojedinělou atmosférou a velmi kvalitní úrovní nabízených služeb. Kvalitě nabízených služeb ve stravovacích zařízeních odpovídají i cenové relace.

O ubytovacích zařízeních a jejich kvantitě napovídají již charakteristiky za celý Liberecký kraj. Koncentrace turistických lůžek v přepočtu na obyvatele dosahuje nejvyšší hodnoty mezi všemi kraji České republiky (na 1000 obyvatel připadalo v roce 2001 přibližně 116 lůžek v ubytovacích zařízeních, v úhrnu ČR dosahuje tento ukazatel hodnoty 46,2 lůžek). V přepočtu lůžek na km² zaujímá Liberecký kraj po Praze druhé místo. Okres Česká Lípa, jehož je sledovaná oblast součástí je v lůžkové kapacitě celkově na 8. místě v rámci okresů Česka. (ČSÚ). Samotné středisko Doksy představuje zhruba 13 % lůžkové kapacity celého kraje s celkovým počtem lůžek 5 618, z toho na hotely připadá 671 lůžek (12 %) (Program rozvoje cestovního ruchu Libereckého kraje). Toto procento zhruba odpovídá i vlastnímu terénnímu šetření. Atlas cestovního ruchu České republiky uvádí celkovou lůžkovou kapacitu Doks 5 600 lůžek, což řadí Doksy v lůžkové kapacitě mezi obcemi na 7. místo v Česku. Podle informací městského úřadu v Doksech je v území obce 173 subjektů poskytujících ubytování. OIR se v oblasti nachází podle týchž informací 560. Převážně se jedná o chaty a vyčleněné chalupy z bytového fondu (SLDB 1991). Mezi vlastníky dominují obyvatelé Prahy (Program rozvoje cestovního ruchu Libereckého kraje). Kapacita ubytovacích zařízení byla v oblasti Máchova jezera v podstatě naplněna již v minulosti, čemuž odpovídá i charakter těchto zařízení. V bezprostředním okolí Máchova jezera se v současnosti příliš nové objekty sloužící k rekreaci již nestaví, maximálně probíhají rekonstrukce starších domů. Velké procento lůžkové kapacity tvoří chatové osady. Podle terénního šetření odhaduji, že podíl chatových osad včetně kempů poskytujících ubytování v chatkách na celkové lůžkové kapacitě tvoří až 60 %. Provoz těchto zařízení je většinou omezen na dobu od konce dubna do poloviny října.

Z toho vyplývá, že lůžková kapacita je mimo letní sezónu výrazně menší. Kvalitní ubytování v hotelech či pensioonch se soustředí do vilové výstavby z první republiky či do novostaveb. Rozlehlé chatové osady se stavěly zejména v 60. až 80. letech, příkladem může být „srubové městečko“ Bílý Kámen v Doksech vybudované v 60. letech. V 90. letech došlo v souvislosti s politickými a ekonomickými změnami tak jako v ostatních turistických regionech Česka k zásadním změnám. Ty se týkaly vlastnických poměrů, nikoliv změny celkové kapacity. Vlastnické vztahy k zařízením bývalého volného cestovního ruchu byly transformovány v průběhu privatizace. Souběžně s tím docházelo k postupné přeměně poměrně bohatého fondu zařízení podnikové rekreace na komerční ubytovací zařízení, otevřená všem návštěvníkům. Dříve ostrá hranice mezi zařízeními volného a vázaného cestovního ruchu se tak v současnosti stírá, v oblasti Máchova jezera je ale stále zřetelná. Vázaný cestovní ruch se v nové podobě zde vyskytuje dodnes. K rekreaci jsou hojně využívány kempy na východním a jihovýchodním břehu, které jsou situovány do borových hájů, stejně jako většina chatových osad. V oblasti je zastoupena v malé míře i agroturistika s ubytováním na statcích. Ta by se mohla v širší oblasti v budoucnu rozvíjet. Příkladem je soukromá zemědělská farma nedaleko Máchova jezera v bývalém vojenském újezdu Ralsko. Turisté se zde mohou účastnit aktivně či pasivně běžného života na statku.

V oblasti Máchova jezera lze provozovat mnoho sportovně – rekreačních aktivit. Lokalizační předpoklady regionu jsou v podstatě předurčeny k pěším výletům a cykloturistice. Problémem je i přes lepší se situaci značení těchto tras včetně informačních tabulí s mapami oblasti. Jedná se o kopcovitý terén s převážně borovicovými lesy protkanými celou sítí cest, stezek, kde se návštěvník může poměrně lehce ztratit. Na druhou stranu je nutné ocenit kvalitu zpracovaných map dostupných v infocentrech v Doksech a Starých Splavech. Oblastí prochází cyklotrasa vycházející z obce Kytlice (severně od Nového Boru) a směřující dále do Prahy. Další značené cyklotrasy vedou do Břehyně přes vojenský prostor, do Zákup, na Bezděz a Housku. V okolí je mnoho značených cest určených pro pěší turistiku. Značení tras odpovídá standardu značení KČT. Hlavní turistickou trasou je tzv. Máchova cesta, která má mezinárodní označení E 10 (Evropská dálková cesta).

Hlavní nabídka vodních sportů a atrakcí je soustředěna na hlavní pláži v Doksech a Starých Splavech. Kromě půjčoven veslic, šlapadel, kanoí či windsurfingů nabízí hřiště pro volejbal, nohejbal, vodní fotbal a stolní tenis. Součástí pláží je mnoho vodních atrakcí v podobě plovoucích bazénů, tobogánů a skluzavek, vodních trampolín různých rozměrů, lezeckých stěn na vodě, kolotočů a houpaček na vodě. Zejména pláž ve Starých Splavech je doslova přeplněna těmito atrakcemi (obr. č. 6). Pro návštěvníky jsou připravena lehátka včetně slunečníků.

Obě pláže zahrnují doplňkové služby v podobě kiosků a rychlých občerstvení. To vše je přístupné za vstupní poplatek, v případě Starých Splavů poměrně velký. Návštěvníci jsou tlačeni k tomu, aby neopouštěli areál, protože by museli při návratu znova zaplatit vstupné. Pláže jsou v letních měsících masově návštěvníky využívány. Svě pláže nabízí i ubytovací zařízení situovaná u břehu jezera. Často jsou však přístupná pouze pro ubytované hosty. Výjimkou je pláž Borný, která je součástí stejnojmenného kempu. Sem mohou zavítat za mírný poplatek i návštěvníci, kteří nejsou ubytováni v kempu. Svě zázemí s bazénem a půjčovnou šlapadel a lodí má i hotel Port ležící mezi Doksy a Starými Splavy. Nabízí vstup za poplatek opět i v hotelu neubytovaným návštěvníkům. Půjčovny šlapadel a lodí jsou u hráze, kde má sídlo místní Jacht klub, nebo jsou součástí ubytovacích zařízení. Pro toho, kdo hledá trochu soukromí je v letních měsících téměř nemožné najít vhodné místo. Mimo placené pláže není příliš mnoho míst, kde by byl vhodný přístup ke koupání s možností následného odpočinku u vody. Velká část pobřeží spadá pod ubytovací zařízení a je tak nepřístupná. Malá písčité neplacená pláž je pouze u hráze, vhodné místo ke koupání je ještě u severního skalního pobřeží. Ostatní místa tvoří nepřístupné bažiny. Oblíbenými sporty na Máchově jezeře jsou jachting a windsurfing. Potřebnou výbavu je možno si zapůjčit v půjčovnách. Na jezeře se konají četné závody. Na rok 2007 je naplánováno celkem 18 závodů v období od dubna do poloviny října. Na vodní nádrži Horka u Stráže pod Ralskem si lze vyzkoušet závěsné vodní lyžování. Mezi vodáky je oblíbena řeka Ploučnice se svými meandry, celoročně splavná ze Stráže pod Ralskem až po soutok s Labem. Vybavení na vodu je možno si zapůjčit. Rybolov je na Máchově jezeře z důvodu ochrany kvality vody zakázán. Rybaření je tak vázáno na rybníky v okolí – Nový rybník, Čepelský rybník, Pateřinka, které jsou hojně zarybňované. Povolenu si lze zakoupit na místě. V obci Vrchovany 6 km od Doks směrem na Dubou pod zříceninou hradu Starý Berštejn mohou návštěvníci využít po celý rok projížďek na koních a ponících. V České Lípě své služby nabízí klub westernového ježdění. Z adrenalinových sportů je dostupný paintball u obce Srní. V Doksech a Starých Splavech nedaleko pláží se nachází 2 lanové parky zvané Jungle creek umožňující zážitky z pohybu po provazových mostech, lávkách či chůzi po laně. Pro tenis jsou určeny kurty tenisového klubu v Doksech. Ve Starých Splavech se nachází hřiště pro minigolf. Při nepřízni počasí je možno využít sportovní haly či fitness centra. O kulturní akce se starají místní občanská sdružení. Tradiční jsou letní jarmarky ve Starých Splavech, sportovní akcí jsou EuroHry Doksy. Kulturní program zajišťuje také kino Máj v Doksech. Pro mladé návštěvníky jsou v okolí pořádány diskotéky. V Doksech i Starých Splavech jsou četné obchody doplňující služby pro návštěvníky i místní občany. Informace o okolí podávají návštěvníkům informační centra v Doksech a Starých Splavech.

7 Výsledky dotazníkového šetření

Jak již bylo zmíněno v kapitole 3, pro výzkum bylo provedeno dotazníkové šetření v oblasti přehradní nádrže Lipno a Máchova jezera. Celkem bylo získáno 150 plnohodnotně vyplněných dotazníků (Lipno 85 dotazníků, Máchovo jezero 65 dotazníků). Získaný vzorek respondentů však nelze považovat za zcela reprezentativní, jednak z důvodů jeho nedostatečného rozsahu (redukce návštěvníků na jejich úzký vzorek) a také z důvodu nevyužití žádné ze sofistikovanějších metod výběru tohoto vzorku. Zejména v oblasti přehradní nádrže Lipno by bylo třeba vzhledem k velikosti plochy vodní nádrže získat početnější vzorek respondentů, který by pokrýval data z většího počtu obcí v zázemí nádrže. Ze statistického hlediska se nejednalo o prostý náhodný výběr. Výběr byl prováděn na základě dobrovolnosti a dochází tak ke zkreslení systematickou chybou. Přesto snahou bylo co možná nejvíce eliminovat subjektivitu získaných dat. Časoprostorová redukce byla částečně omezena spoluprací s informačními centry a některými ubytovacími zařízeními daných oblastí. Tím byl získán vzorek z delšího časového období. Dále byla snaha o výběr respondentů tak, aby zastoupení v jednotlivých věkových kategoriích odpovídalo realitě. Z výše uvedených důvodů není možné úplné zobecnění platnosti výsledků pro širší populaci návštěvníků daných oblastí. Na dotazníkové šetření je nutno pohlížet jako na úvodní vstup do problematiky, které bych se chtěl v dalším studiu podrobněji věnovat. Pro prezentaci výsledků tak byly vybrány pouze nejdůležitější fakta zachycená v grafech, tabulkách a jednotlivých bodech.

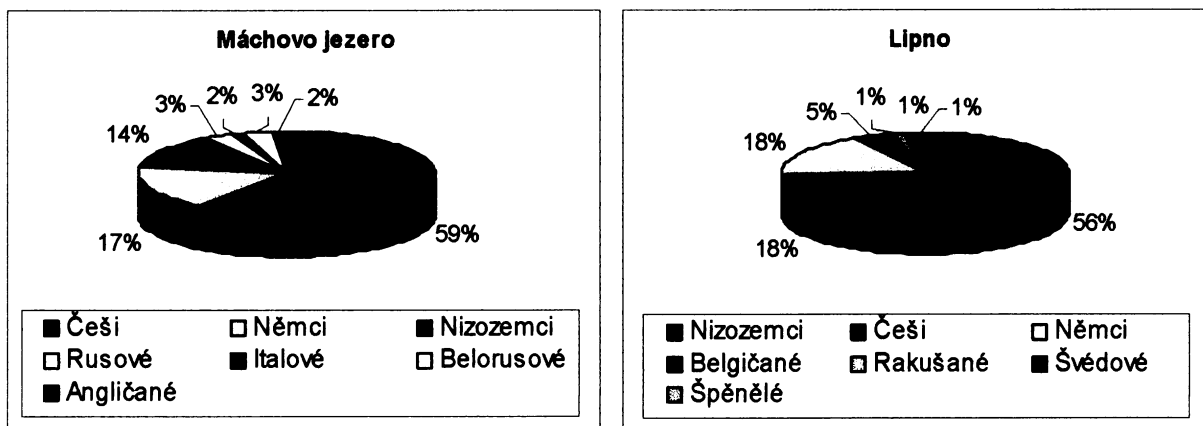
- Dotazováno bylo celkem:

Máchovo jezero: 65 turistů, z toho 34 žen, 31 mužů, 39 domácích a 26 zahraničních

Lipno: 85 turistů, z toho 45 žen, 40 mužů, 15 domácích a 70 zahraničních

- Mezi respondenty v oblasti Máchova jezera převažují domácí turisté, v oblasti přehradní nádrže Lipno je tomu naopak, národnostní struktura respondentů v oblasti lipenské nádrže (Graf č. 2) v podstatě odpovídá skladbě rekreantů ve sledovaném období, tedy ve vrcholné letní sezoně.

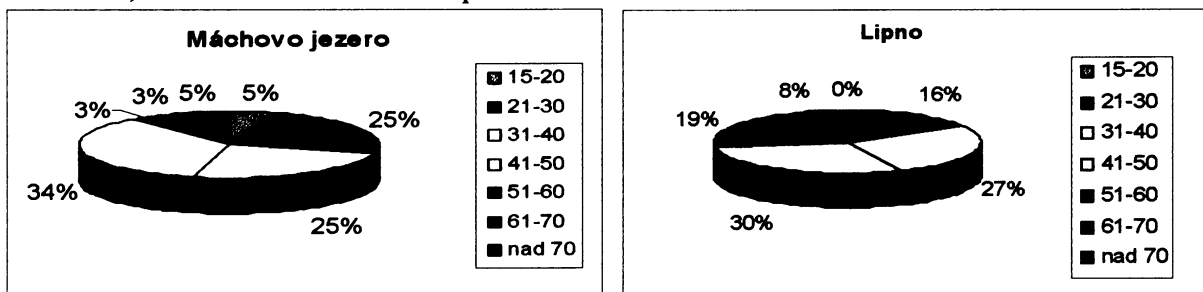
Graf č. 1, 2: Národnostní struktura respondentů

Zdroj: Vlastní šetření

- Ve zkoumaném vzorku domácích turistů v oblasti Máchova jezera převažují rekreanti s trvalým bydlištěm v jiném z krajů Česka (80 % – nejvíce sousední kraj Středočeský, dále Praha, Ústecký kraj, sousední okres 18 %, místní okres 3 %), v případě oblasti Lipna nemá příliš smysl uvádět tuto charakteristiku vzhledem k malému počtu dotázaných domácích turistů, nicméně v oblasti Lipna je nutno poukázat na významnou koncentraci nizozemských návštěvníků zejména v oblasti „dolního“ Lipna – obce Lipno nad Vltavou, Frymburk, Přední Výtoň.

Graf č. 3, 4 : Věková struktura respondentů

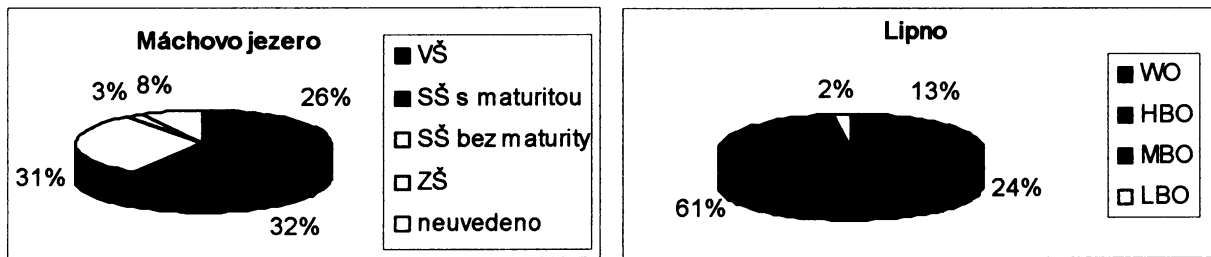

Zdroj: Vlastní šetření

- V případě oblasti Máchova jezera je zřejmá mírná převaha podílu turistů mladších věkových kategorií.

Zhotovení grafů vzdělanostní struktury komplikuje neporovnatelnost vzdělávacích systémů jednotlivých zemí. Ačkoliv bylo vzdělání zjišťováno také u zahraničních turistů, z uvedeného důvodu nebylo možné jednoznačně sjednotit data. V oblasti přehradní nádrže Lipno nemá smysl uvádět vzdělanostní strukturu domácích turistů z důvodu jejich malého zastoupení ve sledovaném vzorku respondentů. Oba grafy tak znázorňují vzdělanostní strukturu v dané oblasti nejčteněji zastoupených národnostních skupin.

Graf č. 5, 6: Vzdělanostní struktura respondentů

Zdroj: Vlastní šetření, <http://www.minocw.nl>

Zkratky: LBO – nižší střední odborná škola

HBO – vysoké technické školy

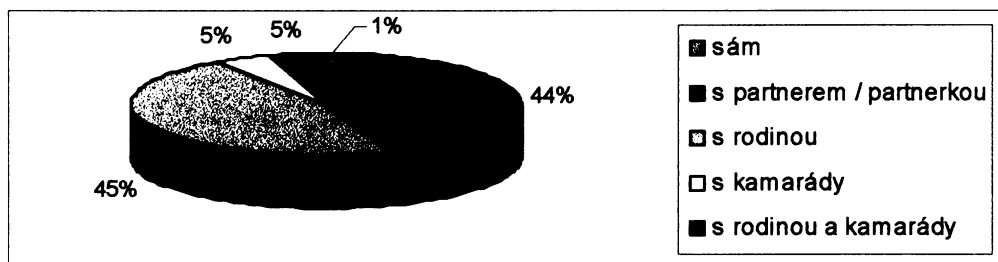
MBO - vyšší střední odborné školy

WO - univerzity

7.1 Výsledky dotazníkového šetření v oblasti přehradní nádrže Lipno

Délka pobytu turistů v této oblasti činí zpravidla alespoň 7 dní. Nejčastěji turisté uvádí právě týdenní pobyty (38 %), déle než týden se zde rekreuje 32 % respondentů. Z dotazovaného vzorku turistů není patrné, že by délka pobytu souvisela s tím, zda se jedná o domácí či zahraniční turisty. Průměrná délka pobytu činí přibližně 9 dní. Delší pobyt rekreace byl zaznamenán u rodin ubytovaných v kempu. Délka pobytu nebyla uvedena u 13 % respondentů. Jedná se výhradně o zahraniční turisty. Podobná je situace i v druhé sledované oblasti Máchova jezera. Neuvedení délky pobytu může být podle mého názoru způsobeno tím, že zahraniční rekreatanti v Česku nenavštěvují pouze jednu lokalitu a nemusí mít mnohdy předem naplánován přesný denní harmonogram pobytu v jednotlivých lokalitách.

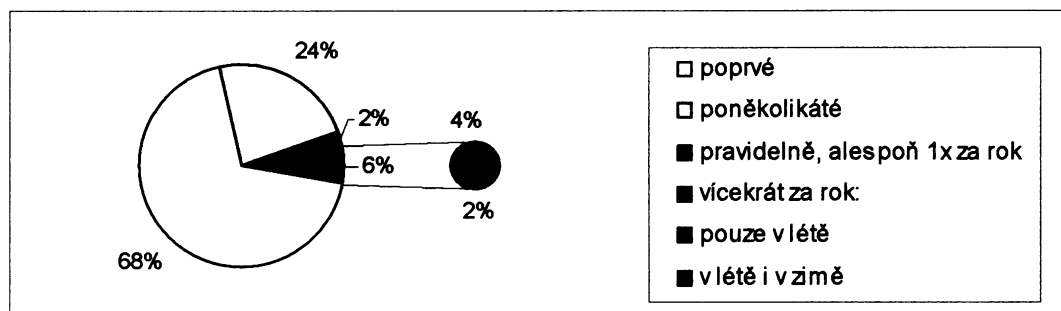
Graf č. 7: S kým se respondent v lokalitě rekreuje (Lipno)

Zdroj: Vlastní šetření

Mezi dotazovanými turisty tvoří téměř stejný podíl rekreace párů a rekreace rodin a to jak mezi domácími, tak i zahraničními turisty. V této oblasti se rekreovaly páry všech věkových kategorií, u domácích turistů mírně převažovaly páry mladších věkových kategorií. Za zmínku stojí podíl turistů rekreujících se s kamarády a rekreace rodin s kamarády.

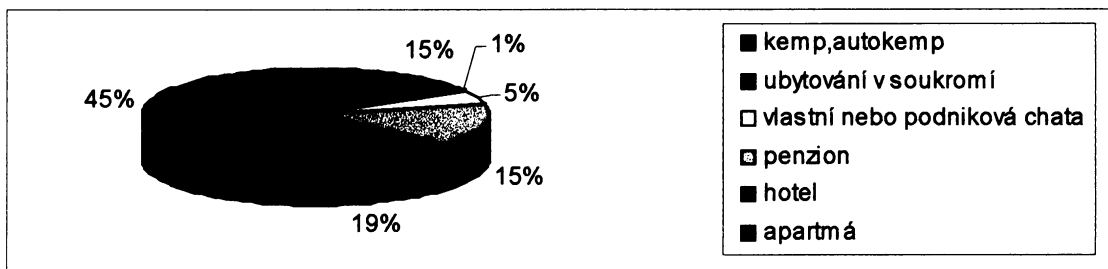
Graf č. 8: Frekvence návštěv oblasti

Zdroj: Vlastní šetření

Vysoký podíl „prvonávštěvníků“ je podle mého názoru ovlivněn národnostní skladbou respondentů, v níž více než polovinu tvoří zahraniční turisté z Nizozemska. Poprvé se zde rekreuje 73 % zahraničních turistů, 20 % již v této oblasti bylo několikrát, 7 % do této oblasti jezdí vícekrát za rok (v létě i v zimě). U dotazovaných domácích turistů je podíl „prvonávštěvníků“ menší (47 %), 40 % se rekreuje v oblasti poněkolikrát, pravidelně do oblasti jezdí 13 % z nich. Nutno však podotknout, že podíl domácích turistů ve sledovaném vzorku byl malý (graf. č 2), tudíž uvedené procentuální podíly nemají takovou vypovídací schopnost. Frekvence návštěvnosti v jednotlivých kategoriích může být zejména v oblasti Lipenska zkreslena tím, že dotazníkové šetření probíhalo pouze během letní sezóny. Následovalo-li by dotazníkové šetření v zimním období, je možné, že by poměrně veliké procento respondentů uvádělo návštěvu regionu pouze v zimním období. Ta je dle mé zkušenosti v oblasti Lipenska lákavá zejména pro zahraniční návštěvníky z Německa a v posledních letech také z Nizozemska. Tito zahraniční turisté zde tráví v rámci roku svou druhou dovolenou. V létě se rekreují u moře, v zimě zejména během svátků ke konci roku volí stále ve srovnání s ostatními západoevropskými zeměmi finančně méně náročnou rekreaci na Lipensku, v případě německých turistů navíc nedaleko domova. Pro potvrzení či vyvrácení této domněnky by však muselo být realizováno podrobnější samostatné dotazníkové šetření v průběhu zimní sezony. Je třeba také uvést, že mezi dotazovanými nebyli příliš zastoupeni vlastníci OIR, kteří by navýšili procento návštěvníků rekreujících se zde vícekrát za rok v letním i zimním období.

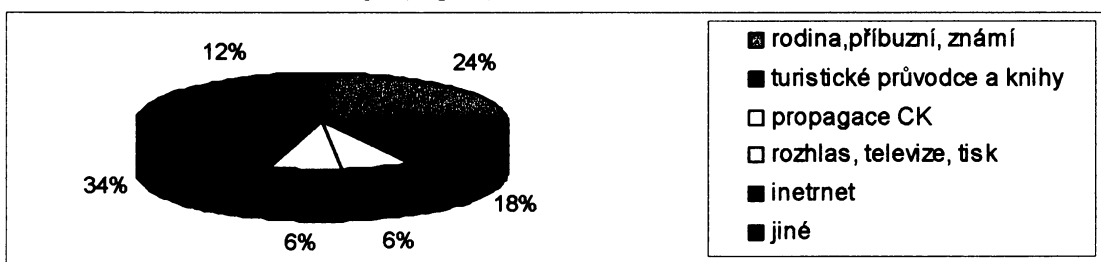
Graf č. 9: Forma ubytování turistů v oblasti přehradní nádrže Lipno

Zdroj: Vlastní šetření

Pro ubytování v této oblasti je typická dominance ubytování v apartmánech díky poměrně vysokému podílu dotazovaných v obci Lipno nad Vltavou, kde byly vystaveny velkokapacitní komplexy ubytovacích zařízení tohoto typu. Apartmány jsou pronajímány především zahraničními páry a sekundárně zahraničními rodinami. Ubytování v kempu vyhledávají více rodiny rekreující se v oblasti delší dobu. Turisté rekreující se ve více lidech (rodiny s přáteli o počtu až 11 lidí, převážně ze zahraničí) se rovněž ubytovávají v kempech. Ubytování v hotelu či penzionu je vyhledáváno páry mladých a středních věkových kategorií, ale i rodin.

Graf č. 10: Informační zdroje (Lipno)

Zdroj: Vlastní šetření

Procentuální podíly jednotlivých zdrojů informací uvedené v grafu č. 10 jsou mírně zkresleny tím, že 8 % respondentů uvedlo více než jeden zdroj, a tak je procento v grafu vypočítáno z většího základu než je počet respondentů. Stejný problém je i v případě druhé sledované oblasti (Graf č. 21). V oblasti přehradní nádrže Lipna se jedná většinou o informace získané prostřednictvím internetu, které ve sledovaném vzorku dominují, v kombinaci s ostatními. Velký podíl mají informace získané od rodiny, příbuzných a známých a to překvapivě převážně u zahraničních turistů. Uvedené dva zdroje využívá 62 % respondentů. Turistické průvodce a knihy slouží jako informační zdroj výhradně zahraničním respondentům stejně tak jako rozhlas, televize, tisk. Mezi jinými zdroji byly často uváděny informace prezentované firmou Landal GreenParks provozující v obci Lipno nad Vltavou park Landal Marina Lipno.

Cílem další otázky bylo zjistit atraktivitu vybraných aktivit a dobu, kterou jim návštěvníci věnují, nikoliv kompletní výčet provozovaných aktivit. To potvrzuje i fakt, že u 40 % respondentů v oblasti přehradní nádrže Lipno a 17 % respondentů v oblasti Máchova jezera uvedené aktivity nepředstavují plných 100 % volného času. Přesto málokdy tvoří vybrané aktivity v součtu méně než polovinu volného času respondentů. Hlavním ukazatelem pro hodnocení aktivit byla zvolena četnost provozování dané aktivity. Lépe hodnotí atraktivitu než pouze samotné průměrné procento stráveného času danou aktivitou. Například na vodních atrakcích nestráví respondenti tolik času, přesto jsou důležitou doplňkovou službou v oblasti vodních ploch. Délka provozování aktivity může být limitována počasím, protože se vesměs jedná o aktivity venkovní. Uvědomuji si, že nestejnorodá může být představa o náplni večerní zábavy a definice této aktivity vůbec.

Tabulka č. 5: Oblíbenost rekreačních aktivit v oblasti přehradní nádrže Lipno

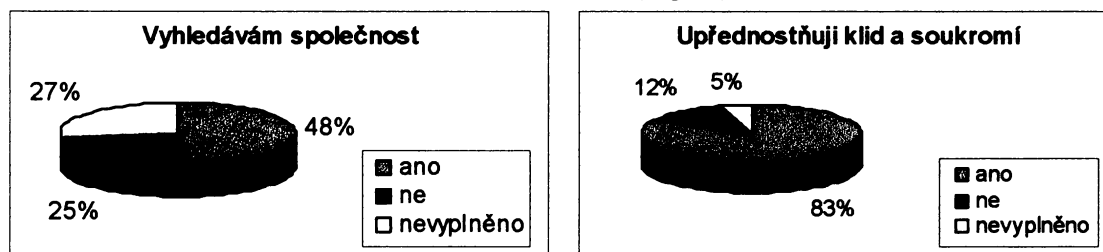
Aktivita	Četnost	Relativní četnost (%)	PČ v %	Aktivita	Četnost	Relativní četnost (%)	PČ v %
rybaření	8	9	24	pěší výlety	79	93	34
plavání, slunění	63	74	23	cykloturistika	41	48	35
vodní atrakce, půjčovny	37	44	15	večerní zábava	41	48	25

Zdroj: Vlastní šetření

- Rybaření, jak ukazují výsledky konfrontované s reálným počtem rybářů, je zřejmě spíše aktivitou místních obyvatel či domácích turistů.
- Plavání, slunění nevedlo 26 % dotázaných, což mohlo být ovlivněno nepřízní počasí. Pouze u 7 % respondentů zabere tato aktivita alespoň polovinu volného času. Jedná se o rodiny či mladé páry.
- Vodní atrakce, půjčovny jsou vyhledávány všemi kategoriemi uvedenými v grafu č. 7. Přestože se nejedná o aktivitu s větším časovým podílem v rámci trávení volného času, je důležitým prvkem rozšiřujícím nabídku služeb v oblasti.
- Pěší výlety jsou nejčetnější aktivitou respondentů této oblasti. U 30 % dotazovaných tato aktivita tvoří minimálně 50 % náplně volného času.
- Cykloturistiku provozují domácí i zahraniční turisté. U dotazovaných nizozemských turistů však netvoří příliš velký časový podíl volného času. Ti z nich, kteří jsou ubytováni v kempech, si často vozí svá kola a používají je spíše jako přibližující dopravní prostředek na kratší vzdálenosti. Obecně je cykloturistika rozšířenější aktivitou mezi dotazovanými v obcích Horní Planá a Frymburk, kde se jí věnuje přibližně 65 % respondentů. Někteří respondenti uvedli, že provozováním cykloturistiky zde stráví celý svůj volný čas.

- Večerní zábava byla uváděna především zahraničními turisty z obce Lipno nad Vltavou. V Horní Plané neuvedl večerní zábavu ani jeden respondent. Jak již bylo uvedeno výše, jedná se o široký pojem zahrnující mnoho možností náplně této aktivity, může tak docházet k rozdílnému pojetí večerní zábavy jednotlivými respondenty.
- Mezi vybranými aktivitami chybí podle výsledků šetření výlety za kulturou, které často respondenti uváděli navíc a mnohdy tvořily významné procento podílu volného času.
- Existují velké rozdíly provozovaných aktivit a jejich časové dotace mezi jednotlivými obcemi, zejména ve večerní zábavě a cykloturistice, což může být způsobeno rozdílným charakterem turistů, rozdílným národnostním složením respondentů v obcích, či ovlivněno počasím a dalšími mnoha faktory. Musíme vzít také v potaz nepoměr počtu respondentů z jednotlivých obcí a tudíž nelze příliš vyvozovat obecnější závěry těchto rozdílů.

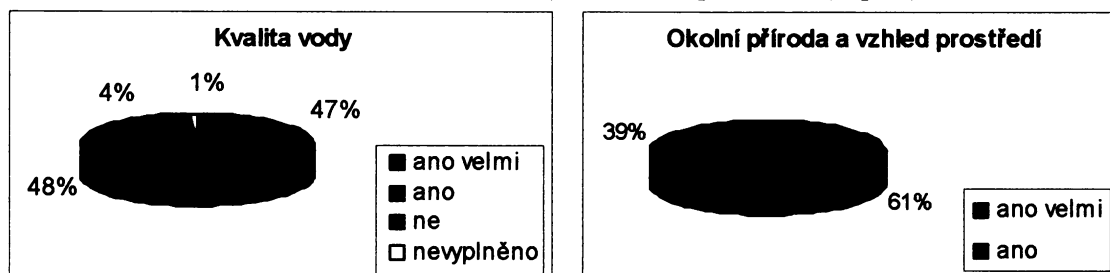
Graf č. 11, 12: Charakter trávení volného času (Lipno)

Zdroj: Vlastní šetření

Tyto dvě otázky měly napovědět, které typy turistů navštěvují dané oblasti. Zda se rekreují s cílem si odpočinout v klidu a soukromí nebo tím způsobem, že tráví svůj volný čas ve společnosti ostatních lidí. Jak se ukázalo, respondenti v několika málo případech tyto dvě otázky nepovažovali za vzájemně protikladné. Proto se v odpovědích vyskytly dvě pozitivní či naopak dvě negativní odpovědi. Společnost v této oblasti vyhledává 47 % dotazovaných zahraničních návštěvníků bez rozdílu věku a zároveň 68 % z nich uvedlo, že upřednostňuje klid a soukromí. Domácí návštěvníci až na nepočtené výjimky upřednostňují klid a soukromí.

Graf č. 13, 14: Vnímání důležitosti kvality okolního prostředí (Lipno)

Zdroj: Vlastní šetření

- Žádný z respondentů neuvedl odpověď vůbec ne.

Tabulka č. 6: Nejvíce navštěvované lokality v oblasti přehradní nádrže Lipno

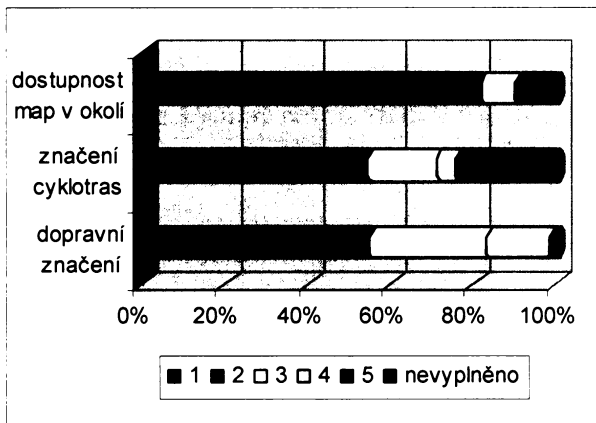
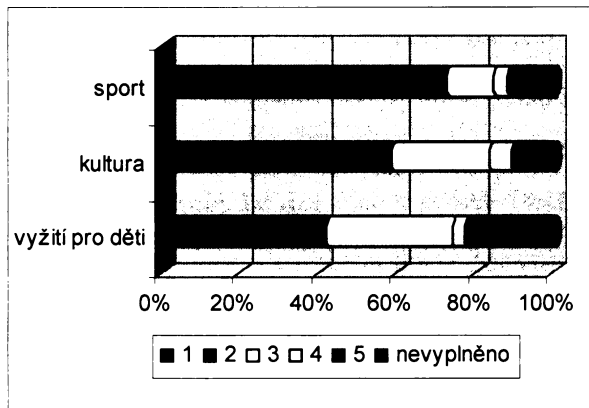
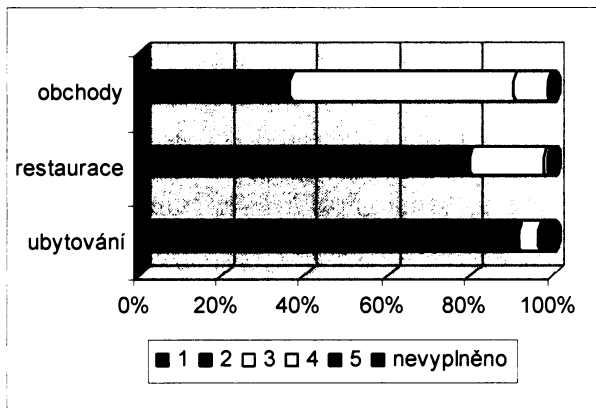
Lokalita	Četnost	%	Lokalita	Četnost	%	Lokalita	Četnost	%
Český Krumlov	59	69	Praha	22	26	Plešné jezero	8	9
Vyšší Brod	33	39	Rožmberk n. Vlt.	12	14	Linz	6	7
České Budějovice	28	33	Vitkův Kámen (Sv. Tomáš)	10	12	Boubín	5	6

Zdroj: Vlastní šetření

Do tabulky č. 6 byly zahrnuty lokality, které byly uvedeny alespoň 5 respondenty. Mezi tyto lokality nebyly zahrnuty poměrně často uváděné lipenské obce z důvodu nerovnoměrného rozložení respondentů v těchto obcích, čímž mohou být výsledky zkresleny. Druhým důvodem byla častá obecná odpověď „okolní obce“. Dalšími lokalitami v obecné rovině byla uváděna např. Šumava. Respondenti uvedli celkem 55 konkrétních lokalit. Vesměs se jedná o přírodně či kulturně zajímavé lokality v blízkém okolí. Nikoho nepřekvapí výrazná dominance návštěvnosti Českého Krumlova. Někteří respondenti navštívili toto město za svůj pobyt vícekrát. Vzdálenější významná města uváděli zahraniční turisté, naopak méně známé lokality uváděli domácí turisté. Díky převaze zahraničních respondentů se tak do tabulky dostala vzdálená města. Četnost návštěvy lokalit zahraničními turisty je podle mého názoru odrazem intenzity propagace jednotlivých lokalit různými subjekty a to hlavně turistickými průvodci a podobně zaměřenými materiály. V případě domácích turistů hraje roli více blízkost lokality a povědomí o ní. Díky velké rozloze přehradní nádrže se projevují rozdíly v návštěvnosti lokalit respondenty z dotazovaných obcí. Například Plešné jezero uváděli respondenti z obce Horní Planá. Zajímavostí je četnost některých zahraničních lokalit, což je způsobeno příhraniční polohou oblasti. V dotazníku se objevila i obec Doksy, u níž bylo prováděno dotazníkové šetření v rámci druhé sledované oblasti.

- 72 % turistů uvedlo na otázku, zda je spokojeno s nabídkou a úrovní služeb odpověď určitě ano, 28 % uvádí odpověď spíše ano, žádný z turistů neuvedl negativní odpověď.
- 13 % respondentů chybí v oblasti nějaká služba. Chybí jim informace o památkách, historii oblasti v angličtině, příjemnější a vstřícnější lidé pracující ve službách, značené kratší turistické trasy (cca do 1 hodiny), širší nabídka večerní zábavy.
- Dále respondenti uváděli služby spíše v rámci jednotlivých obcí, např. obchod s větším sortimentem zboží typu menšího supermarketu, řeznictví a obchod se zeleninou v obci Lipno nad Vltavou.
- Jeden ze zahraničních turistů kladl důraz na zachování identity a vznesl obavy před příliš velkým turistickým využitím oblasti.

Graf č. 15, 16, 17 : Hodnocení kvality služeb v oblasti přehradní nádrže Lipno

Průměrná známka:

obchody	2,7
restaurační zařízení	1,9
ubytování	1,6
sportovní vyžití	2,0
kulturní vyžití	2,2
vyžití pro děti	2,5
dostupnost map v okolí	1,8
značení cyklotras a cyklostezek	2,2
dopravní značení v okolí	2,5

Zdroj: Vlastní šetření

- S celkovým pobytem je velmi spokojeno 42% dotazovaných turistů, 58 % je spíše spokojeno.

Pro zjištění důležitého faktoru z hlediska CR ruchu v daných lokalitách byla zařazena otázka, zda návštěvníci uvažují o další návštěvě tohoto regionu. Pro rozvoj CR v dané oblasti je nutné zaujmout návštěvníka natolik, aby měl tendenci se opět v rámci rekreace vracet. Takoví turisté jsou pro oblast nejcennější.

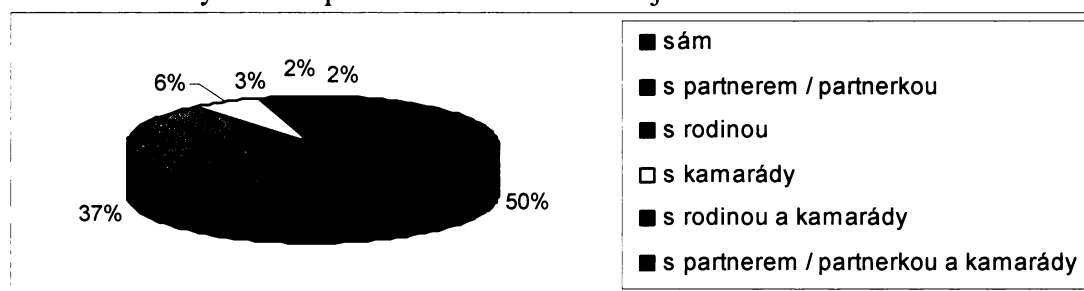
Primárním úkolem je návštěvníka do oblasti přilákat, sekundárním poskytnout mu širokou nabídku služeb s dostatečnou kvalitou. Oblast pak nemusí vynakládat takové úsilí a prostředky na propagaci rekreace. Procento „prvónávštěvníků“ je podle mého mínění pouze odrazem kvality marketingu a reklamy této lokality.

- 87 % respondentů uvádí, že uvažuje o tom, že znovu navštíví tuto oblast. Otázkou je, z jaké části je tato odpověď odrazem skutečnosti, zda se nejedná pouze o jakési gesto (stejně tak v případě oblasti Máchova jezera kap. 7.2.).

7.2 Výsledky dotazníků v oblasti Máchova jezera

Ve sledovaném vzorku této oblasti výrazně dominují týdenní pobyty (46 % respondentů se rekreuje právě 7 dní), 70 % dotázaných pak uvádí rekreaci s trváním do 7 dnů. V rámci delších pobytů mají mírnou převahu zahraniční turisté, kteří se zpravidla rekreují v oblasti alespoň 7 dní. Celková doba rekreace však zpravidla nepřesahuje 14 dní. Delší pobyt uvedly pouze 2 respondenti, v obou případech se jednalo o domácí turisty. Průměrná doba pobytu se pohybovala kolem 8 dnů. Délka pobytu nebyla uvedena u 11 % turistů, jedná se výhradně o zahraniční turisty (vysvětlení viz kapitola 7.1.). Ze sledovaného vzorku není patrná závislost délky pobytu na tom, s kým a v kolika lidech se zde respondent rekreuje.

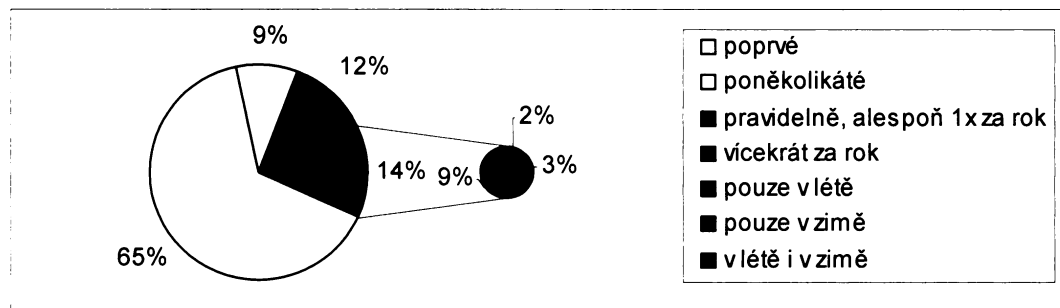
Graf č. 18: S kým se respondent v lokalitě rekreuje

Zdroj: Vlastní šetření

Jak ukazuje graf č. 18, dominuje u dotazovaných rekreace párů, zejména díky vysokému podílu párů mezi zahraničními turisty (61 % páry, 27 % rodiny). Jiná situace je u domácích turistů. Zde naopak mírně převažuje rekreace rodin (41 % páry, 48 % rodiny). Pobyt s kamarády se ve sledovaném vzorku téměř nevyskytoval, podobně jako kombinace rekreace rodiny s kamarády či partnerů s kamarády. Turisté se rekreují maximálně v 5 lidech, kromě párů převažují rodiny se 3 a 4 osobami.

Graf č. 19: Frekvence návštěv oblasti (Máchovo jezero)

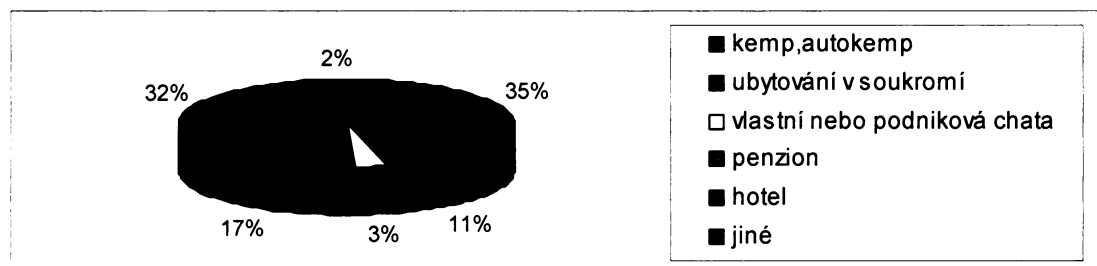

Zdroj: Vlastní šetření

Poprvé se v této oblasti rekreuje 59 % Čechů a 70 % cizinců. Druhou nejčtenější odpovědí je varianta vícekrát za rok a to výhradně u domácích turistů – ve stejné míře páry i rodiny.

Alespoň jednou za rok navštíví tuto oblast shodně 12 % zahraničních a 12 % domácích turistů.

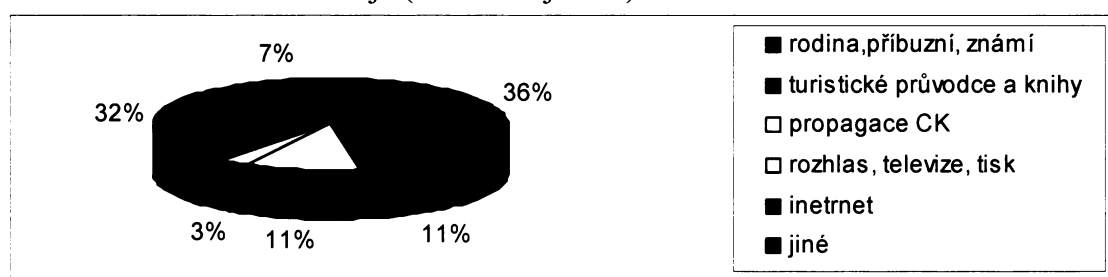
Graf č. 20: Forma ubytování v oblasti Máchova jezera

Zdroj: Vlastní šetření

Dle četnosti respondentů v jednotlivých kategoriích podle toho, s kým se v lokalitě rekreují, má smysl hodnotit pouze dvě nejpočetnější skupiny - páry a rodiny. V hotelu či penzionu se ubytovávají převážně páry (61 % všech párů) různých věkových kategorií, většina z nich tvoří zahraniční páry. Mírně převažují zahraniční páry ve středním věku 41– 50 let. České páry ubytované v hotelu či penzionu jsou rozloženy ve věkových kategoriích rovnoměrněji. Výhradně tyto typy ubytovacích zařízení preferují starší páry (nad 60 let) z Německa. Čtvrtina všech párů je ubytována v kempech, následuje ubytování v soukromí. V kempech jsou ubytovány převážně rodiny s dětmi. Následně jsou rodinami preferovány hotely a penziony, případně ubytování v soukromí. Položka jiné reprezentuje ubytování u známých. Překvapivá je absence respondentů z chatových osad, které zde tvoří významný podíl ubytovací kapacity. Otázkou je, zda respondenti chatovou osadu nezahrnuli do položky kemp, autokemp, samostatně totiž tato možnost v nabídce dotazníku nefigurovala.

Graf č. 21: Informační zdroje (Máchovo jezero)

Zdroj: Vlastní šetření

Poznámka: CKcestovní kancelář

Procentuální podíly uvedené v grafu č. 21 jsou do jisté míry zkresleny tím, že 14 % respondentů uvedlo více než jeden informační zdroj. Většinou se jednalo o kombinaci rodina, příbuzní, známí a internet. Oba zdroje tvoří dohromady nadpoloviční podíl zdrojů informací. Nejvíce respondenti uváděli jako zdroj rodinu, příbuzné a známé (absolutně 43 %) a to nejen v případě domácích turistů!

Tento zdroj společně s tvrzením, že respondent tuto lokalitu zná z vlastní zkušenosti uvádí 59 % domácích turistů. Mezi zahraničními turisty dominuje internet (50 %), poté shodně rodina, příbuzní, známí a informace cestovních kanceláří (27 %). Internet je zdrojem pro všechny uvedené věkové kategorie. Nejmenší podíl mezi informačními zdroji má rozhlas, tisk, televize, které uvedli pouze 2 domácí respondenti. To je logické vzhledem k tomu, že upoutávky či reklamy rekreačních destinací v médiích nejsou v Česku příliš běžné. Mezi jinými zdroji respondenti uváděli, že lokalitu znají nebo se zde nachází podniková chata firmy, v níž jsou zaměstnáni.

Tabulka č. 7 : Oblíbenost rekreačních aktivit v oblasti Máchova jezera

Aktivita	Četnost	Relativní četnost (%)	PČ v %	Aktivita	Četnost	Relativní četnost (%)	PČ v %
rybaření	2	3	-	pěší výlety	59	91	37
plavání, slunění	56	86	35	cykloturistika	22	34	24
vodní atrakce, půjčovny	28	43	17	večerní zábava	27	42	28

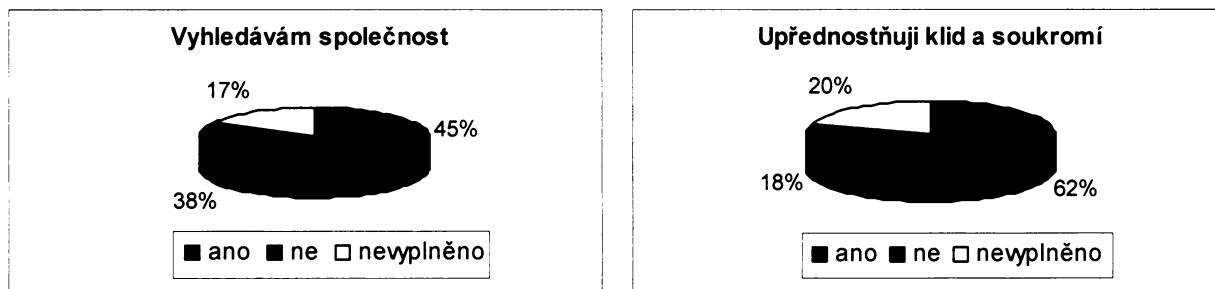
Zdroj: Vlastní šetření

Poznámka: PČ v % - průměrný čas v procentech volného času věnovaný dané aktivitě
(Uvažováni jsou pouze respondenti, kteří uvedli, že se dané aktivitě věnují.)

- **Rybaření:** jako aktivita není často uváděna a nemá proto smysl uvažovat průměrný čas strávený touto aktivitou (obě hodnoty jsou navíc krajní extrémy). Četnost této aktivity je ovlivněna zákazem rybaření na Máchově jezeře z důvodu zachování kvality vody v nádrži. Tato aktivita je tak soustředěna k okolním rybníkům (kapitola 6.3).
- **Plavání, slunění:** uvedli všichni domácí turisté, kteří věnují této aktivitě i větší podíl volného času než zahraniční turisté. Třetina respondentů se věnuje plavání a slunění alespoň z 50 % volného času. Tato aktivita je preferována zejména rodinami, omezení z hlediska věkové kategorie se neprojevílo.
- **Vodní atrakce, půjčovny:** této aktivitě se věnuje většina domácích i zahraničních turistů, aktivita nevykazuje příliš věkové omezení s výjimkou dvou nejstarších věkových kategorií etablojících se ze zahraničních turistů. Oblíbenost aktivity je stejná v případě rodin i párů, které jim věnují přibližně stejné procento volného času.
- **Pěší výlety:** preferují zejména střední a starší věkové kategorie, dominantní aktivita pro návštěvníky rekreující se v párech. Ty této aktivitě věnují největší podíl volného času.
- **Cykloturistika:** této aktivitě se věnují ve stejné míře domácí i zahraniční turisté, pokud neuvažujeme respondenty starší věkové skupiny, tak se dokonce této aktivitě věnují více zahraniční turisté. Jedná se o aktivitu typickou spíše pro rodiny s dětmi. Pokud se ovšem páry věnují cykloturistice, pak jí věnují více volného času.

- Večerní zábava: je vyhledávanou aktivitou u více než třetiny turistů. Více je vyhledávána zahraničními turisty, kteří jí věnují i více času (často i 50 %). Aktivita je oblíbená zejména mladými turisty do 30 let, nicméně se objevuje i u starších věkových kategorií.
- 11 respondentů (17 %) se věnuje zřejmě ještě jiným aktivitám. Procentuální součet u uvedených aktivit byl menší než 100 %.

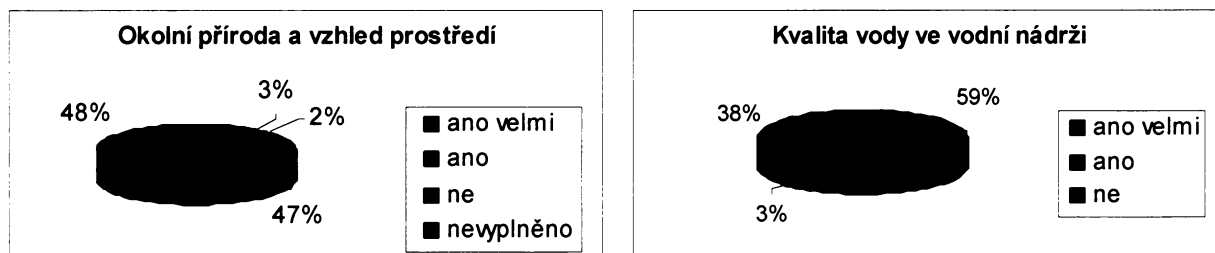
Graf č. 22, 23: Charakter trávení volného času v oblasti Máchova jezera

Zdroj: Vlastní šetření

Společnost vyhledává více než polovina zahraničních turistů (54 %), zbytek zahraničních turistů společnost nevyhledává. Přibližně třetina domácích turistů na tuto otázku neodpověděla. Společnost vyhledává 38 % domácích turistů, 30 % z nich nikoliv. Podle očekávání je mírná převaha kladných odpovědí u věkových kategorií do 40 let, ale nebyla rozhodně pravidlem (68 % ze zodpovězených). Nicméně i ve starších věkových kategoriích se objevily kladné odpovědi (35 % ze zodpovězených). 22 % respondentů odpovědělo na obě otázky buď kladně nebo záporně.

Graf č. 24, 25: Vnímání důležitosti kvality okolního prostředí (Máchovo jezero)

Zdroj: Vlastní šetření

- Žádný z respondentů ani v jedné z těchto dvou otázek nevyplnil odpověď vůbec ne.

Tabulka č. 8: Nejvíce navštěvované lokality v oblasti Máchova jezera

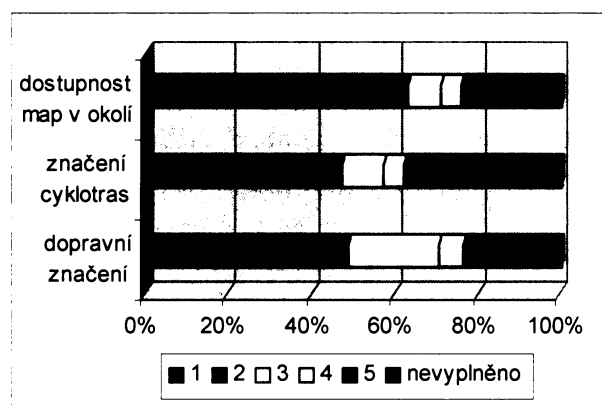
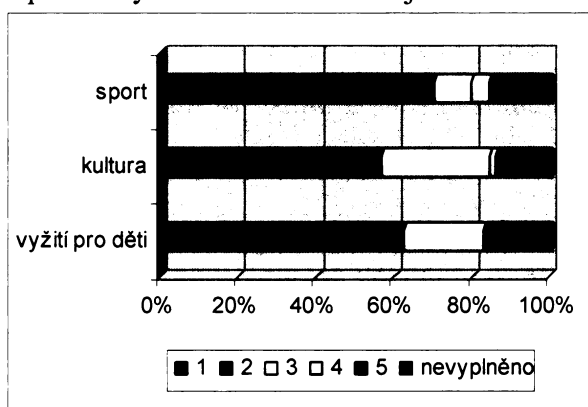
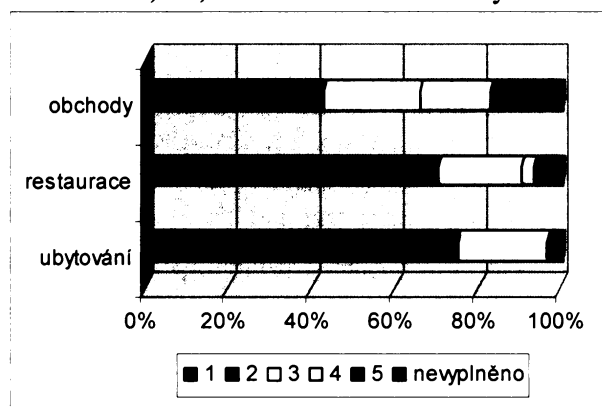
Lokalita	Četnost	%	Lokalita	Četnost	%	Lokalita	Četnost	%
Bezděz	42	65	Liberec	13	20	Jestřebí	6	9
Houska	19	29	Kokořín(sko)	8	12	Zákupy	5	8
Praha	15	23	Nový Bor	8	12	Terezín	5	8
Č. Lípa	15	23	Ml. Boleslav	7	11			

Zdroj: Vlastní šetření

I v oblasti Máchova jezera byla do tabulky zahrnuta místa, která v dotaznících uvedlo alespoň 5 respondentů. Celkem bylo zmíněno 48 lokalit, většinou však byly uvedené pouze jednou. Vzdálenější lokality uváděli zahraniční turisté, jednalo se vesměs o regionální centra. Některé odpovědi byly uvedeny pouze v obecné rovině – např. hrady a zámky v okolí. Zajímavostí je, že jeden respondent uvedl jako navštívené místo „Lipno“.

- 66 % turistů odpovědělo na otázku, zda je spokojeno s nabídkou a úrovní poskytovaných služeb určitě ano, 28 % uvedlo odpověď spíše ano, 6 % spíše ne (zahraniční návštěvníci ubytovaní v hotelu). Žádný z respondentů neuvedl možnost rozhodně ne. Nejvíce jsou spokojeni „nenároční turisté“ ubytovaní v kempu.
- 31 % všech respondentů uvádí, že postrádá nějaké zařízení či službu. Nejčastěji je uváděna absence bankomatu, obchodu s pečivem, potravinami a obchody obecně, dále doplňkové služby v okolí ubytovacích zařízení sportovního charakteru, anglicky mluvící průvodci na okolních hradech a zámcích, vyžití v případě špatného počasí, taxi.

Graf č. 26, 27, 28: Hodnocení kvality služeb respondenty v oblasti Máchova jezera

Průměrná známka:

obchody	2,7
restaurační zařízení	2,0
ubytování	1,9
sportovní vyžití	1,8
kulturní vyžití	2,3
vyžití pro děti	1,9
dostupnost map v okolí	1,7
značení cyklotras a cyklostezek	1,9
dopravní značení v okolí	2,2

Zdroj: Vlastní šetření

- 37 % respondentů je s celkovým pobytem velmi spokojeno, 63 % spíše spokojeno. Velmi spokojení jsou více domácí turisté.
- 86 % respondentů uvažuje o tom, že znovu navštíví tuto oblast.

8 Zhodnocení a srovnání obou oblastí vodních nádrží z hlediska cestovního ruchu

Obě lokality mají přibližně stejný počet obyvatel, ale výrazně odlišnou rozlohu jak katastrálních území, tak i vodní plochy. To se odráží v odlišné hustotě zalidnění. Oblast lipenské přehrady je ve srovnání s Máchovým jezerem více vyhledávána zahraničními turisty. Částečné vysvětlení lze hledat v investicích zahraničních firem (převážně nizozemských) zejména do velkokapacitních ubytovacích zařízení s kvalitní poskytováním služeb. Sem jsou pak lákáni zahraniční návštěvníci prostřednictvím reklamy v zahraničí a propagací těchto zařízení na zahraničních veletrzích ČR. Ubytovací zařízení v oblasti Máchova jezera odpovídají svou skladbou více preferencím domácích turistů. V případě oblasti Máchova jezera je zřejmá mírná převaha podílu respondentů mladších věkových kategorií, což v podstatě odpovídá realitě. Podle mého názoru lze říci, že Máchovo jezero je atraktivnější lokalitou pro mladší návštěvníky, čemuž odpovídá i charakter nabízených služeb v okolí nádrže a způsob trávení volného času (kapitola 7.2).

Máchovo jezero na rozdíl od oblasti Lipenska nemá vhodné předpoklady pro zimní rekreaci a zimní sporty. Tomu odpovídá i charakter ubytovacích zařízení s převahou chatových osad a velkou rozlohou kempů. Máchovo jezero nemůže příliš konkurovat mnohem atraktivnějším horským rekreačním lokalitám Libereckého kraje a proto není ani vyhledávanou oblastí pro lyžařskou turistiku. Jedním z faktorů je malá nadmořská výška podmiňující množství sněhové pokrývky. V oblasti se tak velmi výrazně uplatňuje efekt letní sezónnosti. Sezónně limitované příjmy znamenají pro podnikatele v cestovním ruchu sice dostatečný zdroj financí, ale nemotivuje je příliš k dalšímu zvyšování kvality poskytovaných služeb. To však samozřejmě neplatí pro všechny subjekty.

V případě obou lokalit, více však v případě Lipenska, chybí širší nabídka zařízení pro vyžití v případě špatného počasí. Návštěvníci tak musejí na Lipensku za zábavou do větších center, což na druhou stranu s ohledem na to, že většina z nich přijela do oblasti autem, není až takový problém. V případě špatného počasí tak je asi nejlepším řešením vyrazit za kulturními památkami v okolí – Český Krumlov, Vyšší Brod, Rožmberk nad Vltavou, v případě Máchova jezera – Bezděz, Houska.

Vývoj lůžkové kapacity v obou oblastech můžeme hodnotit na základě srovnání dat z roku 1981 a současného stavu na příkladech obcí Doks a Lipna nad Vltavou. Vystoupil, Wokoun (1987) uvádějí největší střediska ČR v Československu k roku 1981, mezi nimiž se obě obce vyskytují. Lůžková kapacita je uváděna v případě Doks 1 559 lůžek volného CR a 3 036 lůžek vázaného CR.

Pro obec Lipno nad Vltavou pak 779 lůžek volného a 1 331 lůžek vázaného CR. Přihlédneme-li k transformaci mezi oběma odvětvími CR, tak se lůžková kapacita v případě Doksy vzhledem k současnosti dramaticky neměnila, u obce Lipno nad Vltavou je tomu naopak.

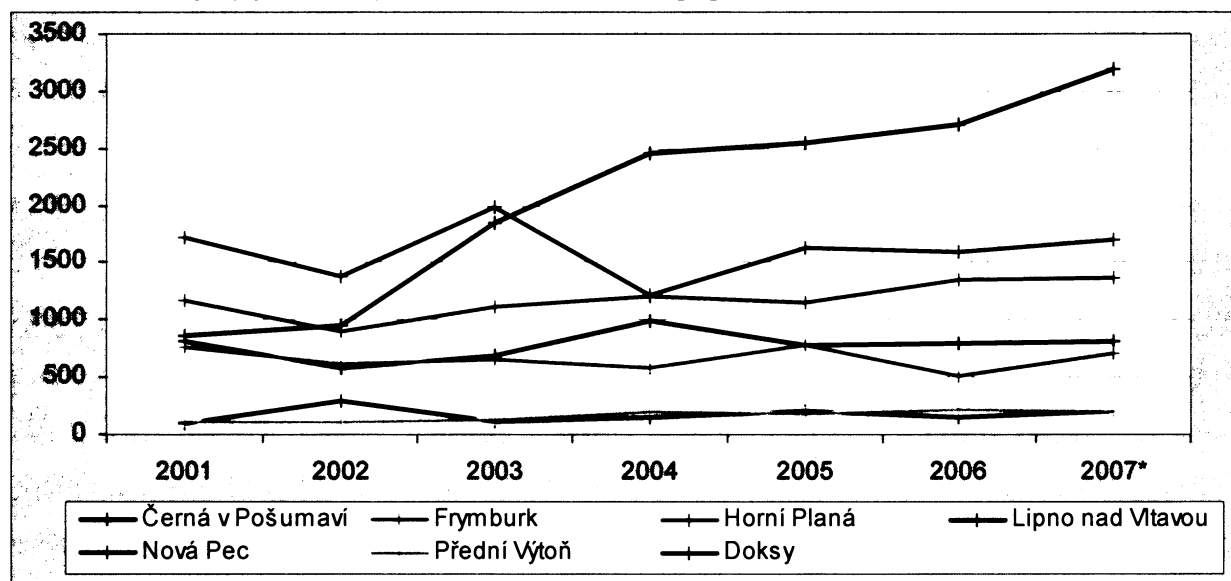
Tabulka č. 9: Zatíženost území CR a příjmy z CR ve sledovaných oblastech v roce 2006

Obec	Lůžková kapacita	Počet lůžek/obyv.	Počet lůžek/km ²	Příjmy z poplatků v Kč	Příjmy/obyv. v Kč
Černá v Pošumaví	7 350	8,89	145,89	982 000	1187
Frymburk	7 260	5,51	134,27	583 000	442
Horní Planá	4 480	2,02	45,13	1 629 905	737
Lipno nad Vltavou	4 900	8,51	251,41	3 639 478	6319
Nová Pec	1 495	2,53	22,52	161 700	274
Přední Výtoň	770	3,60	9,89	311 000	1453
celkem Lipensko	26 255	4,58	71,46	7 307 083	1273
Doksy	5 600	1,10	74,74	1 903 000	372

Zdroj: ČSÚ, informace z obecních úřadů, Atlas cestovního ruchu České republiky 2006

Do celkové lůžkové kapacity v tabulce č. 9 byly započítány i OIR s předpokladem průměrného počtu 4 lůžek na každý OIR. Uvažujeme-li vodní nádrž jako hlavní motivační prvek k rekreaci, můžeme vztáhnout počet lůžek na plochu vodní nádrže. V případě Lipenska se dostáváme na počet 5 lůžek/ha vodní plochy, u Máchova jezera činí tento ukazatel 20 lůžek/ha vodní plochy. To částečně vypovídá o kapacitním využití vodních nádrží. Zajímavé je vztáhnout příjmy obcí z CR (součet příjmů z rekreačních poplatků a příjmů z poplatku za ubytovací kapacitu) na jednoho obyvatele, jak je uvedeno v tabulce č. 9. Extrémní hodnotu potvrzující dynamický rozvoj v posledních letech vykazuje obec Lipno nad Vltavou.

Graf č. 29: Příjmy jednotlivých obcí z rekreačních poplatků v letech 2001- 2007

* schváleno v rozpočtu pro rok 2007

Zdroj: Informace z obecních úřadů

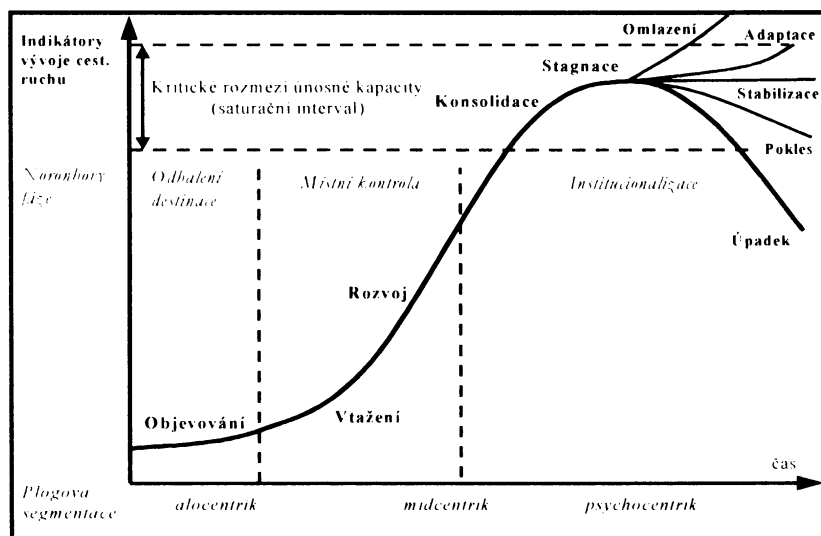
Z příjmů uvedených v grafu č. 9 bohužel nelze vypočítat počet přenocování a to hned z několika důvodů. Rekreační poplatek platí fyzické osoby, které přechodně a za úplatu pobývají v místech soustředěného turistického ruchu za účelem rekreace, pokud tyto osoby neprokáží jiný důvod svého pobytu. Existuje však několik výjimek. Z placení poplatků jsou osvobozeni osoby zdravotně postižené a jejich průvodci, osoby mladší 18 let a starší 70 let. Dalším zkrácením je fakt, že mnoho turistů je ubytováno na černo a ubytovatel za ně tak neplatí žádný poplatek.

Oblast Lipenska v současnosti zažívá dynamický rozvoj CR. Pozornost upoutává především rozvoj CR v k. ú. obci Lipno nad Vltavou, který má vliv na rozvoj CR v celém regionu. Stále prohlubující se je propojování infrastruktury CR se sousedními obcemi Frymburk či Přední Výtóní. V oblasti jsou plánované další investice do ubytovací kapacity i infrastruktury CR, objevují se nové trendy rekreace a druhého bydlení. Největším plánovaným projektem je v současnosti výstavba rekreační vesničky u Hruštic v k. ú. obce Frymburk. Ta počítá s výstavbou 105 domů s 480 lůžky. Celý projekt by měl architektonicky respektovat klasický šumavský ráz krajiny. Za projektem stojí rakouská developerská společnost UBM, která investuje do projektu 1,2 mld. Kč. Součástí projektu je nábřeží, přístav pro 118 jachet, sportoviště, restaurace, kavárny, minimarket a čistírnu odpadních vod, na kterou by mohly být napojeny chaty v okolí komplexu. Celý komplex by měl zabírat 40 ha, zastavěná plocha bude tvořit čtvrtinu. Nyní se projednává vliv studie na životní prostředí. Pokud studie projde všemi potřebnými řízeními, tak se začne nejdříve stavět v druhé polovině příštího roku (Milsová 2007, Zuntých 2007). Zatím zcela nedořešený je projekt lyžařského areálu na Smrčině vypracovaný celkem ve třech variantách. Projekt narazil na odpor ochránců přírody, ačkoliv z rakouské strany v té samé lokalitě funguje lyžařský areál Hochficht. Otázkou je využití bývalého vojenského prostoru v Boleticích. I zde se uvažovalo o výstavbě lyžařského areálu, což lze vnímat jako náhradu za neuskutečněný projekt na Smrčině. Ne všechny investiční projekty skončily úspěchem. V roce 2001 realizovala obec Přední Výtóně výstavbu areálu letních sportů za 27,5 mil. Kč a ten ji zadlužil na dlouhá léta. Dle slov paní starostky to byla pro obec nereálná investice, po dostavbě až do současnosti je slabě využívána. Je také vypracován a projednáván plán na výstavbu tzv. Šumavské elektrické dráhy (ŠED), spojující obce Lipno nad Vltavou, Frymburk a Černá v Pošumaví. Provoz mají zajišťovat speciální vlakotramvaje (Gelná 2006). Podle mého názoru se jedná o příliš ambiciózní projekt, který není postaven na reálných podkladech z hlediska ekonomické návratnosti a celkového využití.

Otázkou je budoucí rozvoj CR na pravém břehu. Osobně se přikláním k zachování této oblasti jako klidové zóny se zachovalým přírodním prostředím bez výstavby velkokapacitních ubytovacích zařízení. Tato lokalita by tak i nadále nabízela množství pěších a cykloturistických výletů využívající sítě cyklotras a naučných stezek. Rozvíjeny by byly pouze měkké formy cestovního ruchu. Strategii rozvoje CR nastiňuje Svazek lipenských obcí (dříve Sdružení lipenských obcí) v rámci jím vypracované strategie rozvoje Lipenska. Jedním z prioritních oblastí tohoto strategického rozvoje je podpora rozvoje CR prostřednictvím integrovaného projektu „Lipensko – dovolená bez stresu“. Tento projekt počítá jak s budováním základní a doplňkové infrastruktury CR, tak i s podporou jednotného marketingu, tvorbou ucelených turistických produktů a celkovou podporou zlepšování kvality služeb CR. Vizí tohoto projektu je Lipensko jako region využívající svého potenciálu a nabízející produkty a služby CR na úrovni, která bude lákat návštěvníky z ČR i zahraničí 365 dní v roce, plně uspokojí jejich požadavky a zanechá v nich pocit příjemně stráveného pobytu („Dovolené bez stresu“) (Svazek lipenských obcí [online]).

Na rozdíl od Lipna únosnost území z hlediska CR vázaného přímo na vodní plochu Máchova jezera je v podstatě naplněna. V plánu nejsou žádné větší projekty na rozšiřování ubytovací kapacity. Město Doksy se soustředí svými projekty spíše na zkvalitňování stávajících služeb. Nemalé prostředky vynakládá na zlepšování kvality vody v nádrži. V minulosti totiž měla problémy s hygienickými normami pro koupání (v roce 2004 nesplňovala voda v jezeru prakticky po celou sezónu hygienické normy pro koupání). Čištění nádrže je od roku 2005 prováděno chemickou aplikací několika tun solí. Ty mají zabránit rozvoji sinic v jezeře. Zvažovány byly i další varianty jako např. odbahnění jezera sacími zařízeními, které by zajistilo likvidaci sedimentů se zásobami fosforu, který je limitujícím prvkem pro rozvoj sinic. Hlavní financování zajišťuje Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. Pro aplikaci chemických látek v roce 2007 má město rozpočtován 1,5 mil. Kč, státní peníze jsou zatím nejisté. Kromě projektu zlepšení kvality vody v nádrži město investovalo do turistického informačního systému a propagace Máchova kraje na veletrzích CR (příloha č. 14). Jakým směrem by se měl ubírat další rozvoj CR v oblasti nastiňuje Program rozvoje cestovního ruchu Libereckého kraje. Ten poukazuje na to, že centra pobytové rekreace, zvláště pak letní u vodních nádrží, jsou kapacitně limitována hygienickými předpisy. Jejich další rozvoj by se tak neměl ubírat výhradně cestou zvyšování kapacit, ale zvyšováním úrovně vybavenosti těchto středisek a poskytovaných služeb spojených s CR a rekreací. Budoucí směřování rozvoje CR lze spatřovat ve spolupráci a propojování infrastruktury s dosud rekreačně příliš nevyužitým bývalým vojenským prostorem Ralsko.

Obr. č. 1: Životní cyklus destinace cestovního ruchu

Zdroj: Pásková 2003

Fázi vývoje obou oblastí můžeme zhodnotit podle obr. č. 1. Zatímco oblast Máchova jezera se nachází na úrovni stagnace, oblast Lipenska zažívá nový rozvojový impuls. V rozvoji CR obou oblastí by se nemělo zapomínat na určitou mezní využitelnost území, udržitelný rozvoj. V úvahu by měly být brány možné negativní dopady CR na okolní prostředí.

9 Závěr

Zájem o ČR jako o destinaci CR od 90. let významně stoupl. Svůj podíl na tom má především růst zahraničního příjezdového ruchu. Přestože ten se soustředí spíše do větších center, tak i u vodních ploch v Česku dochází k nárůstu podílu zahraničních turistů ne celkové struktuře rekreatantů. V okolí vodních ploch se tak již nerekreují pouze domácí návštěvníci. Jak dokládají mnohé regionální studie, mezi domácími návštěvníky stoupala obliba rekreace u vody zejména v souvislosti s rozvojem druhého bydlení a podnikové rekreace v jejich zázemí, které zažívají velký rozvoj v 60. letech 20. století. I přes politické a sociální změny v 90. letech umožňující volný pohyb obyvatel Česka v rámci CR je rekreace v tuzemsku mezi domácími turisty stále oblíbená díky cenovým relacím, vzdálenosti cílových lokalit, pocitu většího bezpečí ve známém prostředí, nepřítomnosti jazykové bariéry. Samozřejmě existují rozdíly preferencí domácích a zahraniční rekreace podle věkových kategorií. Domácí turisté mají letní dovolenou spojenou nejčastěji právě s pobytem u vody.

Vzhledem k tomu, že Česko jako vnitrozemský stát nedisponuje širším spektrem hydrologických prvků, absence moře a nedostatečný počet jezer, které u nás plní funkci přírodních atraktivit, byl kompenzován výstavbou rybníků a přehradních nádrží, na které je rekreace u vody v Česku vázána. Tradice rybníkářství v Česku je obecně známa, přehradní nádrže byly budovány zejména až v druhé polovině 20. století. Primárním účelem výstavby těchto nádrží byla především akumulace vody pro různé účely, přesto se u mnohých z nich již při výstavbě počítalo s jejich rekreačním využitím. Samotný výskyt dostatečně velké vodní nádrže ovšem pro rozvoj CR v jejím zázemí nestačí. Velkou roli hrají přírodní a realizační předpoklady. Konkurencí pro Česko je v tomto ohledu Rakousko, kde se vyskytuje pro mnohé turisty lákavá kombinace ledovcových jezer s horským prostředím Alp v jejich zázemí. CR vázaný na tato jezera má již dlouholetou tradici a kvalitu služeb. Rozhodující je mnohdy širší nabídka a zázemí pro oblíbené volnočasové aktivity. U rekreace v zázemí vodních nádrží Česka se uplatňuje výrazný efekt letní sezónnosti. Výrazným problémem posledních let omezující rekreaci, který je nutno dlouhodobě a koncepčně řešit vzhledem k výsledkům dostavujícím se s časovou prodlevou, je stupeň eutrofizace vody podporující rozvoj sinic v nádržích.

Na území Česka se nachází celkem 15 vodních nádrží s nadregionálním významem CR zahrnující kromě přehradních nádrží také 3 rybníky (včetně Máchova jezera). Tyto nádrže jsou prostorově nerovnoměrně rozmístěny v rámci celého Česka. Jelikož se jedná převážně o přehradní nádrže, vykazuje rozmístění liniový charakter.

Nejvíce rekreačně významných nádrží tvoří Vltavská kaskáda. Z hlediska krajů se nejvíce vodních nádrží nadregionálního významu nachází v Jihočeském kraji, který tak má nejlepší předpoklady pro rozvoj letní rekreace u vody. Celkově je ve střediscích letní rekreace u vody soustředěno 16 % celkové lůžkové kapacity Česka. Společným znakem rozvoje CR v okolí nadregionálně významných nádrží je kombinace několika faktorů. Jedním z nich je geografická poloha v zázemí větších měst, která v minulosti podmínila rozvoj druhého bydlení a dostupnost lokalit. V neposlední řadě intenzitu využívání vodní nádrže z hlediska CR ovlivňuje rok výstavby nádrže. To, co je bezvýhradně společné pro všechny nádrže tohoto typu, jsou výjimečné přírodní předpoklady a rozvinuté realizační předpoklady.

Obě sledované lokality jsou hojně navštěvované turisty. Delší tradici rozvoje CR má Máchovo jezero díky své geografické poloze a relativně pozdní době výstavby přehradní nádrže Lipno v 50. letech 20. století a její příhraniční, z pohledu specifického historického vývoje také periferní poloze. Tomu odpovídá i rozdílná struktura ubytovacích zařízení v obou oblastech. Přehradní nádrž Lipno navštěvují více turisté ze zahraničí, kteří se koncentrují v obcích Lipno nad Vltavou a Frymburk. Zde je rozvoj CR v rámci Lipenska nejdynamičtější díky četným zahraničním investicím do ubytovací kapacity a infrastruktury CR. Ubytovací kapacita Máchova jezera je na rozdíl od Lipna v podstatě na své horní hranici. Další vývoj by tedy měl směřovat ke zkvalitňování nabízených služeb. Problémem pro kvalitativní rozvoj se zdá být značná míra sezónnosti, kterou jsou výdělků podnikatelů limitované a je tak snaha o maximalizaci zisku pouze během dvou letních měsíců. Lipenská přehradní nádrž má na rozdíl od Máchova jezera předpoklady pro rozvoj CR i v zimní sezóně. Ve struktuře preferovaných aktivit nejsou podle výsledků dotazníkových šetření výraznější rozdíly. Nejprovozovanější aktivitou v obou oblastech jsou pěší výlety. Lipensko je více vyhledáváno domácími turisty za účelem cykloturistiky, pro kterou má výborné lokalizační i realizační předpoklady. Lipensko v budoucnu čeká rozvoj jachtingu v kategorii větších kajutových plachetnic, pro které na Máchově jezeře není příliš místo. Obě lokality jsou nejvíce navštěvovány turisty rekreujícími se v párech a rodinami s dětmi. To co je rozdílné, je charakter trávení dovolené. Na Máchově jezeře není v letních měsících možné najít místo na břehu jezera, kde by měl člověk větší soukromí. Většina pobřeží je zabrána ubytovacími zařízeními nebo je součástí placených pláží. To v případě Lipna neplatí, valná většina turistů zde preferuje klid a soukromí. Klidovou zónou je především pravý břeh Lipna. Hodnocení kvality služeb respondenty je velmi podobné. U Máchova jezera je lépe hodnoceno vyžití pro děti. Drtivá většina respondentů obou oblastí uvádí, že uvažuje o další návštěvě tohoto regionu.

CR v zázemí vodních byl a bude rozvíjen. Tento rozvoj má smysl a je v souladu s koncepcí rozvoje CR uveřejněnou MMR. Nutné je však mít na zřeteli, že každý rozvoj má své udržitelné hranice. Přesazení únosné kapacity území má za následek nežádoucí změny v prostředí destinace. Udržitelná kapacita se odvíjí od forem, úrovně a intenzity CR. Otázkou je, zda hledat konečné objemové limity, či kontrolovat rozvoj a řešit negativní dopady. Dopady CR na rozdíl od jiných hospodářských odvětvích jsou méně zřetelné, mají odlišný průběh a často jsou nehmotné povahy. Plánování rozvoje CR vyžaduje holistický mezioborový přístup.

10 Seznam literatury a zdrojů:

- ALBRECHT, J. a kol. (2003): Chráněná území ČR, svazek VIII. Českobudějovicko, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, s. 163 - 215
- ANDRESKA, J. (1997): Lesk a sláva českého rybářství. Nuga, Pacov, 166 s.
- BENEŠOVÁ, K. (2005): Cestovní ruch a rekreace v oblasti Lipenska. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK, Praha, 106 s.
- BROŽA, V. a kol. (2005): Přehradý Čech, Moravy a Slezska. Knihy 555, Liberec, 251 s.
- COPPOCK, J. T., Duffield, B. S. (1975): Recreation in the Countryside. Macmillan Press, London, 262 s.
- DAVID, P., SOUKUP, V. (1995): Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku: Máchovo jezero – Ralsko. Soukup a David, Praha, 138 s.
- DAVID, P., SOUKUP, V. (2000): Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku: Šumava – Lipno. Soukup a David, Praha, 118 s.
- DISMAN, M. (2000): Jak se vyrábí sociologická znalost. Karolinum, Praha, 374 s.
- DOHNAL, V. (1985): Rajonizace cestovního ruchu ČSR, Merkur, Praha, 167 s.
- DOMALEWSKI, P. (2003): Druhé bydlení v zázemí města Plzně. Magisterská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK, Praha, 97 s.
- GARDAVSKÝ, V. (1986): Ke geografii rekreace. In: Sborník referátů 6. Semináře „Rekreace a volný čas“. Znojmo, s. 1-4
- HANÁK, L. (2003): Současný stav a možnosti dalšího rozvoje cestovního ruchu v oblasti Novomlýnských nádrží. Urbanismus a územní rozvoj, roč. VI., č. 5, Brno, s. 20 - 25
- HAVLÍČEK, T. (2005): Pohraničí a periférie v regionálním rozvoji: příklad českého pohraničí. Dizertační práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK, Praha, 118 s.
- HENDL, J. (2005): Kvalitativní výzkum. Portál, Praha, 403 s.
- HESKOVÁ, M. a kol. (2006): Cestovní ruch pro vyšší odborné školy a vysoké školy. Fortuna, Praha, 223 s.
- HOLEČEK, M., MARIOT, P., STRÍDA, M. (2001): Zeměpis cestovního ruchu. Nakladatelství ČGS, Praha, 99 s.

- GELNÁ, T. (2006): Tematické parky – využití v cestovním ruchu, dopady na rozvoj území. Bakalářská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 76 s.
- GOLDOVÁ, D. (2004): Cestovní ruch v okrese Znojmo. Magisterská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 128 s.
- JÁNSKÝ, B., ŠOBR, M. a kol. (2003): Jezera České republiky. Katedra fyzické geografie a geoekologie PřF UK, Praha, 199 s.
- KARTOGRAFIE PRAHA (2001): Školní atlas České republiky. Kartografie Praha, Praha, 32 s.
- KADLECOVÁ, V. (2006): Nové trendy v druhém bydlení se zaměřením na rekreační byty. Bakalářská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 50 s.
- KESTRŽÁNEK, J. a kol. (1984): Zeměpisný lexikon ČSR: Vodní toky a nádrže, Academia Praha, Praha, 315 s.
- KŘÍŽ, V. (1996): Vodní nádrže a jezera České republiky. Schola Forum, Praha, 32 s.
- MARIOT, P. (1983): Geografia cestovného ruchu. Veda Bratislava, Bratislava, 249 s.
- MILSOVÁ, L. (2007): Přístav pojme 118 jachet, Mladá Fronta Dnes – Jihočeský kraj. 23. 1. 2007, roč. 18, č. 19, s. C3.
- PÁSKOVÁ, M. (2003): Změny geografického prostředí vyvolané rozvojem cestovního ruchu ve světle kriticko-realistické metodologie. Dizertační práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 201 s.
- PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. (2002): Výkladový slovník cestovního ruchu. Ministerstvo místního rozvoje ČR, Praha, 448 s.
- PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. (2007): Krajina vyhledávaná, konzumovaná či tvořená cestovním ruchem? Geografické rozhledy, roč. 16, č. 4, Praha, s. 6-9
- QUITT, E. (1971): Klimatické oblasti Československa. Geografický ústav ČSAV, Brno, 82 s.
- RYAN, CH. (2003): Recreational Tourism. Demand and Impacts, Channel View Publications, Aspects of Tourism, 11, Channel View Publications, 358 s.
- ŘÍHA, J. (ed.) (1974): VI. Konference o biosféře: Využívání vodních ploch k rekreaci, Dům techniky ČVTS, Praha, 294 s.
- SALLETMAIER, CH. (1993): Der Fremdenverkehr im Trumber Seengebiet. Tourismus und Zweitwohnsitze in einem stadtnahen Erholungsraum. Institut für Geographie der Universität Salzburg, Salzburg, 247 s.
- SEDLÁČEK, A. (1884): Hrady, zámky a tvrze díl III., Knihtiskárna Františka Šimáčka, Praha, s. 72-178

ŠTĚPÁNEK, V., KOPAČKA, L., ŠÍP, J. (2001): Geografie cestovního ruchu. Karolinum, Praha, 228 s.

VYSTOUPIL, J. (2006): Atlas cestovního ruchu České republiky 2006, MMR ČR, Olomouc, 157 s.

VYSTOUPIL, J., WOKOUN, R. (1987) : Geografie cestovního ruchu I. Univerzita J. E. Purkyně v Brně, Státní pedagogické nakladatelství Praha, Praha, 250 s.

ZATLOUKALOVÁ, T. (2005): Cestovní ruch a rekreace v zázemí Brna na příkladu Brněnské přehrady. Magisterská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 117 s.

ZÁLOHA, J. (1984): Šumava od A do Z. Jihočeské nakladatelství České Budějovice, České Budějovice, s. 153

ZUNTYCH, Z. (2007): U Lipna vyrostou vesnice pro turisty. Hospodářské noviny, 19.1. 2007, roč. 11, č. 14 , s. 17

Ostatní zdroje:

Agentura Czech Tourism [<http://www.czechtourism.cz> – 16. 3. 2007]

Český statistický úřad [<http://www.czso.cz> – 10. 3. 2007]

Informační stránky Ministerstva zemědělství České republiky
[<http://www.aquaforum.cz> – 21. 5. 2006]

Ministerstvo pro místní rozvoj [<http://www.mmr.cz> – 12. 4. 2007]

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky [<http://www.mpsv.cz> – 20. 5. 2007]

Ministerstvo financí České republiky [<http://www.mfcr.cz> – 15. 5. 2007]

Nizozemské ministerstvo školství, kultury a vědy [<http://www.minocw.nl> – 10.5. 2007]

Oficiální internetové stránky města Doksy[<http://www.doksy.com> – 10. 4. 2007]

Program rozvoje cestovního ruchu Libereckého kraje [<http://www.kraj-lbc.cz> – 10. 5. 2007]

Státní podnik Povodí Labe [<http://www.plav.cz> – 20. 4. 2007]

Státní podnik Povodí Vltavy [<http://www.pvl.cz> – 20. 4. 2007]

Státní podnik Povodí Moravy [<http://www.pmo.cz> – 20. 4. 2007]

Státní podnik Povodí Odry [<http://www.pod.cz> – 20. 4. 2007]

Státní podnik Povodí Ohře[<http://www.poh.cz> – 20. 4. 2007]

Svazek lipenských obcí [<http://www.lipensko.cz> – 10. 3. 2007]

11 Přílohy

Příloha č. 1: Vodní nádrže nadregionálního významu v roce 2006

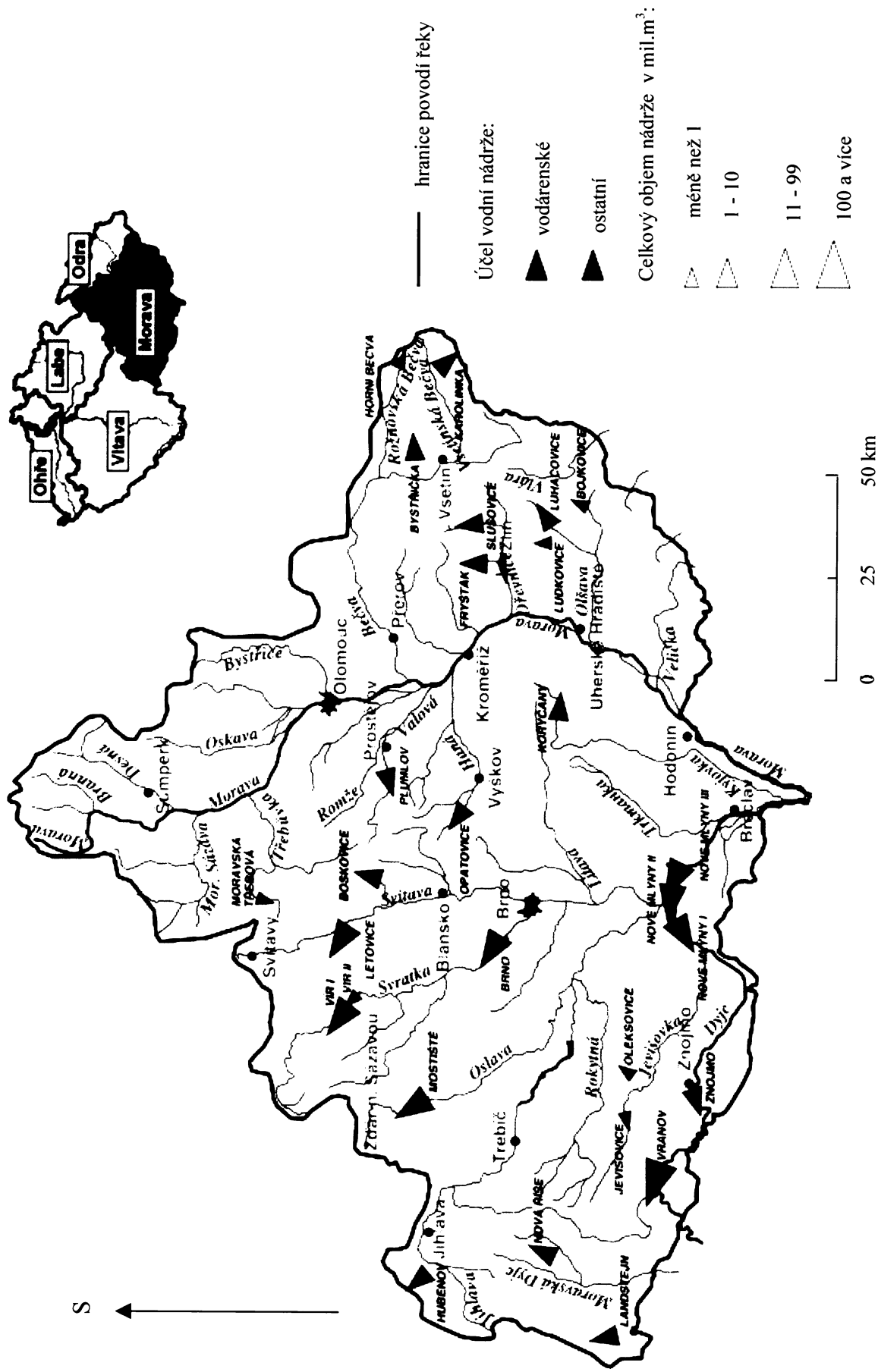
Název	Plocha v ha	Celkový objem v mil. m ³	Rok výstavby	Účel výstavby	Povodí	Kraj
Skalka	378	19,56	1962- 1964	AVP, N, ZV, E, R	Ohře	Karlovarský
Jesenice	760	60,15	1957-1961	AVP, N, ZV, E, RH	Ohře	Karlovarský
Hracholusky	410	56,64	1959 - 1964	AVH, AV, E, R	Vltava	Plzeňský
Lipno	4870	309,50	1952-1960	AV, E, N, R, RH, P	Vltava	Jihočeský
Orlík	2640	703,80	1956- 1966	N, AV, E, R, RH, P	Vltava	Jihočeský
Slapy	1162	269,30	1949-1957	N, E, OV, AV, R,RH	Vltava	Středočeský
Máchovo jezero	284	6,30	1366	AV, RH	Ohře	Liberecký
Hejtman	80	1,46	1554	RH	Vltava	Jihočeský
Staňkovský rybník	241	6,33	1554	RH	Vltava	Jihočeský
Seč	220	22,10	1924 - 1934	OV, ZV, E, N, R	Labe	Pardubický
Pastviny	110	10,82	1933 - 1938	ZV, N, E, R	Labe	Pardubický
Vranov	763	132,70	1930-1934	N, OV, R, RH	Morava	Jihomoravský
Nové Mlýny (H,S,D)	531+ 1 033 + 1 668	12,19 + 34+ 87,75	1974-1978	N, AVH, AV, R, RH, E	Morava	Jihomoravský
Žermanice	248	25,27	1951-1958	AVP, N (R)	Odra	Moravskoslezský

Zdroj: Vystoupil 2006, Broža a kol. 2005,

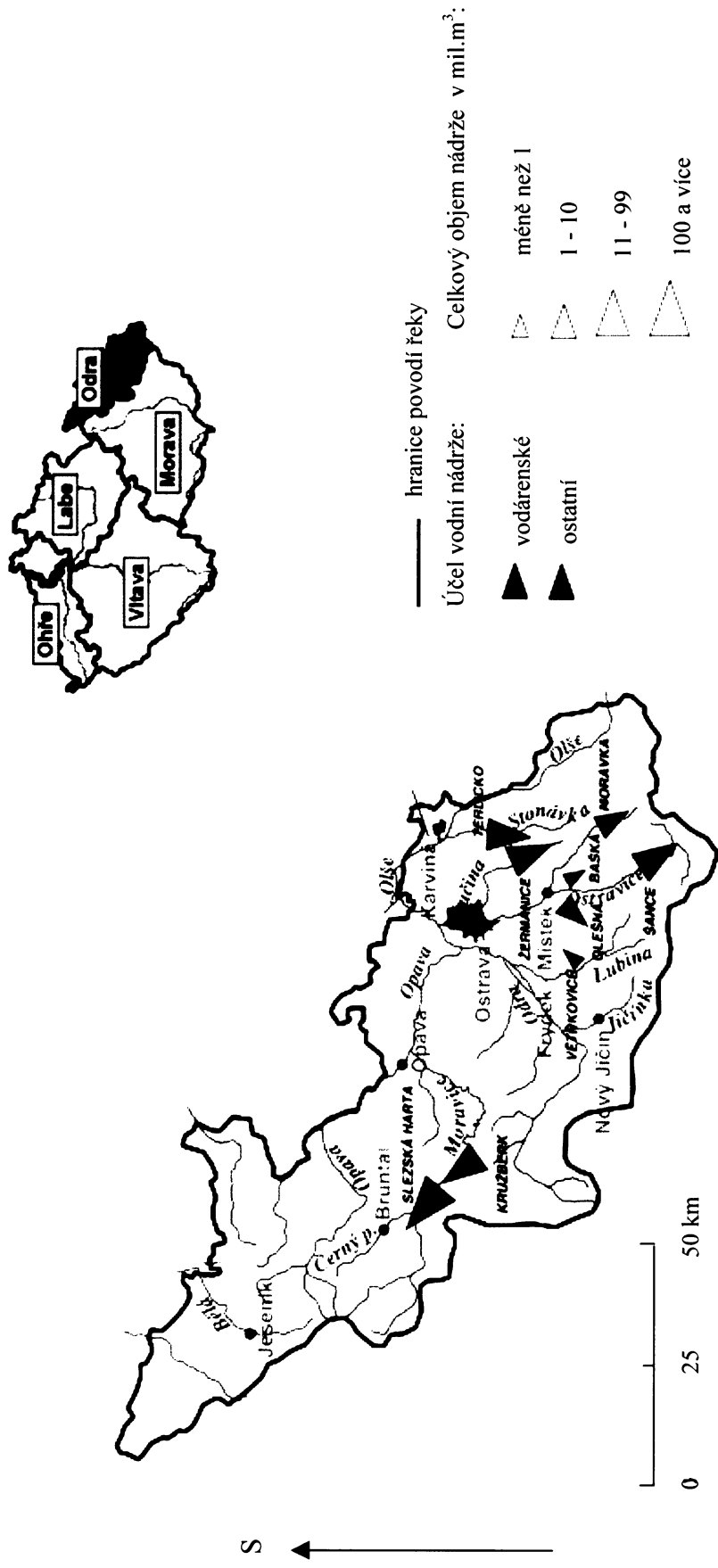
<http://www.pla.cz>, <http://www.poh.cz>, <http://www.pvl.cz>, <http://www.trebonsko.cz>.

Poznámka: AV - akumulace vody k ochraně území před povodním
 AVH – akumulace vody pro hospodářské účely
 AVP – akumulace vody pro nadlepšení průtoku pro průmyslové účely
 N – akumulace vody pro nadlepšení průtoku, zajištění minimálního průtoku
 OV – akumulace vody pro odběr a úpravu vody
 E - výroba elektrické energie, R – rekreace, RH – rybní hospodářství, P – plavba

Příloha č. 5: Vodní nádrže v povodí řeky Moravy (podle české správy vodních děl) v roce 2006

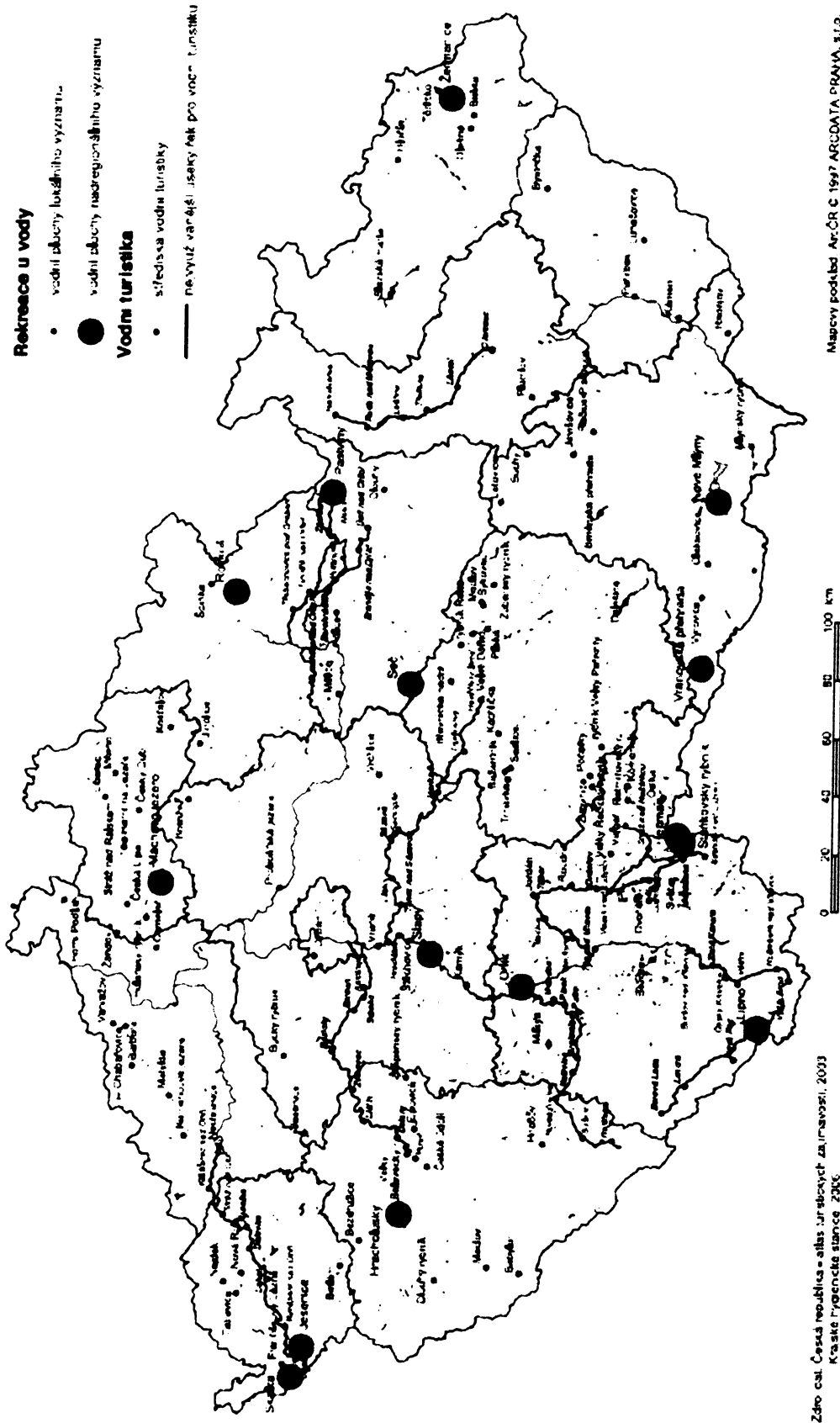

Příloha č. 6: Vodní nádrže v povodí řeky Odry (podle české správy vodních děl) v roce 2006

Zdroj: <http://www.aquaforum.cz>

Příloha č. 7: Letní rekreace a turistika u vody v Česku v roce 2006

Zdroj: Vystoupil 2006

Příloha č. 8: CR v obci Černá v Pošumaví v letech 2005 - 2007

Černá v Pošumaví	2005	2006	2007
Objekty individuální rekreace	500	500	500
Ubytovací kapacita (kromě kempů)	2750	2750	2750
Kempy	2200	2200	2200
Poplatek ubyt.kapacita v Kč (obecní rozpočet)	168 000	199 000	200 000
Rekreační poplatek v Kč (obecní rozpočet)	775 000	783 000	800 000
Obec investorem projektu CR	0	soc.zařízení kemp Olšina	soc.zařízení kemp Jestřábi I
Rozpočet v Kč	0	6 mil.	0,4 mil.
Období realizace	0	2006-2007	2007

Zdroj: Informace obecního úřadu Černá v Pošumaví

Příloha č. 9: CR v obci Frymburk v letech 2005 - 2007

Frymburk	2005	2006	2007
Objekty individuální rekreace	1000	1000	1000
Ubytovací kapacita (kromě kempů)	1000	1000	1260
Kempy	1000	1000	1000
Poplatek ubyt.kapacita v Kč (obecní rozpočet)	203 000	83 000	240 000
Rekreační poplatek v Kč (obecní rozpočet)	770 000	500 000	700 000
Obec investorem projektu CR	sportovní hřiště u ZŠ	cyklostezka Lipno nad Vlt. - Frymburk	cyklostezka Lipno nad Vlt. - Frymburk
Rozpočet v Kč	7,5 mil.	0,3 mil.	0,3 mil.
Období realizace	2004-2006	2006	2007-2008

Zdroj: Informace obecního úřadu Frymburk

Příloha č. 10: CR v obci Nová Pec v letech 2005 - 2007

Nová Pec	2005	2006	2007
Objekty individuální rekreace	125	125	125
Ubytovací kapacita: hotely, penzióny	395	395	395
Kempy	600	600	600
Poplatek ubyt.kapacita v Kč (obecní rozpočet)	23 500	20 000	40 000
Rekreační poplatek v Kč (obecní rozpočet)	192 000	141 700	200 000
Obec investorem projektu CR			lyžařské stopy
Rozpočet v Kč	0	0	0,015 mil.
Období realizace	0	0	2007

Zdroj: Informace obecního úřadu Nová Pec

Příloha č. 11: CR v obci Horní Planá v letech 2005 - 2007

Horní Planá	2005	2006	2007
Objekty individuální rekreace	620	620	620
Ubytovací kapacita (kromě kempů)	1000	1000	1000
Kempy	1000	1000	1000
Poplatek ubyt.kapacita v Kč (obecní rozpočet)	278 541	277 578	300 000
Rekreační poplatek v Kč (obecní rozpočet)	1 154 138	1 352 327	1 360 000
Obec investorem projektu CR	dětské hřiště	rozvoj CR v oblasti vodní nádrže Lipno *	WC pláž
Rozpočet v Kč	0,096 mil.	1,2483 mil.	2,082 mil.
Období realizace	2005	2006-2007	2006-2007
Název		skatepark	
Rozpočet v Kč		0,133 mil.	
Období realizace		2006	
Název		WC pláž	
Rozpočet v Kč		0,144 mil.	
Období realizace		2006 - 2007	
Název		rolba na úpravu běžeckých stop	
Rozpočet v Kč		0,2 mil.	
Období realizace		2006	

* Obecní projekt "Rozvoj CR v oblasti vodní nádrže Lipno" za 1 248 300,-Kč zpracovává firma EC Consulting

Zdroj: Informace obecního úřadu Horní Planá

Příloha č. 12: CR v obci Lipno nad Vltavou v letech 2005 - 2007

Lipno nad Vltavou	2005	2006	2007
Objekty individuální rekreace	450	450	450
Ubytovací kapacita (kromě kempů)	2000	2000	2200
Kempy	600	600	600
Poplatek ubyt.kapacita v Kč (obecní rozpočet)	819 560	921 655	1 200 000
Rekreační poplatek v Kč (obecní rozpočet)	2 553 840	2 717 823	3 200 000
Obec investorem projektu CR	lanovka Kramolín	cyklostezka Lipno nad Vlt. - Frymburk	golfové hřiště
Rozpočet v Kč	35 mil.	35 mil.	40 mil.
Období realizace	2004-2005	2006-2007	2007
Název	promenáda	kemp Modřín	0
Rozpočet	8 mil.	1 mil.	0
Období realizace	2005-2006	2006	0

Zdroj: Informace obecního úřadu Lipno nad Vltavou

Příloha č. 13: CR v obci Přední Výtoň v letech 2005 - 2007

Přední Výtoň	2005	2006	2007
Objekty individuální rekreace	80	80	80
Ubytovací kapacita (kromě kempů)	300	340	360
Kempy a tábořiště	90	90	90
Poplatek ubyt. kapacita v Kč (obecní rozpočet)	87 000	101 000	90 000
Rekreační poplatek v Kč (obecní rozpočet)	187 000	210 000	200 000

Zdroj: Informace obecního úřadu Přední Výtoň

Příloha č. 14: CR v obci Doksy v letech 2005 - 2007

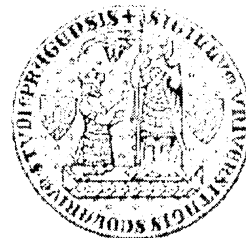
Doksy	2005	2006	2007
Objekty individuální rekreace	541	566	560
Počet subjektů poskytujících ubytování	171	172	173
Poplatek ubyt. kapacita v Kč (obecní rozpočet)	324 000	304 000	350 000
Rekreační poplatek v Kč (obecní rozpočet)	1 673 000	1 599 000	1 700 000
Obec investorem projektu CR	0	propagace Máchova kraje na veletrzích CR (SROP)	rekonstrukce Infocentra (spolufinancováno programem Leader)
Rozpočet v Kč	0	1,168 mil.	0,380 mil.
Období realizace	0	2006	2007
Název	0	Tur.infosystém TV panoramakamera	Tur.infosystém TV panoramakamera
Rozpočet v Kč	0	1,134 mil.	0,410 mil.
Období realizace	0	duben – říjen 2006	duben – říjen 2006
Název	0	most Klůček, příst.cesty k jezeru	projekt cyklostezky
Rozpočet v Kč	0	9,945 mil.	0,229 mil.
Období realizace	0	2006	2007
Název	0	aplikace chemie proti sinicím	aplikace chemie proti sinicím
Rozpočet v Kč	0	4,5 mil.	4,5 mil.
Období realizace	0	2006	2007

Zdroj: Informace městského úřadu Doksy

Dotazník pro návštěvníky oblasti Lipenské vodní nádrže a Máchova jezera:

Dobrý den,

jmenuji se Lukáš Frantál a jsem studentem **Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy**. Do rukou se Vám dostal dotazník, který slouží k vypracování bakalářské práce. Ta se zabývá rekreačním využitím vodních ploch v České republice. Její součástí je studie struktury návštěvníků a jejich orientace na specifické služby v okolí, jejich spokojenost při rekreaci. Dotazník je určen pro návštěvníky oblasti Lipenské vodní nádrže, souběžně probíhá šetření také v oblasti Máchova jezera. Výsledky z obou oblastí budou vyhodnocovány, vzájemně porovnávány a budou použity pro srovnání obdobných prací z minulých let v jiných lokalitách. Prosím Vás tedy o pravdivé vyplnění dotazníku, který Vám zabere cca 10 minut. Dotazníky jsou anonymní a jejich výsledky budou využity výhradně ke zpracování uvedené bakalářské práce.

Velice Vám děkuji za ochotu a přeji příjemný pobyt!!

1. Rekreujete se zde: počet dní

- a) sám
- b) s partnerem / partnerkou
- c) s rodinou (počet)
- d) s kamarády (počet)

2. Kolikrát jste se již v této lokalitě rekreoval/a?

- a) jsem tu poprvé
- b) jsem tu již poněkolkráté
- c) jezdím sem pravidelně každý rok alespoň 1 x
- d) vícekrát za rok - 1) pouze v létě 2) pouze v zimě 3) v létě i v zimě

3. Forma ubytování:

- a) kemp, autokemp
- b) ubytovna
- c) ubytování v soukromí
- d) vlastní nebo podniková chata
- e) penzion
- f) hotel
- g) jiné

4. Z jakých zdrojů jste čerpal/a informace, na jejichž základě jste se rozhodl/a pro návštěvu této oblasti?

- a) rodina, příbuzní, známí
- b) turistické průvodce a knihy
- c) propagace cestovních kanceláří
- d) rozhlas, televize, tisk
- e) internet
- f) jiné:

5. Vyhledávám tyto aktivity (pokud možno uveďte v % volného času, který jim věnujete):

- a) rybaření%
- b) plavání, slunění%
- c) vodní atrakce, půjčovny%
- d) pěší výlety%
- e) cykloturistika%
- f) večerní zábava%
- vyhledávám společnost ano / ne
- upřednostňuji klid a soukromí ano / ne

6. Je pro mě důležité:

- čistota vody: a) ano velmi
b) ano
c) ne
d) vůbec ne

- okolní příroda a vzhled prostředí: a) ano velmi
b) ano
c) ne
d) vůbec ne

7. Která místa jste v blízkém okolí navštívil/a či hodláte navštívit?

- 1) 4)
2) 5)
3) 6)

8. Jste spokojeni s nabídkou a úrovní poskytovaných služeb v této oblasti?

- a) určitě ano
b) spíše ano
c) spíše ne, důvod
d) rozhodně ne, důvod

9. Postrádáte v blízkosti nějaké zařízení, služby? ano / ne jaké

10. Označte: 1 – velmi dobré, 2 – dobré, 3 – průměrné, 4 – špatné, 5 – velmi špatné

ubytování	vyžití pro děti
restaurační zařízení	kulturní vyžití
obchody (potraviny a další)	sportovní vyžití
dopravní dostupnost a dopravní značení v okolí	
značení cyklotras a cyklostezek	dostupnost map okolí

12. S pobytem jsem celkově: a) velmi spokojen
b) spíše spokojen
c) spíše nespokojen
d) nespokojen

13. Uvažujete o tom, že znovu navštívíte tuto oblast? ano / ne

Pohlaví: muž / žena	Věk: do 15	41 – 50	Vzdělání: základní
	15 – 20	51 – 60	střední bez maturity
	21 – 30	61 – 70	střední s maturitou
	31 – 40	nad 70	VOŠ, VŠ

Místo trvalého bydliště (okres):

To je vše, ještě jednou děkuji za spolupráci!

*případné dotazy či připomínky zasílejte na: lukas.fra@centrum.cz

Příloha č. 15: Obrazová galerie

Obr. č. 1, 2: Specifická forma rekreace u Novomlýnských nádrží.

Foto: autor, 29. 9. 2006

Obr. 3: Pláž v Doksech

Obrázek dokumentuje sezónnost rekreace u Máchova jezera.

Foto: autor, 8. 5. 2007

Obr. č. 4: Muzeum K. H. Máchy v Doksech

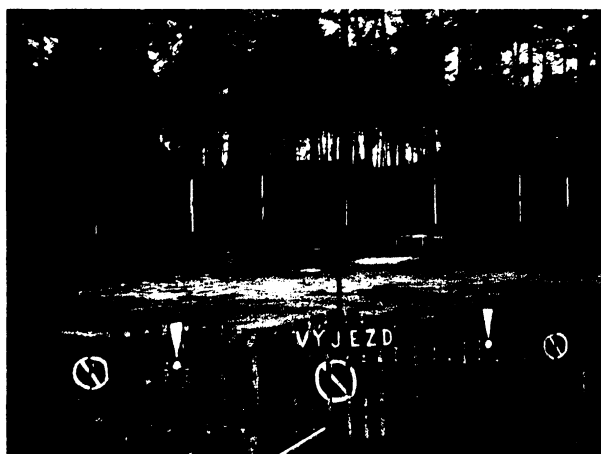
Obrázek je ukázkou místní lidové architektury.

Foto: autor, 8. 5. 2007

Obr. č. 5, 6: Pláž ve Starých Splavech a její vodní atrakce, kromě letních měsíců zeje prázdnou.

Foto: autor, 8. 5. 2007

Obr. č. 7: Chatová osada u Máchova jezera

Obr. č. 8: Penzion u Máchova jezera

Foto: autor, 8. 5. 2007

Foto: autor, 8. 5. 2007

Chatové osady patří k velmi rozšířeným ubytovacím zařízením v oblasti Máchova jezera, penziony jsou soustředěny do vilové zástavby z první republiky.

Obr. č. 9, 10: Marina Lipno v obci Lipno nad Vltavou

Foto: autor, 25. 5. 2007

První ze zahraničních investic, která odstartovala dynamický rozvoj CR v této obci.

Obr. 11: Riviera Lipno v obci Lipno nad Vlt.

Obr. 12: Doky Lipno v obci Lipno nad Vlt.

Foto: autor, 25. 5. 2007

Foto: autor, 25. 5. 2007

Obr. 13: Projekt Loděnice Lipno
Foto: autor, 25. 5. 2007
Současný projekt v obci Lipno nad Vlt., který je ve výstavbě, rozšíří ubytovací kapacitu.

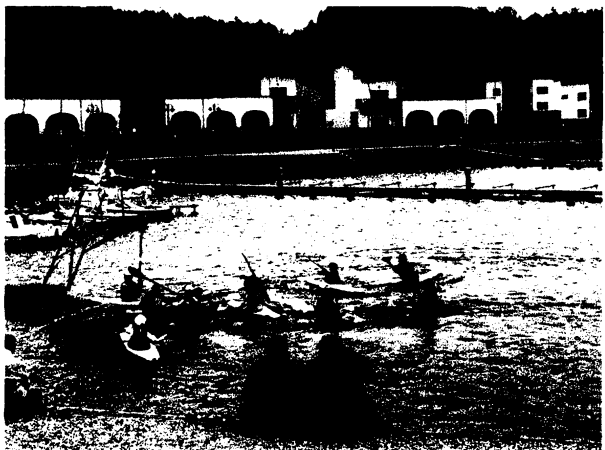
Obr. 14: Camping Frymburk
Foto: autor, 25. 5. 2007
Kempy patří k dalším častým ubytovacím zařízením v oblasti Lipna.

Obr. č. 15: Moderní centrum obce Lipno nad Vltavou
Foto: autor, 25. 5. 2007

Obr. č. 16: Mistrovství ČR v dálkovém plavání
Foto: autor, 25. 5. 2007

Obr. č. 17, 18: Sportovní akce v obci Lipno nad Vltavou mají oživit konec sezóny.
Foto: autor, 25. 5. 2007